

VENODNIK

Zima oštrim zubom kuca na vrata, baš poput naših rokova za predaju tekstova i finaliziranje prijeloma, ne pitajući za razloge eventualnih kašnjenja ili neobavljenih poslova. I dok ljetne i jesenje aktivnosti na friškom zraku sve više zamjenjuju tipkanja po tipkovnicama internetskog kurikulumu u toploj sigurnosti domova, Vaš dugoočekivani, najdraži časopis za kulturu i društvena pitanja, konačno izlazi i to – veći, **jači**, i kvalitetniji no ikada dosad! Odlučivši nagraditi Vašu čitateljsku strpljivost, dvobroju koji držite u rukama pridružili smo multimedijalni CD, koji je za ovu priliku izradio izdavački projekt i produkcijski kolektiv unutar Multimedijalnog instituta iz Zagreba - **EgoBoo.bits**.

O TEMI BROJA

Iako naveliko i naširoko, u svakodnevnom životu, mnogi od nas konzumiraju ono što se zajedničkim nazivnikom zovu “nove medijske kulture”, granice definicije ovog pojma dosta su mutne i teško ih je striktno odrediti. No, kako smo se u ovom broju odlučili baviti upravo tim pojmom i mnogim njegovim aspektima, valja ga nekako definirati, odrediti mu osnovne smjernice. Tako će **Vijeće za nove**

medijske kulture pri Ministarstvu kulture reći da ova sintagma označuje nove kulturne prakse koje su obilježene prožimanjem triju osnovnih odrednica:

a) razvojem pod utjecajem medijskog i tehnološkog (omasovljenje korištenja produkcijskih i reprodukcijских mogućnosti, nove tehnologije itd.);

b) aktivnom interakcijom socijalnog i kulturnog polja djelovanja u suvremenom kulturnom kontekstu (subkulture, kontrakture, alternativne kulture, prakse umrežavanja itd.);

c) novim formama djelovanja (novi tip nositelja kulturnih programa, npr. neprofitni klubovi koji se bave kulturom, transdisciplinarne ‘urbane’ manifestacije; novi organizacijski oblici djelovanja u kulturi, npr. translokalne zajednice, platforme; intermedijalnost, interdisciplinarnost itd.)

M-cult Centar za nove medijske kulture iz Helsinkija će, pak, okosnicu svojih aktivnosti definirati kao poticanje produktivne, kritičke, interdisciplinarne suradnje između kulturnih aktera, tehnologije i društva. Nadalje, M-cult se fokusira na

društvene i kulturne inovacije urbane, bežične i participatorne medije, te na razvijanje otvorenih infrastruktura i transdisciplinarnih kompetencija u novomedijskim kulturama.

U tkivo novih medijskih kultura duboko je usađen socijalni segment, koji stvara forme i sadržaje novih medijskih kultura, ali smjer utjecaja je i obratan, tako da i na društvo uvelike utječu stvoreni sadržaji i forme novih medijskih kultura. Nas je zanimalo upravo taj kružni proces uzajamnog podržavanja i mijenjanja društva i novih medijskih kultura, te smo pokušali otkriti barem neke od procesa koje društvo trenutno prolazi u stalnoj sljubljenosti s novim medijskim kulturama.

O NAZIVU ČASOPISA

Kako ste već primijetili, promijenili smo naglasak na nazivu našeg časopisa. Nakon mnogih Vaših komentara o nes(p)retnom odabiru znaka za naglasak na riječi “venq”, odlučili smo Vas poslušati. Konzultirajući stručnjaka na tom području, dr. Đuru Blažeku, te uz pomoć njegovog stručnog fonta kreiranog za namjene kajkavskog jezikoslovlja, ispravili smo svoju pogrešku. Prema Blažeki,

“naglasak mora biti na drugom slogu jer je to starinski izvorni izgovor”. Točkica ispod “o” u nazivu označuje “naglasak na drugom slogu, a također i točan izgovor”. Naziv časopisa sada je znanstveno potpuno ispravan.

Zahvaljujemo Vam na kritici i komentarima, te Vas ponovno pozivamo na dijalog na ovoj otvorenoj platformi za istraživanje, razmjenu informacija i mišljenja, kreiranje sadržaja i konstruktivno propitivanje. U konačnici, nastavimo stvarati interaktivno, kvalitetno, uvažavajuće društvo koje uči.

Igor Baksa, gl. urednik

OŠTAR PAS
ULAZ NA
SVOJU
ODGOVORNOST

Na tribini «Financiranje programa nezavisne kulture i kulture mladih iz proračuna lokalnih samouprava i područne samouprave» gostovali su predstavnici županijskih i gradskih tijela kao i članovi nevladinih organizacija. Jedna od uvodničarki tribine bila je Emina Višnić, koordinatrica CLUBTURE-a. Upitali smo je o trenutnom stanju u Hrvatskoj po pitanju nezavisne kulture, o tome kakav model djelovanja u kulturi nudi Clubture, kao i - što uopće pojam nezavisne kulture jest.

Razgovarao: Igor Baksa

UOČI KLJUČNOG TRENUTKA KOJI ĆE ODREDITI SUDBINU KULTURE U HRVATSKOJ

U tijeku je decentralizacijski proces Hrvatske na nivou kulturnog života lokalnih zajednica. Koliko je Clubture s konceptom programskih/projektnih linija i festivala, odnosno povezivanjem lokalnih nezavisnih kulturnjačkih scena i njihovih programa, čime se neizbježno ojačava i položaj same nezavisne scene u vlastitoj lokalnoj zajednici, doprinjeo procesu kulturne decentralizacije Hrvatske?

To je, zapravo, samo djelomično točno. Ona prva decentralizacija koja se dogodila, koja je naslijeđena iz prijašnjeg sustava, a to je da je veći broj kulturnih javnih ustanova u vlasništvu i pod ingerencijom lokalnih uprava, županijskih i gradskih, relativno je slaba s obzirom na ukupni broj javnih ustanova pod upravom MINISTARSTVA. Prava decentralizacija

CLUBTURE

Clubture je mreža neprofitnih, izvaninstitucionalnih organizacija, klubova i inicijativa iz Hrvatske, koje djeluju na području kulture, u užem smislu, i aktivizma, odnosno društveno angažiranoga djelovanja. U mrežu se može uključiti ugošćivanjem događaja iz linija u toku ili nuđenjem vlastitih programa (linija). Clubture djeluje od 2002. godine, a tijekom svog rada stvorila je oblik umreživanja organizacija civilnog društva i jedinstvena je u Europi. Čakovečki **ACT**, Močvara, **Multimedijalni institut** i **FADE IN** iz Zagreba, pulski **Monte Paradiso**, **Labin Art Express**, križevački **K.V.A.R.K.** samo su neke organizacije koje čine Clubture.

MINISTARSTVA

“Hrvatska ima četiri nacionalna teatra, četiri baleta, četiri opere, na četiri milijuna stanovnika. To jako puno košta. Bivši ministar Vujić predložio je da se napravi jedan ansambl koji bi onda radio touring po Hrvatskoj, međutim tome su se usprotivili ljudi koji su uhljebljeni u tim strukturama. Samo HNK u Zagrebu ima zaposlenih 500-tinjak ljudi i oni dobivaju istu plaću radili deset predstava u tjednu ili jednu, ili nijednu.”

se u Hrvatskoj uopće nije dogodila ni na kojoj razini, pa se ne može dogoditi ni na razini kulture, što jasno pokazuje porezna politika i distribucija sredstava i distribucija političke moći. U tom smislu proces decentralizacije iz kulturne perspektive je zapravo floskula koja se vrlo često koristi, ali se ne realizira. Financiranje je, što se obično prvo podrazumijeva kad se govori o decentralizaciji i kulturnim politikama, još uvijek centralizirano na državu. Ta politika ne može doprinijeti razvoju kulture. Kulturni razvoj je vezan uz opći socijalni i ekonomski razvoj. Pogledamo li nezavisnu kulturu, kao jedan dio kulturnog života u Hrvatskoj, vrlo jednostavno uočavamo da je ona najrazvijenija u Zagrebu, jer je prisutna apsolutna centralizacija na Zagreb, u svim segmentima, političkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim... Zagreb po mnogočemu funkcionira kao država u državi. To je nešto što će se nužno morati mijenjati, da se država ne raspadne po šavovima u sljedećih deset godina. Odmah iza Zagreba je sjeverna Hrvatska, u smislu civilnog sektora i uspostavljanja stabilnosti, a nakon nje je Istra.

Što se tiče decentralizacije koju provodi Clulture, u smislu razmjene programa i suradnje, ona kao sustavni proces ne postoji nigdje drugdje. Ne postoje poticajni mehanizmi, bilo financijski, bilo vrijednosni, bilo kojeg drugog tipa u smislu određenih povlastica da se potiče suradnja i distribucija sadržaja. Clulture je krenuo s malo naivnom i preentuzijastičnom idejom, a ta je da će organizacije jačati u lokalnoj zajednici time što će kroz suradnju dobiti više programa. To se u jednom dijelu dogodilo, tamo gdje su postojali već otprije jaki temelji, recimo, troje-četvero ljudi koji su posvećeni organizaciji, gdje su postojali nekakvi projekti, nekakve jače ideje. Međutim, organizacije koje su otprije imale problem s vlastitim kapacitetima, pokazalo se da im takva suradnja može biti samo dodatno opterećenje, a da nisu u stanju programe kapitalizirati unutar svoje lokalne zajednice. Dugoročno gledano, taj proces je svakako užasno važan. Osim ove najbanalnije razine – razmjena programa, organizacije su počele stvarati nove programe koje samostalno možda ne bi pokretale. Recimo, Stanica MIR - mreža Internet radija je jedan takav suradnički projekt koji donosi nove vrijednosti, nove poglede koji pomažu organizaciji da unutar sebe jača. Mislim da je svakako značajno, u smislu najbazičnije legitimacije, kad organizacija može reći da je dio neke mreže koja djeluje na nacionalnoj razini, da je u protekloj godini ostvarila suradnju s toliko i toliko organizacija iz Pule, Dubrovnika, Rijeke, Čakovca...

Je li Hrvatska u malom, dakle na lokalnom nivou, spremna na razbijanje čvrstih ustaljenih mreža kulturnjačkog djelovanja koje preferiraju tradicionalne i konzervativne umjetničke forme?

Nezavisna kultura i njezino mjesto u sustavu proizlazi iz kulturnog sustava i ona se treba izboriti za svoj dio, negdje se izborila više, negdje manje. To je pitanje politike prema mladima. U Jugoslaviji je postojala vrlo razvijena struktura omladinskih organizacija. Rezom devedesete godine, sve što je imalo ikakve veze s omladinom potpuno je isključeno iz društvenog života. Znaš i sâm da danas kad netko kaže riječ «omladinski» da se odmah misli da tu nešto smrdi na nostalgiju. Tako da, sve što je imalo veze s mladima, bilo je nužno vezano automatizmom za komunizam. Sve su organizacije mladih tada uništene, politika prema mladima se više nije provodila. Prije tri godine napisan je i usvojen Nacionalni program djelovanja za mlade, međutim do danas se nije krenulo u bitniju implementaciju bilo kakvih mjera. Ta je politika, stoga, potpuno nova, i na nacionalnoj razini i na lokalnoj. Krenulo se u nekakve pomake, ali što će od toga biti, teško je reći.

Koji je dio Hrvatske najkritičniji u tom pogledu, a koji može poslužiti kao uzor ostalim dijelovima Hrvatske?

Mislim da je Zagreb najkritičniji, s obzirom na to da ima najviše novca, najbolje predispozicije za razvijanje boljih procedura, a posljednje dvije godine unazadio je to što je imao. S obzirom da je najistaknutiji, sigurno je i referentna točka drugim lokalnim samoupravama, dakle, ima najviše odgovornosti, pa mislim da je stoga i najkritičniji. Kao uzor ne znam koga bih izdvojila. Ne poznajem dovoljno...

Možda Varaždin? Varaždinska županija dosta je napredovala u svom kulturnom životu. Barokne večeri, Špancirfest kao jedan od programa Grada koji postaje središnjim festivalom sjeverozapadne Hrvatske, Festival uličnog performansa... A Varaždina nema u članstvu Clulturea...

Da, u Varaždinu je specifična situacija. Tamo se očito našlo dvoje-troje ljudi koji su uspjeli pogurati stvari kao što su ti festivali. Koliko sam ja upoznata, to ima veze s njihovim ekonomskim razvojem u posljednjih par godina. Očito su kao grad prepoznali da se strateški žele vidjeti kao grad kulture. Oni njeguju tradicionalnu kulturu kroz

Barokne večeri i Špancirfest, međutim, ne znam jesam li vidjela, osim Festivala uličnog performansa, toliko živu tu neku nezavisnu scenu u Varaždinu. Znam da tamo postoje neke organizacije, pa nešto pokušavaju, ali...

Kažu da im “Čehok ne da prostor”...

Pa ne daju ni drugi. Organizacije, zapravo, vrlo rijetko i imaju prostore koje im je Grad dao. Ne znam, možda je u Varaždinu atmosfera takva da je dovoljno ono što postoji unutar grada, da nema potrebe za takvim oblikom suradnje koji se provodi kroz platformu Clulture. Ne mislim da je Clulture odgovor na potrebe svake sredine. Clulture nikad neće prigrljivati, zvati, nagovarati ljude da se priključe, nego više funkcionira iz neke prirodne potrebe ili želje da se surađuje s drugima. Onda tu Clulture može poslužiti kao dobra platforma koja će to omogućiti, poticati itd.

NAČINA NA KOJI FUNKCIONIRAJU

“Postoji jedna pretpostavka, koju još nisam vidjela da je profunkcionirala - ali možda sam prepesimistična - da treba ući u sustav i djelovati kroz njega. Moje mišljenje je da je sustav toliko golem i okoštao u tomu svemu da te zapravo pojede kad dođeš unutra. I ti zapravo više nemaš poziciju javnog, kritičkog govorenja, dizanja buke, dizanja glasa javnosti. Preplah si. Čak i da si član Poglavarstva zadužen za kulturu, ti si još uvijek sedam puta manje bitan od, recimo, člana Poglavarstva zaduženog za gospodarstvo. Tako da ne znam koja bi trebala biti taktika djelovanja iznutra i koliko je izgledno da će ona uspjeti. Osim ako postoji neka prilika koja se da iskoristiti.”

Može li se očekivati transparentnost u svim segmentima politike prema mladima i nezavisnom sektoru i to još na lokalnom nivou kad ni Ministarstvo nema jasne i vidljive kriterije prema kojima dijeli sredstva na natječajima?

Pitanje transparentnosti je generalno pitanje NAČINA NA KOJI FUNKCIONIRAJU lokalne i državne uprave. Najčešće su vrlo zatvorene, vrlo netransparentne, dokumenti koji upravljaju građanima nedostupni su tim građanima, ne poštuje se zakon o pravu na pristup informacijama, ne provodi se kvalitetan sustav njihove unutrašnje evidencije, praćenja na što se troši novac. Osim toga, vrlo su nespremljene prihvaćati novine, čini im se da će im nove procedure komplicirati život. Dok ne dođe do općeg usklađivanja i do educiranja ljudi iz uprave, uvođenje jasnih procedura, jasnih kriterija, aplikacijskih, izvještajnih formi bit će jako teško provedivo. Naravno, uprave vrlo rijetko ili uopće ne ulažu u obrazovanje vlastitih kadrova, a sustav je potpuno naslijeđen iz prošlog sistema, tako da se unutar njega vrlo teško može djelovati. Imamo sustav u kojem preko 90% sredstava odlazi na javne ustanove u kulturi gdje se većina toga troši na redovne plaće, na grijanje itd., dakle, na hladni pogon. Mali dio novca, jer je to jedini instrument kulturne politike koji kod nas postoji, distribuira se

na programe. Država je osnivač kulturne ustanove koja mora voditi brigu o zgradi čiji je vlasnik, mora kupovati socijalni mir i ljudima plaćati plaće radili oni svoj posao ili ne. Tako u Zagrebu imamo apsurdni primjer s Kinotekom. Zatvorena je prije više od godinu dana, a ljudi koji su radili u njoj od Grada Zagreba još uvijek primaju nemale plaće, a ne rade ništa, sjede kod kuće.

Političke volje da se takav sustav mijenja, nema. U tom sustavu odnosi se mijenjaju po principu klijentelizma, personalnih odnosa i uslužnih principa, vrlo teško se komunicira putem procedura, one su vrlo loše uspostavljene. Zagreb je vrlo dobar primjer toga. Nemoguće je bilo što postići osim ako ne uhvatiš nekoga iz vrha, administracija nema apsolutno nikakvu funkciju po tom pitanju. Čak i da postoji politička volja da se to promijeni, mislim da se neće promijeniti unutar sebe, iznutra. Tu je potreban pritisak građana. Civilni je sektor ključan u stvaranju promjena.

Nezavisna kultura pokušava uspostaviti dijalog s mehanizmima

institucionalne kulture, odnosno lokalnim, regionalnim i državnim uredima. Da bi dijalog bio kvalitetan i produktivan obje strane moraju znati o čemu pričaju. Međutim, poteškoće se javljaju već u samoj terminologiji koju koristimo u tom diskursu. Neki kažu da nezavisna kultura uopće ne postoji, neki da je riječ o neinstitucionalnoj kulturi... Što označava pojam “nezavisne kulture”, postoji li on u međunarodnim dokumentima i gdje je greška različitog shvaćanja tog pojma?

Slazem se da “nezavisna kultura” nije najsretniji pojam. Međutim, pored drugih pojmova nekako najbolje opisuje ono što kultura i scena o kojoj govorimo jest. Generalno gledano, nezavisna kultura bi bila sva

ona kulturna proizvodnja čiji su nositelji oni oblici organiziranja koji po svojem načinu financiranja, programima, načinu kako su osnovani i procesima odlučivanja ne ovise ni o kome drugome. Za razliku od ustanova koje su osnovale države, o čijem vodstvu odlučuje državna infrastruktura, a financiraju se gotovo stopostotno iz državnog budžeta. Ili, recimo, može neka firma osnovati svoju galeriju, koja je definitivno ovisna o toj firmi i njezinoj politici. Nezavisna kultura su nevladine organizacije, neformalne inicijative, umjetničke organizacije koje se u Hrvatskoj drukčije tretiraju jer se upisuju u drugi registar...

Nezavisnu kulturu moguće je definirati na razini načina rada i djelovanja, na razini programa i sadržaja kojima se bave ili kojima teže. Što se mene tiče, ključna je definicija s obzirom na način rada i djelovanja. Riječ je o organizacijama otvorenog tipa. Otvorene su za participaciju, nisu institucije zatvorenog tipa. Jako su koncentrirane na djelovanje prema lokalnoj zajednici, žele sudjelovati u lokalnom životu, na način da se

obraćaju direktno građanima. Karakterizira je i vrlo jaka socijalna osviještenost, angažiranost. Što se sadržaja tiče, glavna je karakteristika nezavisne kulture interdisciplinarnost, pri čemu estetski ključ, po meni prilično arhaični oblik vrednovanja kulture, odlazi u drugi plan, iza socijalnog ključa koji je važan za razvoj socijalnog kapitala. Tako da ćemo tu naći organizacije iz najrazličitijih područja: od superelitne suvremene umjetnosti, bilo kazališne, vizualne, do organizacija koje se bave slobodnim vremenom mladih, organizacija koje se bave koncertima, muzičkim događanjima suvremenog oblika, preko punka, čak do klasične glazbe. Dakle, vrlo različiti oblici... Osim toga, nezavisna je kultura prožeta novim informacijskim i komunikacijskim tehnologijama.

Mogući pojmovi su također «vaninstitucionalna» i «neinstitucionalna» kultura. To je dobar tehnički pojam, ali problem je s njim što stavlja u suodnos instituciju i ne-instituciju i kao takav stvara preveliku širinu. Znači, sve što nisu institucije, to je ta kultura. Onda će u taj pojam ući i sva poduzeća koja se bave kulturom. Sve što nisu ustanove koje nisu pod upravom ili u vlasništvu Grada. Primjerice Zagreb film. Ili, recimo, ADU koji je državna ustanova se smatra vaninstitucionalnom ustanovom. Tako da ga ja nisam, a ni ljudi s kojima radim, nikad upotrebljavala. Svakako mislim da je izrazito loš pojam «alternativna kultura», upravo zbog toga što je zaostao, anakron. On se suprotstavlja pojmu «mainstream», a u današnje doba miješanja svih formi, globalizacije, potpuno je depasirano govoriti o alternativni nečemu. Osim toga, teorije alternativne kulture i subkulturā pretpostavljaju da s vremenom alternativno biva asimilirano u mainstream. Zato mislim da je pojam nezavisne kulture najsretnije rješenje koje smo dosad pronašli.

Premda ne postoje neke čvrste literature o nezavisnoj kulturi, taj se pojam vrlo često koristi u europskim diskursima. Europska kulturna fondacija koja je jedna od ključnih aktera na tom području koristi pojam «independent culture». Iako mislim da i nije tako bitno je li taj pojam tako čvrsto određen ili ne, jer kultura je protočna i ne dâ je se baš staviti u ladice.

Kako će sistem kulturne proizvodnje i konzumacije u hrvatskom društvu izgledati za desetak godina, a kako za dvadesetak?

Ne znam, teško je reći. Mislim da je sad ključni trenutak da POKUŠAMO uvesti neke promjene, tako da za nekoliko godina imamo relativno stabilnu situaciju. Ukoliko to ne uspijemo može nam se dogoditi preveliki pritisak kapitala i dinamike koju donosi način života koji smo izabrali. Prvo će početi propadati nezavisne inicijative koje su najmanje stabilne, a vrlo brzo će se početi urušavati i sustav ustanova u kulturi. Ako se dobro ne promisli i ne naprave se operativne strategije razvoja i, možda - održanja, moglo bi nam se dogoditi da se kulturni život svede na multipleks kina, velike komercijalne stvari s par alternativnih pokušaja sa strane, uz, naravno, očuvanje nacionalnih reprezentativnih

POKUŠAMO

“Kod nas je neuobičajena situacija da se nezavisna kultura ide baviti sustavom. Ona najčešće proizvodi svoje programe i pokušava egzistirati, ali situacija je takva da ako ne izborimo određene promjene, svi ćemo skupa propasti.”

vrednota koje zapravo nemaju mnogo veze sa samim građanima, nego služe nekom elitizmu i...

Turističkoj ponudi...

Da. Dobar primjer za to je Dubrovnik koji jako razvija tu priču oko kulture i turizma. Ali, budući da ne razvija kulturu kao nešto što je vezano za lokalnu zajednicu, nego se događa mimo nje, lokalna zajednica nema pristup kulturi, jer su karte za događanja sve skuplje, događanja su postala sve ekskluzivnija... Ja nemam ništa protiv toga da se dio kulture komercijalizira, ali ne ako se to počne doživljavati kao sustav koji se mora primjenjivati na sve. To je, naravno, crna slika budućnosti koja će se dogoditi ako konačno predstavnici sustava, počevši od Ministarstva, ne shvate da moraju početi ulagati i planirati očuvanje ovog što postoji i, još važnije, poticati daljnji razvoj, prvenstveno se baveći kvalitetom programa, potičući nove forme, cijelo vrijeme promišljajući o tome koliko je zajednica uključena, koliko je ta kultura bitna za područje u kojem djeluje. I, naravno da to ne znači: tko ima više publike - taj više djeluje u zajednici.

NEZAVISNA, TO JEST NEINSTITUCIONALNA, TO JEST VANINSTITUCIONALNA KULTURA, TO JEST KULTURA MLADIH

Nezavisna kultura je na velika vrata izašla iz geta, pokazavši da je najprogresivniji dio hrvatskog socio-kulturnog života. Lokalne samouprave sve više prepoznaju važnost ovakvog, suvremenog, oblika kreiranja kulturnog života zajednice. Neki od ciljeva organizacija koje djeluju u sektoru nezavisne kulture, odnosno, sektoru mladih jesu ostvariti bolje uvjete za trajniju održivost i daljnji razvoj organizacija obaju sektora, odnosno, utjecati na promjenu institucionalnog okvira u kojem one djeluju. Napravili smo malu anketu s onima koji odlučuju o tome kakva će biti kulturna slika Čakovca i Međimurja u sljedećih nekoliko godina. Upitali smo ih kakva je, po njihovom mišljenju, situacija s nezavisnom kulturom u gradu Čakovcu i Međimurju, koje su realne šanse za dobivanje jednog zajedničkog centra (prostora) za aktivnosti nezavisnog sektora, kakav je odnos lokalnih vlasti prema organizacijama iz sektora nezavisne kulture, odnosno, sektora mladih i postoji li politička volja da se taj odnos mijenja u pozitivnom smjeru, te jesu li financijska sredstva izdvojena za realizaciju programa i projekata iz sektora nezavisne kulture i sektora mladih, s obzirom na proračun 2005. i 2006. godine, premalena, dostatna, prevelika?

Branko Šalamon, *gradonačelnik Grada Čakovca*

Grad prati sadržaje tog dijela događanja u Čakovcu. Jasno, nema toliko novca koliko se može potrošiti u određenom segmentu, međutim, smatram da je sve ono što se projektima nudi srazmjerno mogućnostima i mi to pratimo. Najveći je problem u tome što nema dovoljno kontakata između proizvođača kulture, Grada kao financijera i građana kao konzumenata. Ja osobno smatram da imamo sluha za potencijalne korisnike, da zadovoljavamo većinu potreba. Grad Čakovec buja interesnim udruživanjima na svim poljima, pa tako i na polju kulture, i mislim da količina događanja zadovoljava potrebe. Međutim, kod mlade generacije postoji određeni zazor od

institucija, pa se kroz takvo vođenje institucija i organizacije rada ne može provoditi proračun i realizirati ga se na kvalitetan način. Komunikacija koja postoji, po meni, je premala i mislim da bi trebali pronalaziti načina da svoje interese svi usmjeravaju preko svih mogućih poluga dolaska do proračuna. To znači uključivanje u

određene službene stavove, na raspisane natječaje, iskazivanje potreba, ali ne u smislu da svaki projekt može proći. Mora postojati određena kontrola u smislu kvalitete ljudi koji rade te projekte. Mi preko Vijeća za kulturu ili asocijacija mladih dobivamo informacije, tako da je to ključ za dodjelu sredstava. Kad bi bilo više kontakata, kad bi potrebe bile dobro usmjerene, vjerojatno bi rezultati bili drugačiji. Meni je jako žao što institucionalno kulturno stvaralaštvo ne dobiva dovoljno inputa za to u kom pravcu bi trebalo nešto mijenjati. To nisu tako čvrsti kolosijeci da ih se ne bi moglo mijenjati. Ako postoji potreba da se nešto mijenja, to treba javno reći, ne unutar uskog kruga ljudi. Ima dovoljno sluha u Gradu i u institucijama kulture da onda prijedlozi prođu određenu proceduru i da se prihvate prema potrebama konzumenata. Po meni, kultura postoji zbog konzumenata a ne zbog onih koji stvaraju tu kulturu. Dakle, netko ne priprema kulturu za sebe samog, nego za građane, za konzumente koji onda u toj kulturi mogu uživati.

Politička volja za davanje prostora za mlade postoji, ali bitno je pitanje mogućnosti. Unatrag nekoliko godina osigurali smo prostora za mnoge udruge, između ostalog i za mlade. To sigurno nije dovoljno. Općenito nedostaje prostora za mnoge oblike i sadržaje rada. Ja osobno razmišljam da unutar postojećih mogućnosti **MACANOV DOM** pretvorimo u multimedijски prostor gdje bi sigurno mladi našli svoje mjesto. Da bismo to napravili moramo prvo iseliti postojeće stanare, dakle, gimnastičare. Razmišljamo i o povećanju kapaciteta u osnovnoškolskom obrazovanju čiji bi određeni prostori bili ispražnjeni. To bi se moglo ostvariti u nekom periodu od 3 do 5 godina. Jasno, za to treba poduzeti niz predradnji i osigurati neka sredstva. Vjerujem da ćemo, tako razmišljajući, nešto riješiti. Još jedan objekt o kojem ja razmišljam je objekt Hrvatske vojske, prostori bivše vojarnje. To je sad u nadležnosti Županije, još u potpunosti nije dobila taj prostor, ali vjerujem da će i Županija tražiti da se tamo smjeste određeni sadržaji za potrebe grada i mladih. Treba voditi računa o tome da grad nije jedino mjesto gdje mladi djeluju i gdje bi trebali tražiti prostor. Mislim da bi se prostor trebao tražiti i u drugim jedinicama lokalne samouprave. Trebalo bi tražiti prostor u Prelogu i Murskom Središću, kao nekim centrima, a da ne govorimo o Kotoribi, Goričanu, Dubravi, dakle tim

MACANOV DOM

Gimnastička dvorana i rukometno igralište postoji još od polovice prošlog stoljeća, a mnogi Čakovčani sjećaju se njegovog dugogodišnjeg imena – Partizan. Ovaj prostor izgrađen je kao građevina sportske arhitekture, a zbog atraktivnog smještaja u samom centru grada, te sretnog spoja dvorane i igrališta, koji vrlo lako mogu funkcionirati kao zatvorena i ljetna pozornica, Macanov je dom jedno od najidealnijih rješenja za prostor nezavisne, to jest neinstitucionalne, to jest vaninstitucionalne, to jest kulture mladih.

nekim rubnim dijelovima Međimurja, prostor u kojemu bi mladi mogli djelovati. Ne može se očekivati da samo Grad Čakovec mora osigurati prostor, premda, svjestan sam toga da u Čakovcu ima najviše događanja i najviše ljudi koji se okupljaju, bilo kroz školu, kroz studije, ili kroz same kulturne sadržaje koji se nude. Od postojećih prostora udruge su smještene u prostorima bivšeg **GK**. Sad - je li prostor iskorišten za dogovorene sadržaje, ispunjuje li svoju svrhu, ja tu ne želim biti sudac, kome prostore osigurati, a kome ne, međutim, tamo gdje čeljad nije bijesna, tamo kuća nije tjesna...

Josip Posavec, Međimurski župan

Međimurska županija je prvi put u povijesti županijskog proračuna za 2006. godinu imala planirano 700 000 kuna za civilna društva. Tako da se iz tog segmenta i financiraju svi programi i projekti koji su povezani s tim područjem. Svi koji su se kandidirali i koji su dobili potporu na najbolji su mogući način obavili svoj posao koji su definirali u svojim projektima. U Županijskom

poglavarstvu imamo baš poglavara koji se bavi mladima.

Što se prostora tiče, trebalo bi nešto po tom pitanju napraviti. Mi smo u nekoliko navrata imali razgovore s najvećim jedinicama lokalne samouprave. To se prvenstveno odnosi na Grad Čakovec. Ali oko toga se nisu dogodili neki značajniji pomaci. Nadam se da će se to uskoro nekako riješiti. Politička volja za to itekako postoji. Evo, Međimurska županija je prva županija u Hrvatskoj koja je osnovala Vijeće mladih u kojem su zajedno i predstavnici političkih stranaka i predstavnici udruga mladih. To Vijeće bi trebalo uskoro osmisliti nekakav zajednički prostor i mogućnosti za suradnju i razvoj toga područja u Međimurskoj županiji, na jedan vrlo kvalitetan način. Za taj projekt smo dobili potporu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Novac, dakle, postoji, treba osmisliti projekt, definirati sadržaje i nakon toga kandidirati projekt prema proračunu županije, gradova, općina, prema državnom proračunu, ministarstvima, možda prema međunarodnim fondovima...

GK

Nakon što je Građevinski kombinat Međimurje d. d. u stečaju, napustio drveno zdanje svoje uprave (među Čakovčanima poznato i pod nadimkom – Barake), u njih su se uskoro uselile mnoge udruge s područja Čakovca i Međimurja. Danas se u Barakama nalazi četrdesetak udruga, od kojih su neke udruge mladih ili udruge vođene mladim ljudima. Ovaj prostor ne može se ozbiljno razmatrati kroz aspekt nezavisne, to jest neinstitucionalne, to jest vaninstitucionalne, to jest kulture mladih zbog svog osnovnog nedostatka – nepostojanje dvorane, odnosno prezentacijskog prostora. Barake su po svojoj funkciji tek uredski prostori.

Prije dolaska nove županijske vlasti nije bilo nikakvih planiranih sredstava za područje civilnog društva. Mandat nam je do 2009. godine, tako da ćemo sigurno sljedećih godina pratiti te aktivnosti, projekte. U Županiji imamo i ljude osposobljene i raspoložive za pomoć udrugama pri projektiranju, koncipiranju projekata i prema županijskom i prema državnom proračunu i prema međunarodnim fondovima, tako da i u tom segmentu dajemo podršku organizacijama civilnog društva.

Romano Bogdan, član Poglavarstva Grada Čakovca

Teško mi je na to odgovoriti jer je pojam nezavisne kulture vrlo mutan. Vrlo je nedefiniran i svatko ga tumači kako mu paše. Nezahvalno je govoriti o nezavisnoj kulturi. Radije govorim o institucionalnoj i vaninstitucionalnoj kulturi. Kako danas kultura može biti nezavisna? Jedino ako ne prima novac iz županijskih i gradskih proračuna. Jer treba pravdati sredstva, način na koji si ih potrošio... Mislim da je stanje s vaninstitucionalnom kulturom

dobro s obzirom na to kakav je grad. S obzirom na to kakve ima prostorne mogućnosti. Zbog toga što nema toga čega bi trebalo biti, otvaraju se velike mogućnosti za inicijative da se nešto napravi.

Što se prostora tiče, mislim da to nije pitanje političke volje, nego više političkih prioriteta. Uvijek će se prije financirati rekonstrukcija neke ulice nego prostori za mlade. Pod prostore za mlade ne mislim na raznorazne kancelarije po GK-ovima, nego jednostavno, da se u Čakovcu konačno riješi prostor za mlade. Mislim da su realne šanse 50:50 u sljedeće četiri godine.

Sredstva koja se daju za projekte i programe nezavisnog sektora mladih sredstva su koja su trenutno realno moguća. Osobno mislim da su premala, dostatna su jedino da se održi razina. Po mom mišljenju, trebala bi biti 30 do 40 % veća nego što su sad. Ukupno gledajući, prema drugim gradovima, mislim da sektor mladih dobiva sredstva u gornjem dometu dobivanja. A prema potrebama koje taj sektor ima, s obzirom na aktivnosti, mislim da bi sredstva morala biti veća.

**Dijana Marcioš, (u trenutku
anketiranja) zamjenica župana
Međimurske županije**

Na jednom okruglom stolu bila je zanimljiva rasprava koliko je zapravo nezavisna kultura nezavisna, ako ovisi o financiranju od strane jedinica lokalnih samouprava. No, nezavisna kultura u Međimurju je

dobra, vidim da se dosta radi, jer svakodnevno dobivam obavijesti o raznim, bogatim programima. Županija surađuje s organizacijama civilnog društva. Kad sam došla na ovo mjesto zamjenice Župana, po prvi put je, zapravo, raspisan javni natječaj za financiranje civilnog sektora. Javilo se jako mnogo udruga, podijelili smo 700 000 kuna, između ostalog i za nezavisnu kulturu, koja je dobila potporu za mnoge projekte za razliku od prije. Tu bih pohvalila ljude koji rade u civilnom sektoru, ljude iz udruge ACT, koji su se najviše angažirali oko Vijeća mladih Međimurske županije. Mogu reći da bez njih toga i ne bi bilo. Ne sumnjam u nedostatak ideja za kreiranje programa u civilnom društvu za sljedeću godinu, tako da ćemo to podržati i u financijskom smislu i u smislu nekakvih prostora. Politička volja za davanje prostora postoji, posebice moja. Šanse su jako velike. Tu je **ČASNIČKI DOM**, tu je dugoočekivana **VOJARNA** koja bi do kraja godine trebala riješiti to svoje pitanje. Uopće ne vidim razloga zašto se sektor nezavisne kulture tamo ne bi mogao smjestiti i zašto se ne bi napravio jedan kvalitetan centar, s idejama koje vi već imate. Načelno je jasno što će u vojarni biti, naći će se tu prostora i za nezavisnu kulturu i za mlade. Odnos Županije prema sektoru civilnog društva je prilično dobar. No, mislim da bi mogao biti još bolji. Mislim da nedostaje još malo političke volje nekih ljudi ovdje. Sve što je u mojoj moći, ja ću napraviti za mlade. Da budu organizirani, da budu složni, da se stvori jedna kritična masa da se stvore neke pozitivne promjene u društvu. Evo, tu sam i ja negdje, što se tiče promjena, buntovnika...

ČASNIČKI DOM

Donedavni restoran s prostorijama/uredima na katu prostorno je intergriran u zdanje Centra za kulturu, odnosno može funkcionirati kao jedno njegovo krilo. Može li se prostor za svadbe, krizmene svečanosti i godišnje zabave poduzeća adaptirati za prostor u kojem bi nezavisna, to jest neinstitucionalna, to jest vaninstitucionalna kultura, to jest kultura mladih provodila svoje multimedijalne i interdisciplinarne programe, teško je reći.

VOJARNA

Slaba točka svakog Čakovčanina. Nakon što je Varaždin, u svom kulturološkom skoku, kroz samo nekoliko godina pretekao Čakovec i bivšu zgradu Hrvatske vojske pretvorio u Studentski dom, očekivanja o prenamjeni čakovečke vojarnje dobile su još jednu injekciju nestrpljivosti. U posljednjih nekoliko godina objavljeno je nekoliko arhitekturnih zamisli, a prijedlozi o tome kako je najpametnije iskoristiti ogromne potencijale ogromnog kompleksa pokatkad su i bizarni. Tako se negdje između studentskog doma, parka kulture i fakulteta progurao prijedlog za zatvor. Najizglednije je da će se većina prostora iznajmiti za pogone tvrtki, ali jedna od garaža za vojne kamione i topove mnogo bi značila čakovečkoj nezavisnoj, to jest neinstitucionalnoj, to jest vaninstitucionalnoj kulturi, to jest kulturi mladih.

Slobodan Veinović, pročelnik Upravnog odjela za društvene djelatnosti Grada Čakovca

Mladi su se u posljednje dvije-tri godine izuzetno aktivirali, javljaju se na različite natječajne, po različitim osnovama, na različite izvore, od Ministarstva do različitih fondacija. Tako se povećao iznos sredstava kojima se suportira kultura mladih, odnosno programi kulture mladih. Unatoč financijskim problemima koje je Grad imao ove godine pokušali smo uredno podmirivati obaveze koje smo imali prema programima mladih. Najveći dio tih programa vidio se preko ljeta, vezano uz koncerte, a dio programa se odnosi na rad udruga. Od sljedeće godine ćemo

financirati prema projektima, ne samo prema udrugama, tako da očekujem još veći razvoj nezavisne scene.

Uvijek smo očekivali od naših proračunskih korisnika da im Grad bude samo jedan od donatora. S te pozicije čini mi se da je iznos od strane Grada dobar, u smislu da se povećava. On još uvijek ne zadovoljava potrebe mladih, međutim, mislim da će se po postocima uočiti povećanje brige za mlade. No, s obzirom da nije sve u novcu, organizirali smo i sastanak s mladima gdje smo neke od njihovih ideja realizirali. Stalo nam je do toga što mladi misle o našem financiranju njihovih programa i dio sugestija smo prihvatili.

Politička volja za dodjeljivanje prostora nezavisnoj kulturi postoji, ali fizički je to nemoguće.

Postoje planovi za Macanov dom, međutim, tako dugo dok se ne riješi prostor gimnastičarima, mladi neće dobiti neki kapitalniji prostor na području Čakovca. Pregovori s vlasnikom su zapeli i stvar je još neizvjesnija nego što je bila.

Blaženka Novak, pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti Međimurske županije

To su različita pitanja. Ja kulturu ne dijelim na zavisnu i nezavisnu. Svaka kultura je istodobno i zavisna i nezavisna. Zavisna, jer na nju uvijek utječu socijalni i drugi faktori koji tu kulturu čine odrazom vremena i socijalnih grupa unutar kojih se razvija. U Hrvatskoj se ta kultura, ako ne najvećim, onda dobrim dijelom financira iz proračuna bilo na državnom, županijskom ili gradskom nivou. Ona nije nezavisna čak ni ako se financira sponzorski, jer ipak, i u tom slučaju, ti sponzori posredno ili neposredno utječu na kulturu i na njezin sadržaj, na poruke, na primaoce i na sve ostalo. Tako da

ne vjerujem da postoji nešto što se zove nezavisna kultura.

Što se udruga civilnog društva tiče, mislim da u našoj županiji, kao i u cijeloj Hrvatskoj, imaju dosta dobru podršku iz proračuna. Udruge civilnog društva morale bi uspostaviti realniji odnos između onog što bi trebao biti plod volonterskog rada u tim udrugama, znači onog što je nekakav poticaj i impuls da se udruge uopće organiziraju i onog što je financijska potpora iz različitih

proračuna. Na naš se javni natječaj za financiranje udruga i potreba u kulturi javio jako veliki broj udruga sa svojim programima. Ovdje moram reći da je u tim programima vrlo malo vlastitih sredstava ili vlastitog rada. To naprosto smatram lošim, jer udruge civilnog društva su nezavisne, one su "civilno društvo" upravo u toj mjeri ukoliko ne ovise o svim nivoima vlasti. To, dakako, ne oslobađa nas od obveze da iz proračuna financiramo udruge civilnog društva, ali se udruge nikada ne bi smjele dovoditi u situaciju da je za njihov rad i postojanje uopće presudno hoće li dobiti potporu ili neće. Isto tako mislim da udruge civilnog društva nisu nezavisne ukoliko se financiraju od stranih sponzora, jer to, također, nameće određene obaveze. Što se prostora tiče, mislim da je on udrugama svakako potreban, ali mi se čini da nema dovoljno volje da se ti problemi riješe. Moram reći da se grad Čakovec razvijao na jedan jako specifičan način, jer su građani Čakovca, uvijek, i u prošlosti, bili ekstremno štedljivi u pitanju prostora. Tijekom tranzicije sav prostor koji se smatrao javnim, ušao je u privatizaciju, pa smo tako mi ustvari dobili privatne vlasnike svih naših javnih prostora. Tu možemo spomenuti naš Katolički dom koji je namijenjen jednom užem krugu ljudi koji se sastaju prema vjerskim opredjeljenjima, te stoga nije u velikoj mjeri javan. To se nastojalo nadoknaditi Scheierovom zgradom. No, ovdje se radi o prostoru kao mjestu okupljanja. To bi morao riješiti Grad, jer Županija nema u svom vlasništvu ni zemljišta ni ikakvih prostora, pa nije ni prozvana da rješava takve probleme. U Čakovcu, za razliku od drugih gradova, naprosto nema slobodnog prostora koji bi

se mogao namijeniti udrugama. Osim, eventualno jednog dana, kompleksa vojarne. No, kao što znate, taj proces vraćanja čakovečke vojarne Gradu i Županiji ide dosta loše i ja, za razliku od drugih, nisam previše optimistična da će se to u skoroj budućnosti riješiti. Pogotovo ne do te mjere da se taj prostor može obnoviti i funkcionalno koristiti, jer što vrijeme više prolazi, taj je prostor u sve gorem i gorem stanju. Mislim da bi i udruge civilnog društva, i mladi, i kulturne udruge morale biti daleko glasnije u traženju tog prostora.

Zapravo, mi iz proračuna ne financiramo hladni pogon, nego uglavnom financiramo projekte. Prostor je u funkciji provedbe projekata i samo je pitanje koliko koja udruga može osmisлити kvalitetnih projekata da bi se pokrio i taj segment prostora u kojem se projekt provodi.

Osobno sam zadovoljna povećanjem sredstava namijenjenih udrugama i javnim potrebama u kulturi u prošloj godini. Nisam zadovoljna brzinom, dinamikom u kojoj se proračun realizira, ali smo nastojali svim udrugama dati novac u zakazanom roku. Ključni element u tome koliko će sljedeće godine biti novca za tu namjenu je pitanje kako će biti percipirani programi koji su ove godine bili realizirani uz potporu Županije. Bude li se mislilo da je novac utrošen na udruge, kulturu i civilni sektor, kvalitetno i pametno utrošen novac, naravno da će sredstva biti ista ili nešto veća sljedeće godine. Što znači da udruge moraju predlagati što kvalitetnije programe, da bi se novac što kvalitetnije potrošio.

anketu realizirali: Igor Baksa i Teo Petričević

GOD IS THE TV AND MASTER OF PUPPETS

piše: Marcel Majšan

Sigurno se svi ponekad upitate tko je, gdje živi i kako djeluje najveće čudovište našega vijeka. Tko je taj sveprisutni zao duh naše civilizacije koji stvara neugodu i gnušanje u ljudskim želucima već na sam svoj spomen? Svi pričaju o njemu, no nitko ne zna kako izgleda. On svakoga dana, od trena kad prvi put otvorimo oči, pa do trena kad ispustimo svoj posljednji dah na ovom svijetu, neposredno i nevidljivo prolazi kroz nas poput kakvog hladnog povjetarca uslijed sparnog ljeta, tek lagano nas dodirivajući kako bismo naizgled osjetili ugodno osvježanje da bismo godinama kasnije shvatili svoju naivnost i njegove posljedice na vlastitoj koži. Pa gdje se ON nalazi i u kojem obliku dopire do nas? Bilo da se raspravlja o nehumanim metodama koje su koristili nacisti kako bi ostvarili svoju "svetu misiju", bilo da se raspravlja o tome što je Orwell točno htio reći u svojoj "Životinjskoj farmi" ("Sve su životinje jednake, ali neke su jednakije od drugih.") ili još bolje kobnoj "1984.", bilo da se u

intelektualnim krugovima kontemplira o značenju djela i ličnosti najvećeg suvremenog anarhista, Noama Chomskog, svugdje se dolazi do istog pitanja:

“Tko je gospodar našeg svijeta i radi li on uopće za naše dobro ili, zlu ne trebalo, koristi li bič Božji kako bi nas uništio?”

Dame i gospodo, vrijeme je za prosvjetljenje. Gospodar našeg svijeta je - ni manje ni više - vaš televizor.

Možda je ta tvrdnja nekima smiješna, čak apsurdna, ali ipak ima mnogo istine u njoj.

Zemljom (a uglavnom i svijetom) danas vladaju oni koji imaju informacije, a to su kreativni i nadareni ljudi u poziciji moći (npr. menadžeri), mediji i političari. Tu su još, dakako, veliki magovi kapitala koji sve to skupa pokreću (npr. Rupert Murdoch u području medija). Nekada davno, još u vrijeme postojanja feudalnih sustava, točno se znalo tko je vlasnik kapitala, a tko radna snaga. No, je li to i danas tako? Dakako da se zna tko čini radnu snagu koja je zbog agencijskog problema često premalo plaćena jer je lako zamjenjiva. Ali tko je gospodar kapitala, tko upravlja svime?

Živeći u vrijeme velikih multinacionalnih i transnacionalnih poduzeća koja neposredno vladaju globalizacijskim svijetom, svijetom u kojem se reklamama, raspravama i mitinzima državnih ministara te političkim kampanjama naizgled nenametljivo nameće sustav oblikovanja naših vjerovanja, više se ni ne zna tko je “gospodar”, odnosno većinski vlasnik nekog poduzeća, a ponajviše zbog toga što ga u stvarnosti i nema (vlasništvo je u dionicama razmrvljeno na puno malih vlasnika). Najveći problem koji se stvara u tom postmodernom svijetu je stvaranje

nemogućnosti bilo kakvog individualnog mišljenja. Zašto je tome tako?

Naš slobodni izbor, priznali vi to sebi ili ne, nastaje uvelike pod utjecajem propagande izbora koji nam nameću oni na vlasti. Poslušnima u tom novom darvinističkom svijetu garantira se materijalno bogatstvo i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici te se time preoblikuju njihove, a priori, dobre političke namjere jer ih i same navode da vjeruju u ono što zagovaraju, računajući na to da je ljudsko biće još uvijek nesposobno vjerovati u jedno, a raditi drugo, bez doživljavanja emocionalnog kraha koji bi

to stvorio u čovjeku (čast iznimkama). Kao prvo, moramo znati da političare na poziciju postavlja novac. Rijetki su oni koji bi weberovski tražili smisao u politici da bi živjeli "za nju", ne "od nje". Ljudi koji se bave politikom ipak svejedno često ulaze u to s dobrim namjerama, no svi su oni prije ili kasnije suočeni s realnošću, odnosno, prodavanjem sebe za neki «viši cilj». Teoretski, na vlast bi voljom naroda mogao doći i netko tko nije indoktriniran, no pitanje je koliko bi dugo mogao opstati. Budući da smo razriješili važnost propagande i njezine primarne funkcije, moramo odgovoriti i na pitanje tko su ti "zli ljudi", odnosno, kreatori tog otkrivenog/ poluotkrivenog/skrivenog sustava propagande koji egzistira unutar svih tih masovnih medija, obrazovnih, ekonomskih, religijskih, političkih i ostalih institucija?

Prvo moramo razriješiti početni problem, odnosno dilemu, o tome je li propaganda zaista nužno zlo ili ona ipak ima i svoju pozitivnu svrhu. Propaganda je dio **MARKETINGA**, te predstavlja oblik plaćene neosobne komunikacije koja se prenosi putem **MASOVNIH MEDIJA**. Neki oblici propagande nas informiraju, nagovaraju ili zabavljaju, neki drugi su dosadni, čak i uvredljivi. Ona prožima naše živote da bi privukla pažnju različite publike.

MARKETINGA

Profitabilno zadovoljenje potreba.
 "Marketing je društveni i upravljački proces koji putem stvaranja, ponude i razmjene proizvoda od vrijednosti s drugima, pojedinci i grupe dobivaju ono što im je potrebno ili što žele"
 - Phillip Kotler

MASOVNIH MEDIJA

Ili skraćeno masmediji, naziv je za medije široke potrošnje i širokog opsega: Internet, dnevne novine, radio, televizija.

ZAŠTO SE PROPAGANDA UOPĆE PRIMJENJUJE?

Pojedinci i organizacije primjenjuju je radi promicanja proizvoda, usluga, ideja, predodžbi, spornih pitanja, ljudi, i općenito svega što oglašivač želi objaviti i podupirati. Koristi se da bi organizacije potaknule potražnju, ublažile utjecaj konkurentske propagande, potaknule prodajno osoblje da bude učinkovitije, povećale namjenu proizvoda, podsjetile i uvjerile kupce o proizvodu. Zato jer je jako fleksibilna, propaganda nudi mogućnost dosezanja ekstremno velike ciljane skupine ili može biti usmjerena na mali precizno određeni segment populacije.

Dakako, postoji puno više definicija propagande, no najvažnije je da shvatimo kako ona predstavlja plansko

širenje učenja i principa (vjerskih, revolucionarnih, političkih itd.). Dakle, propaganda je namjerno i plansko djelovanje s ciljem promjene i kontrole stavova ljudi kako bi oni usvojili neki novi nazor o svijetu te ga kao takvog prihvatili na duže vrijeme. Unatoč mnogim mogućim objašnjenjima riječi, propaganda obično dobiva značenje ovisno o vremenu. Tako je na početku 20. stoljeća označavala pozitivno djelovanje na ljude, dok danas uz nju uglavnom vežemo **NEGATIVNE KONOTACIJE**.

NEGATIVNE KONOTACIJE

Negativno značenje propagande prisutnije je u svakodnevnom govoru, a referira se na prijevaru, nasilje nad istinom, skrivanje ciljeva, uporabu laži, tj. manipulaciju i verbalno ugnjetavanje.

“Sacra congregatio Christiano nomini propaganda,” odnosno kraće

“Congregatio de Propaganda Fide” poseban je ured u sklopu

Katoličke crkve koji je 1626 god. osnovao papa Urban

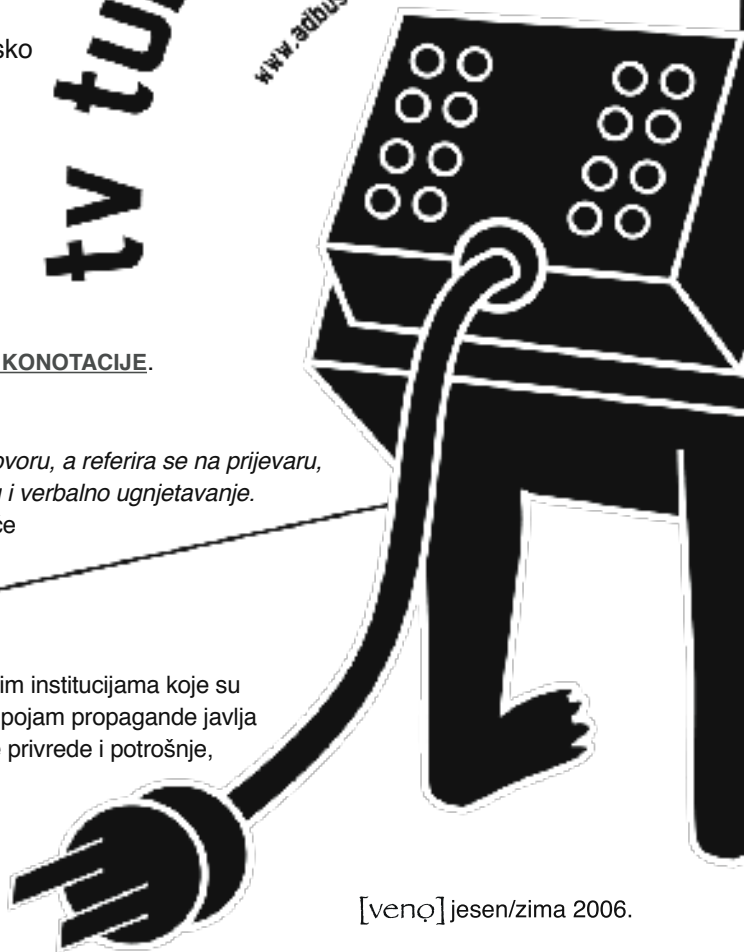
VIII. s namjerom da “propovijedanjem i primjerom vodi

pogane iz mraka u svjetlo.” Kao što vidimo, početke

pojma propagande valja tražiti u Crkvi koja se istaknula među prvim institucijama koje su htjele kontrolirati stavove i mišljenja ljudi. Izvan crkvene uporabe, pojam propagande javlja se tek početkom 20. stoljeća razvojem masovnog društva, tržišne privrede i potrošnje, odnosno razvojem parlamentarne demokracije i sredstava masovnog komuniciranja.

tv turn off week

www.adbusters.org www.tvturnoff.org

VRSTE PROPAGANDE

Propaganda se obično grupira na crnu, bijelu i sivu. Ti su pojmovi vezani uglavnom za istinitost informacija na kojima se zasniva propaganda, odnosno, uporabi istine i laži. **Crna** se veže uz nacističku propagandu i označava beskrupuloznu manipulaciju činjenicama, s motom da cilj opravdava sredstvo. Ta je propaganda zasnovana na laži i prijevari i njezino je postojanje očito, no još je uvijek potrebna ogromna lucidnost kako bismo je spoznali te se obranili od nje. **Bijela** bi se propaganda mogla odrediti kao istinita, činjenična propaganda, koja

vjeruje da će svojom snagom uvjeriti ljude u opravdanost određene politike; dok **siva** propaganda odgovara suvremenoj propagandnoj praksi i mogli bismo je odrediti kao prilagođenu istinu. Ona se zasniva na manipulaciji istinitim informacijama, ali prezentiranim i selekcioniranim prema određenoj grupi, u određenome, željenom smjeru.

MIT O INDOKTRINACIJI

Ako zanemarimo pojedina učenja da je propaganda zapravo ideologijsko obrazovanje, odnosno indoktrinacija, uglavnom razlikujemo propagandu od obrazovanja. Tako obrazovanje u prvom redu daje činjenice, pa time tek eventualno djeluje i na stavove, dok je propaganda prije svega usmjerena na stavove.

Političari propagandu koriste svakodnevno. Ona je njihovo oružje, njihov način pridobivanja bodova i glasova i ponekad se snaga propagande očituje u moći političara.

U novije su vrijeme provedena istraživanja propagandnih poruka putem kojih političari i marketinški stručnjaci koriste razne, napredne metode prenošenja poruke pa se čak govori i o izravnom, svjesnom utjecanju na ljudsku svijest metodama kao što su sakrivene poruke. Propaganda je još od svojih početaka služila za promjenu stavova kod ljudi i kao takva će vjerojatno zauvijek ostati sredstvo kojim moćnici i političari dolaze do svojih ciljeva.

PROPAGANDA U DEMOKRACIJI?

Demokracija je u neku ruku ljudima evolucijski predodređen sustav koji bi morao rezultirati savršenim građanskim ustavom (po Kantu) kako bi stvorio temelj saveza svih država (primjer: EU). Taj "savršeni" sustav označava vladavinu naroda, no mnogi će se složiti s time da je sama moć naroda u donošenju odluka tek prividna. Tko zapravo donosi odluke ako je čovjek zvijer kojoj treba gospodar da je ukroti, kad je i sam gospodar zvijer koja treba kontrolu?

Postoji nekoliko teorija koje objašnjavaju disperziju moći u društvu, no većina njih je površna jer se previše osvrće na prvo lice moći, odnosno donošenje odluka, a zanemaruje drugo i treće lice, odnosno nedonošenje odluka i oblikovanje želja. Kako je, doista, moguće da manjina, koja ima samo monopol nad mišlju, vlada većinom koja raspolaže silom?

Humeov zaključak glasi da svaka vlast mora počivati na "kontroli misli". Walter Lippman postavlja tezu da nijedna država, pa ni ona otvoreno totalitarna, ne može postojati bez određene "proizvodnje pristanka" kojom se javno mnijenje pretvara u "zburjeno stado pasivnih promatrača", a Chomsky rado citira

misao Aleksandra Gersenkrona da je “bez obzira na snagu vojske i vještinu tajne policije, naivno vjerovati da su ovi sustavi fizičke prinude dovoljni, neophodno je indoktrinacijom osigurati i pristanak naroda.”

U svijetu vlada demokratski dogmatizam da su ljudi najbolji suci svojih interesa, no politička se javnost s time ne slaže pa pokušava veliku većinu NEOBRAZOVANE

JAVNOSTI distancirati od participacije u politici namećući im jednostavne oblike zabave, stvarajući komercijalne šund novine sa senzacionalističkim temama, komercijalizirajući sport, reklamiranjem, prodajom i prikazivanjem visokobudžetnih holivudskih filmova etc. Nažalost (ili na sreću, kako za koga), sve su češća pojava i zatupljujuće emisije te sapunice upitne umjetničke kvalitete koje služe svrsi tako da od nas stvore tek promatrače, izbjegavajući da i sami postanemo sudionici političkog života. Gospodari svijeta u nama ubijaju volju, čine nas slabima i pokornima, bijednima i nemoćnima, te tako spremnima da slijepo slijedimo. Vukovi, kao elita koja drži moć ne uspijeva od većine kojom vlada stvoriti ništa drugo doli obične glupe inertne ovce.

Koristeći 3.lice moći odnosno oblikujući želje ljudi (proizvodnjom pristanka), elite koje drže moć pokušavaju ljude prestrukturirati pomoću propagande, stvarajući u njima vrijednosti, stavove, vjerovanja i želje po svojoj potrebi, ne ostavljajući prostora stvarnim željama javnosti. Tako je u Americi nakon I. svjetskog rata osnovan Odbor za javne informacije, odnosno Creelov odbor čiji zadatak je bio natjerati narod na rodoljubnu histeriju. Uz pomoć tog sustava zemlja prividno postaje sve demokratskija jer sve više ljudi ima pravo glasa i participacije, a sve manje njih shvaća koliko su njihovi glasovi nebitni jer ne odražavaju njihove stvarne želje. Jedan od članova tog odbora je bio i ugledni američki novinar Walter Lippmann koji je stvorio frazu “PROIZVODNJE PRISTANKA”.

NEOBRAZOVANE JAVNOSTI

Tu tvrdnju treba uzeti s rezervom uzimajući u obzir da je i velika većina obrazovanih itekako pod utjecajem propagande masovnih medija i indoktrinacije koja je provedena nad njima u samom obrazovnom procesu.

PROIZVODNJE PRISTANKA

Pojam koji označava prestrukturiranje stavova javnosti na način koji odgovara onima koji stvarno drže moć, te tako služi kao najbolji dokaz snage i značaja 3.lica moći, odnosno nepostojanja istinske demokracije.

GAY IS OK!

Propaganda je kroz povijest omogućavala ljudima da se konformiraju jedni s drugima, ali je u isto vrijeme iz njih učinila laboratorijske štakore i poslušne ovčice. Uzmimo samo za primjer kršćanstvo i njihovu propagandu. Kao što ljudi čine sa životinjama dok ih treniraju - čine ih slabijima, čine ih pokornima, tako su svećenici oduvijek činili s ljudima - davali su im slobodnu volju da bi im mogli nametnuti grijeh - a onda su ih nazivali grešnicima, slabićima i nezahvalnicima kako bi ih mogli popravljati. Herezu, spaljivanje vještica, križarske ratove, prodavanje oprosta, te homofobiju, netoleranciju prema ostalim religijama i licemjerstvo koje danas propagiraju bolje da i ne spominjem. No, moramo priznati da je propaganda u nekim slučajevima djelovala na liberalizaciju i uništavanje predrasuda, a dokaz tome su mnogi feministički pokreti početkom 20.stoljeća, pokreti protiv rasne nesnošljivosti i ksenofobije, borbe za prava djece, pokreti za zaštitu prirode, životinja, kulture etc., te kao najkontroverzniji pokret današnjice - borba za prava homoseksualaca, odnosno, borba protiv homofobije.

Propaganda se ipak danas najviše svodi na hipokriziju i iskorištavanje obrazovanih masa, dok je nekad (u totalitarnim sustavima vlasti) izravno bilo moguće utvrditi ciljeve propagande pa su svi, i obrazovani, a najčešće neobrazovani, bez otpora nasjedali na nju, jer se znalo da drugačije ne ide ukoliko ne žele biti podvrgnuti sustavu sile protiv koje nemaju izgleda. I to je dobro opisano u Orwellovoj 1984. iako je on svoju propagandu učinio preočitim za današnje vrijeme u kojoj ona djeluje poput nevidljive ruke Adama Smitha.

Pitam se može li mlada neiskusna osoba željna znanja i spoznaje iznad domene shvaćanja prosječnog čovjeka koji se ne zamara sustavom nametnutog autoriteta ostati vjeran sebi u ovom darvinističkom svijetu, a da ne propadne u materijalno siromaštvo i socijalno izopćenje? Iako se nadam da pitanje nije samo retoričko, svjestan sam realnosti i svojih ograničenja pa vjerujem da će s vremenom svima nama postati cilj dobro se prodati, a tek onda razmišljati o troncima osobnosti koja nam je ostala iz vremena nevinosti. Zbog takvih se stvari mladi ljudi otvorenih pogleda koji još uvijek vjeruju u mogućnost alternativnog života, stavljanjem duhovnog ispred materijalnog, pretvaraju u tvrdoglave stare prdonje koji ne vide dalje od svoje propagande, u kojoj su i sami zarobljeni jer im ona donosi profit koji je ujedno s vremenom postao i njihovo jedino zadovoljstvo. Time se opet stvara paradoks jer oni ne postaju gospodari tog kapitala, već kapital postaje gospodar njih samih, kao što je i sustav koji je stvoren s namjerom da nam služi postao sustav koji nas posjeduje i govori nam što je ispravno, a što ne.

Iz tog razloga si dopuštam vjerovati da ne postoji nepogrešiv ljudski Bog neograničene dobrote iznad sile autoriteta koju smo sami stvorili. U demokratskim društvima, u kojima je silu zamijenila prividna mogućnost izbora, Bog je postao suvišan i imanentan, a propaganda nužna i transcendentalna.


```
SYSTEM.OUT.CONSOLE.  
WRITELN("CLANAK");
```

Mala Republika Hrvatska s malim i lokalnim gospodarstvom daleko je od visoko razvijenih zemalja koje tehnologiju društvenih kretanja sve više informatiziraju. Danas postoje svakojake mreže i informatički sustavi gdje ljudi šire svoju realnu zajednicu na jednu novu – virtualnu. To je samo postupak koji je prisutan i kod nas, ali nije toliko megalomanski koliko je u jednoj drugoj sili svijeta – SAD-u. Koliko god netko imao negativno mišljenje o grubom kapitalizmu i višepredmetnoj eksploataciji od strane Sjedinjenih Američkih Država, ili pak imao rezervirano, ali odobravajuće mišljenje, treba priznati da su SAD – ideološki i intelektualno bogata zemlja. Tako je nastao i pokret FREE CULTURE – free culture movement.

27

Nabacanost tvrdnji u ovom uvodu sumirana je slika složenosti problema na jednoj realnoj i znanstvenoj razini. Ali ne zanima me znanstvena, već realna razina.

Izvorno, Free Culture Movement (dalje u tekstu FCM) krenuo je ab ovo trenutkom podizanja tužbe dvojice studenata swarthmoreskog fakulteta u američkoj saveznoj državi Pennsylvaniji 2003. godine.

Međutim, tada, toga možda nisu još bili svjesni Nelson Pavlosky i Luke Smith, studenti koji su tužili Diebold kao 19-ogodišnjaci, pokrenuli su borbu čiji epigoni trenutno djeluju u preko 30 fakulteta (podružnica) diljem SAD-a. Naime, toliko je trenutno velik FCM u SAD-u. Ali vratimo se na sam postupak koji su pokrenuli

studenti. Diebold je tvrtka koja se bavi proizvodnjom elektroničkih glasačkih naprava, koje su imale funkcionalni nedostatak – bile su lako provaljive hakerima i imale su sklonost «zamrzavanju». Prilikom jednog uploadanja takve naprave, u okrugu 216 je Al Gore izgubio 16 022 glasa. Neki haker je provalio u sustav Diebolda i poslao interne e-mail poruke zaposlenika preko Interneta na nebrojeno mnogo stranica (providera). Međutim, Diebold se branio tvrdeći da prema propisu Digital Millennium Copyright ima pravo na zaštitu od piratstva. Diebold je odmah poslao svim providerima odluke o ukidanju stranica gdje su se pojavili sporni mailovi. Pavlosky & Smith su reagirali hitro na takvo kršenje slobode te su na svojim sveučilišnim stranicama poslali svih 15 000 internih mailova koliko ih je haker uspio skinuti. Kad je Diebold postavio jednak ultimatum kao i prijašnjim providerima, da ukinu svoju stranicu, Pavlosky & Smith su zamolili svoje kolege cijele zemlje da sveudilj pošalju mailove. Zatim su tužili Diebold.

Sama je tužba i pravna borba potakla veliko zanimanje javnosti pa i državnih dužnosnika koji su stali u obranu mladih aktivista, Smitha i Pavloskog, jer jedan je kongresnik napisao u svom zahtjevu za istragom od nadležnog tijela vezano za njihovu pravnu borbu, a o temi slučaja: «Congressman Dennis Kucinich asked the House Judiciary Committee to investigate, writing, “Powerful parties should not be permitted to misuse copyright as a tool for limiting bad press and barring access to legitimate consumer information.”»¹ Nakon što je Diebold zanemario svoje pravo i odustao od svojeg prava na

¹Kopirano s internetske stranice www.motherjones.com na kojoj sam pronašao rezime slučaja i događanja što su pratila borbu mladih studenata.

²Preveo autor članka

protutužbu, mladi aktivisti su shvatili da je pobjeda njihova iako su bili u opravdanom strahu od giganta koji je 2002. godine imao prihod od 2.1 milijarde dolara! Nakon što su već prethodno ustanovili Swarthmoresku koaliciju za digitalno zajedništvo (Swarthmore Coalition for the Digital Commons - SCDC)², koja je na svojim sastancima raspravljala o slobodnom protoku informacija i izvora podataka, ideja je bila rođena: otvoreno

izmjenjivanje ideja na Internetu – poznato kao «free culture» ili «open-source» pokret. Ono što je slijedilo je FCM u punom profilu.

Najviše sam doznao o FCM-u preko jedne floridske podružnice čija se stranica prva ispisuje kad se na Googlu upiše free culture movement. Na toj se stranici ukratko doznaje o cijelom pokretu, tj. o njegovoj dimenziji koju ima. Ono što se ukratko saznaje o pokretu je to da ima 4 glavne smjernice: 1/ stvaranje i osiguravanje resursa za podružnice, jednako

kao i za širu javnost; 2/ otvorenost prema mladeži i studentima, 3/ networking s ljudima, tvrtkama i organizacijama uključenima u FCM; 4/ predstavljanje, zastupanje i širenje ideje od strane njihovih članova.

U njihovom manifestu se jasno i kratko te razumljivo opisuju

nadanja i smjernice kojima bi se pokret trebao kretati i voditi. Budući da smatram ovaj pokret hvalevrijednim i da je riječ o kolegama koji se trude oplemeniti svakidašnji kibernetički život i učiniti ga malo manje kapitalističkim, konzumetskim, a više samoposlužiteljskim uz tolerantnu kontrolu izvora podataka, mislim da nisam mjerodavan preporučivati manifest, već ću ga u cijelosti citirati. Pisan je jednostavnim engleskim, tako da je razumljiv široj masi ljudi. Dopustit ću si samo isticanje pojedinih dijelova za koje smatram da su niti vodilje u tom manifestu, tj. da su povezane s 4 glavne smjernice koje sam prije bio također citirao.

“Free Culture Manifesto

The mission of the Free Culture movement is to build a bottom-up, participatory structure to society and culture, rather than a top-down, closed, proprietary structure. Through the democratizing power of digital technology and the Internet, we can place the tools of creation and distribution, communication and collaboration, teaching and learning into the hands of the common person -- and with a truly active, connected, informed citizenry, injustice and oppression will slowly but surely vanish

from the earth.

We believe that culture should be a two-way affair, about participation, not merely consumption. We will not be content to sit passively at the end of a one-way media tube. With the Internet and other advances, the technology exists for a new paradigm of creation, one where anyone can be an artist, and anyone can succeed, based not on their industry connections, but on their merit.

We refuse to accept a future of digital feudalism where we do not actually own the products we buy, but we are merely granted limited uses of them as long as we pay the rent. We must halt and reverse the recent radical expansion of intellectual property rights, which threaten to reach the point where they trump any and all other rights of the individual and society.

The freedom to build upon the past is necessary for creativity and innovation to thrive. We will use and promote our cultural heritage in the public domain. We will make, share, adapt, and promote open content. We will listen to free music, look at free art, watch free film, and read free books. All the while, we will contribute, discuss, annotate, critique, improve, improvise, remix, mutate, and add yet more ingredients into the free culture soup.

We will help everyone understand the value of our cultural wealth, promoting free software and the open-source model. We will resist repressive legislation which threatens our civil liberties and stifles innovation. We will oppose hardware-level monitoring devices that will prevent users from having control of their own machines and their own data.

We won't allow the content industry to cling to obsolete modes of distribution through bad legislation. We will be active participants in a free culture of connectivity and production,

made possible as it never was before by the Internet and digital technology, and we will fight to prevent this new potential from being locked down by corporate and legislative control. If we allow the bottom-up, participatory structure of the Internet to be twisted into a glorified cable TV service -- if we allow the established paradigm of creation and distribution to reassert itself -- then the window of opportunity opened by the Internet will have been closed, and we will have lost something beautiful, revolutionary, and irretrievable.

The future is in our hands; we must build a technological and cultural movement to defend the digital commons.”³

³Citirano s internetske stranice www.freeculture.org

Vrijeme je za vice versa: biti zloban u ovom trenutku, ovisno o tome što ću

napisati, samo je oprez kojeg jedan malograđanin ima u sebi, jer, ipak, cijela hrvatska nacija je poprilično konzervativna, kao potrošač i konzument. Mada se radije nazivamo Balkancima – još lošije! Ergo, prema onome što sam doznao od Lessiga iz njegovih knjiga, mogu se pitati samo jedno: koliko je to iskreno? Onako globalno (povijesno, pravno, moralno, vrijednosno etc.) gledajući, američki borci za nezavisnost od britanskog kolonijalizma još u dalekom 18. st. su se vodili za idejom jednakosti sviju pred zakonom, slobodnim tržištem rada (u kasnijim godinama američke povijesti) i ostalim «vrijednostima» koje poznamo kao američki kapitalizam pa je na kraju sve to dovelo do politike imperijalizma, antitrustovskih zakona krajem 19. i početkom 20. st. O današnjoj ulozi u svjetskoj politici i umanjivanju ljudskih i građanskih prava, koju ima predsjednička vlada Georga Walkera Busha, svatko je sposoban izvesti logički zaključak – postoji umjerena opasnost od demoniziranja interesa određenih grupa – Internet je moćno sredstvo kontrole/slobode. Smjeram na to da je američka nacija u konstantnom procijepu dominacije i izjednačavanja potlačenih s dominirajućima. U svakom slučaju, silnici protiv kojih se bore FCM-ovci je možda upravo ono što žele ti stanoviti silnici: popustiti aktivistima, dopustiti im da uđu u megalomanski sustav, te ih opet, još

lakše, njihovim aktivističkim alatom kontrolirati. Smatram da se u toj politici tržišta, koje je nemilosrdno u Americi, krije jedna domaća izreka – «Klin se klinom izbija». Nažalost. Bojim se da je možda puno toga u tom pokretu u entuzijazmu kojega posljedice mogu biti lažne. Ma koliko taj entuzijazam bio iskreno pogonjen. Međutim, ovo sad zvuči kao teorija zavjere, nažalost novac puno toga dirigira danas. Ali, vice versa, FCM je upravo možda onaj žalac koji je potreban. Alatom velikih medija,

tj. na njihovu proizvodnoj vrpici materijala, koji je rođen da bude za mase, mali free culture pomaci najednom postaju veliki i više nisu tako zatvoreni kao što su bili prije potlačivanja (uvjetno rečeno). Mislim da je to pravi stav spram cijelog pokreta i ljudi koji iole rade u njemu. Stvarno jedna materija per se složena.

Lawrence Lessig, profesor ustavnog prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta Stanford uvelike pomaže rasvjetljavanju ideologije FCM-a u svojim dvjema knjigama.

U svojoj prvoj knjizi («Kod i drugi zakoni kiberprostora»⁴) Lessig govori o kodu i kiberprostoru – kao o jajetu i kokoši. Da

⁴Knjiga je prevedena na hrvatski i zanimljivo je koncipirana. Pisana je, za razliku od knjiga nekih fakultetskih profesora u Hrvatskoj, prijemčivim jezikom i odvojena je od jedne ozbiljne znanstvene metode analize smetaju, što se smatra kao bitno rešenje problema reguliranja i regulabilnosti

raznih ljudskih djelatnosti u virtualnom svijetu koje se mogu transponirati u kriminal, kršenje, devijaciju, što god. Sukus je – postoji problem – stvarno (in rem) imamo problem u učinkovitosti kažnjavanja virtualnog kriminala, jer jedini je zakon u kiberprostoru – kod. Kiberprostor je nerealno/hiperrealno mjesto. Tu i najdovrtljivija fikcija ostaje puka fikcija ili postaje fiktivna umjetnost. A ponekad postaje i sama umjetnost. Tako bi bilo kad bih relativizirao i iscrpio razne mogućnosti višepolarnog značenja djelovanja u virtualnom svijetu. Kriminalitet (onaj fiktivni, npr. ako netko piše priče o okrutnim ubojstvima i vrlo je popularan u «svom svijetu» - kako u jednom primjeru o «Jakeu», kao piscu popularnih priča na mreži USENET, u skupini nazvanoj alt.sex.stories, piše Lessig) ima veliki zalog neostvarivanju baš zato što je njegova ideja fiktivna, ali realnost je ta koja regulira. Ono što želim reći: svašta može pisati na netu i značiti ništa, a jednako tako može svašta postati realno opasno. Da malo pojasnim – Lessig iznosi primjer AOL-a: AOL ima pisani, svojevrstni ustav (čitaj: opća pravila), ali i jedan drugi ustav – običajni ustav koji je posredno uvjetovan arhitekturom kiberprostora – vi možete stvoriti 5 profila osoba u mreži i možete biti, ako koristite

svih 5 profila, 5 različitih osoba. Lessig otuda stvara prvo svojstvo AOL-a. To bi moglo vrijediti za svaku mrežu. Znači, kompjutorski kod AOL-a je taj koji omogućuje stvaranje više osoba (osobnosti) čiji životi su nečija tlapnja, odnosno, svatko može stvoriti svoj život u «idili». Pa sad razmislite kako se osjećaju ljudi koji imaju takve druge živote, a moderatori AOL-a koji na takvoj jednoj osobnoj razini kontaktiraju i ugađaju korisnicima, imaju mogućnost kontroliranja, a kontroliranje je moguće uz pronalaženje. To Lessig zove trećim svojstvom AOL-ove arhitekture. Drugo svojstvo strukture AOL-a je vezano za govor. U AOL-u ne postoji prostor na kojem se može okupiti veći broj ljudi i žaliti. Ne postoje glavni trgovi gdje se ljudi mogu okupiti i prakticirati slobodu govora. U sobama za chat mogu biti samo 23 osobe. Nema kolektivnosti u slobodi govora. Svežanj pruža je teže slomiti od jedne slamke. Prvi slučaj koji sam spomenuo o piscu priča Jakeu Bakeru čak je završio pred sudom, jer su u kompjutoru nekog Kanađanina našli poruke u kojima se on spremao obistiniti mučne, mračne i grube priče o silovanju žena, mučenju i ubojstvu! Jake se branio tvrdnjom da je sve to čista fikcija (što i jest!), tj. samo riječi, te je pod zaštitom Prvog amandmana o slobodi govora bio oslobođen optužbi! Ne govori li to **puno!**?

Lessig u «Free Culture»⁵ kaže: «Core claim of the book: ...the Internet has indeed produced something fantastic and new, our government, pushed by big media to respond to this «something new», is destroying something very old. Rather than understanding the changes the Internet might permit, and rather than taking time to let «common sense» resolve how best to respond, we are allowing those most threatened by the changes to use their power to change something fundamental who we have always been.»

Međutim, da bi pokret mogao biti djelotvoran, nije dovoljna samo ideja i podružnice. S velikima se veliko ratuje. Zato su stvorene raznorazne udruge, organizacije koje međusobno djeluju i u sprezi s FCM-om te tako svi zajedno ostvaruju ideal slobodne kulture, otvorenog pristupa...

Creative Commons, Public Knowledge, Downhill Battle i Electronic Frontier Foundation su grupe s kojima FCM surađuje i putem kojih je FCM moguć i stvaran.

Creative Commons je projekt nastao 2002. godine prvenstveno kao skup copyright licenca. CC licence se odnose na slobodno raspolaganje intelektualnim vlasništvom i to u domeni filma, glazbe, web stranica i sl., a ne isključivo Interneta i njegove arhitekture – on je samo medij. CC je stvorio web aplikaciju kojom se autorima omogućuje posvećivanje njihovog kreativnog rada javnoj domeni. Danas taj projekt objedinjuje mnoge stručnjake za razna područja medijskih kultura pa i Lawrencea Lessiga.

Public Knowledge je skupina pravnika, tehnologa, lobista, akademika, volontera i aktivista koji su posvećeni borbi protiv loše legislative koja bi smanjivala javnu domenu, davala i dalje konstantnu prednost miljenicima tržišta (stvaranje svojevrstog

antitrust zakonodavstva), te ograničavala ravnopravnu uporabu kreativnim vlasništvom.

Downhill Battle je neprofitabilna organizacija koja je stvorena da bi širila kulturu u kojoj svatko može participirati (free culture) te za borbu za bolju i pošteniju glazbenu industriju. Njezina domena zaštite i aktivizma je glazba. DB stvara slobodan, open source software za online organiziranje i strateško fileshare-anje.

Electronic Frontier Foundation je organizacija osnovana 1990. i slično poput CC-a okuplja najbolje stručnjake koji mahom na sudovima brane slobode. Njihova aktiva su ljudi okupljeni u Action Centeru koji, kao građani, najbolje signaliziraju povrede sloboda. Internet, nastao u vojnim informatičkim laboratorijima Pentagona kao lokalna mreža, pojavom World Wide Web-a obasjao je svijet dotad neviđenim načinom izmjene podataka. Izmjenom informacija su nastajali odnosi, nastajanjem odnosa - obveze, nastajanjem obveza – prava, nastajanjem prava – slobode? Ili kontrola? U svakom slučaju, kako god se svatko od nas odnosio prema tom problemu mahnite kodifikacije naših života, iako poslovanje nikad nije bilo jeftinije ni jednostavnije – živjelo prijavljivanje ispita putem Interneta – smrt prijavnica! – moramo se zapitati jednu stvar: jesmo li svjesni toga što nam se nudi? Znamo li svaki put s kojom namjerom nas pružati raznih usluga obasipaju naizgled iskrenim uslugama i prisnim ponudama – jer u svim slučajevima korištenja Internetom se transferi podataka obavljaju na ekranu, u intimnoj atmosferi; a u intimnoj atmosferi je čovjek dvosjekli mač – najjači je i najslabiji je!

⁵Knjiga se na engleskom jeziku može skinuti s Interneta na lessig.org. Još nije prevedena na hrvatski jezik.

M.I.T. O UMJETNOJ INTELIGENCIJI

Piše: Petar Jović

Modernom vremenu nedostaje općeg i dosljednog mišljenja o samoj znanosti uopće. Osim ako se ne izjednači znanstveni i tehnološki napredak s duhovnim napretkom čovjeka, ovo pitanje ostaje otvorenim kako u znanstvenim tako i u laičkim krugovima. Uzrok ovoga leži u njezinu višestranom karakteru, nedostatku apstraktnog jedinstva kao i po samoj anorganskoj prirodi usko vezanih aktiviteta okupljenih pod zajedničkim nazivom «znanost». Čak bi se moglo i dodati kako znanost često krije u sebi umjetnički element na čijem se tlu estetički ideal može nazvati imperativom, element koji je u suštij suprotnosti purističkom znanstvenom ponašanju. Kako su estetički i znanstveni ideali korjenito drugačiji u svojim instinktima, a istovremeno asocirani zajedničkim imenom, poput neke vrste piramidalnog uređenja, postavlja se pitanje u kojoj je mjeri ona pedagoška, i uopće, sklona razvoju.

Znanstvene težnje su praćene ponekad većom, ponekad manjom revnošću, u podudaranju sa stupnjem kulture i razvoja ukusa određenog perioda. S druge strane pak, znanstvenik djeluje po navici uzimanja u obzir samo težnji koje su u prilogu njegovih osobnih sposobnosti. Upravo tu je povijest pokazala koliko su estimacije znanstvenih pomaka u javnom mnijenju padale na kult ličnosti samih znanstvenika.

Jedan od modernih «kult» ličnosti je i «Massachusetts Institute of Technology», osnovan 1861. god. M.I.T. je organiziran u pet škola i jednom fakultetu zajedno s 34 akademske katedre. U doba rastuće industrijalizacije zapadne civilizacije M.I.T. je osnovan s ciljem emfaziranja učenja i istraživanja na područjima znanosti i tehnologije. Samu veličinu ovog instituta je nemoguće svesti na svega nekoliko stranica ovog časopisa, pa ćemo se ograničiti na jednu katedru instituta intrigantnog naziva «Computer Science and Artificial Intelligence Laboratory», interdisciplinarni istraživački laboratorij koji radi na području istraživanja umjetne inteligencije. Osnovan je 6. lipnja 2003. god. i stoji kao najveća katedra na institutu, po broju članova i širokoj paleti njegovih aktivnosti. Uključuje interdisciplinarne laboratorije na područjima elektrotehničkog inženjeringa, matematike, kognitivnih znanosti, aeronautike i astronautike, biologijskog

inženjeringa itd. Primarna misija C.S.A.I.L-a su istraživanja na području stvaranja umjetne inteligencije, organizirana u četiri osnovna odjela:

Sistemi – pokrivaju sve aspekte izgradnje hardware i software računalnih sistema.

Jezik, učenje, vid i grafika – radi na području djelovanja koje ljudi u svom postojanju čine sekundarno.

Fizički, biološki i društveni sistemi – kompleksni adaptivni sistemi poput robotike, molekularne biologije, semantički sistemi.

Teorija – temeljne matematičke podloge svih aspekata računalne znanosti i umjetne inteligencije.

Više specifičnih tema istraživanja uključuje i računalne arhitekture, kriptografije, motoričke kontrole, operacijske sisteme, prostetike, osiguranja i privatnosti itd. Veće je pitanje - što nakon ostvarenja njihovog cilja?

Na apstraktan pojam umjetne inteligencije se rijetko reagira bez trunke intrige i filozofske pozadine. Npr: Što je um? Što je svijest? Gdje vučemo liniju odgovornosti za djela vezana uz robotiku, računala, programiranja? Ako damo svijesti njezinu fiziološku granicu, i reproduciramo nervni sistem, neuron do neurona, izgrađenog ili od **PROTOPLAZME** ili silikona u materijalističkom smislu, ono je sposobno za razmišljanje i svijest. Kada spominjemo materijalistički smisao, znači da isključujemo postojanje eteričkog i čestog mišljenja kako nam ono daje svijest. U takvim se sistemima svijest zadržava na fiziološkim procesima. U tom pogledu definicija svijesti se u velikoj mjeri upravo svodi na materijalistički ili eterični svjetonazor. Pravo pitanje bi bilo: "Koja je bit stvari koju nastojimo reproducirati?"

PROTOPLAZME

Plazma je četvrto stanje materije, nakon krutog, tekućeg i plinovitog. Plazma nastaje kada se provodi velika količina energije u plin, kojemu se tada elektroni odvajaju od atoma.

U 23. stoljeću, Romulanci su konstruirali plazmeni torpedo. Plazmeni torpedo je sadržavao snažni generator polja sila koji bi stvorio dva koncentrična polja oko torpeda. Zatim bi brod svu svoju plazmu prenio u prostor između ta dva polja sile te bi torpedo krenuo prema neprijateljskom brodu. Iako plazma nije efektivna protiv štitova, plazmeni torpedo može jednim hicem uništiti cijeli neprijateljski brod, jer se radi o ukupnoj plazmi koju je matični brod imao.

Članovi akademskog kruga M.I.T. smatraju osvit novog doba umjetne inteligencije neizbježnim. Ako su u pravu, jednoga dana čovjek će udahnuti život osjećajno inteligentnim novim bićima koja će se dalje pokretati bez njegove pomoći, naime, UMJETNIM SREDSTVIMA. Tu se postavlja pitanje na koji će način ovakvo osjećajno inteligentno postojanje biti prihvaćeno od strane čovjeka. Hoće li takvo postojanje imati robovski obrazac ili će uživati pod istim zakonima upravo radi svoje inteligencije?

Ovo enormno pitanje dotiče pitanje religije, politike i prava. Teoretičari s instituta nužno povezuju osjećajnost i inteligenciju kao uzajamno neisključive karakteristike u «inteligentnom» biću bez obzira na njegovo fiziološko podrijetlo. Ovakva teorija zapravo pobuđuje novu debatu - da li takvi «osjećaji» reflektiraju ljudske?

Znanstvenici religijske pozadine koja je, usput budi rečeno, od pamtivijeka kočila razvoj u njegovoj punoj moći su vrlo skeptični u davanju umjetnoj inteligenciji njezinu autonomnost. Polazeći od argumenta da ako bi čak i dali esprit, autonomnost tom entitetu, ono bi još uvijek bilo samo proizvod stvoren od čovjeka, a ne «stvoren od Boga na svoju sliku i priliku».

Ovo je vrlo zanimljivo razmišljanje toliko uvaženih znanstvenika, jer time čine granicu koja nas «štiti» od drugih vrsta i uzurpatora koji ne mogu biti kao i mi ili, točnije rečeno, biti kao Bog (nizozemski došljaci u Južnoj Africi još uvijek šalju svoju djecu u bjelačke škole, tzv. «Voklskkol», jer ovi drugi nisu stvoreni na «Imago Dei»).

Čak i budisti koji promoviraju čast i poštovanje

svim osjetilnim bićima kao što je pisano u DHARMI, priznaju određenu konfuziju po tom pitanju. U filmu «Biccentenial Man» Robin Williams glumi androida koji se ponaša, osjeća, i razmišlja kao čovjek, ali je još uvijek klasificiran kao android. Pitanje smrti navodi ga da zamijeni svoje mehaničke nutrine s ljudskima, koje ga eventualno postaraju i usmrte u snu, dobivajući tako posthumnu nagradu ljudskog bića.

Realnost izmiče dalje od ovog hollywoodskog blockbustera. Prava dilema koja diže obrve: stvarnost u kojoj se mehaničkom biću dopušta smrt još ne ublažuje strahove onih koji vjeruju da bi ista mogla zamijeniti čovjeka u svom bitku, kao zemaljska dominantna vrsta. Za njih, barem, nije dilema je li robot jednak čovjeku, već je li kroz svoj intelekt i potencijal superioran čovjeku, kao neka nova rasa bogova?

UMJETNIM SREDSTVIMA

Suprotno ovoj teoriji, znanstvenici ne isključuju mogućnost kako će umjetna inteligencija biti pokretana pomoću ljudskog faktora na principu kibernetike, nešto poput Borga. Čim se Borg rodi, ugrađuju im se kibernetički usatci, i svaka jedinka ima mogućnost da asimilira ne-borgovska bića ugrađujući im nano-sonde.

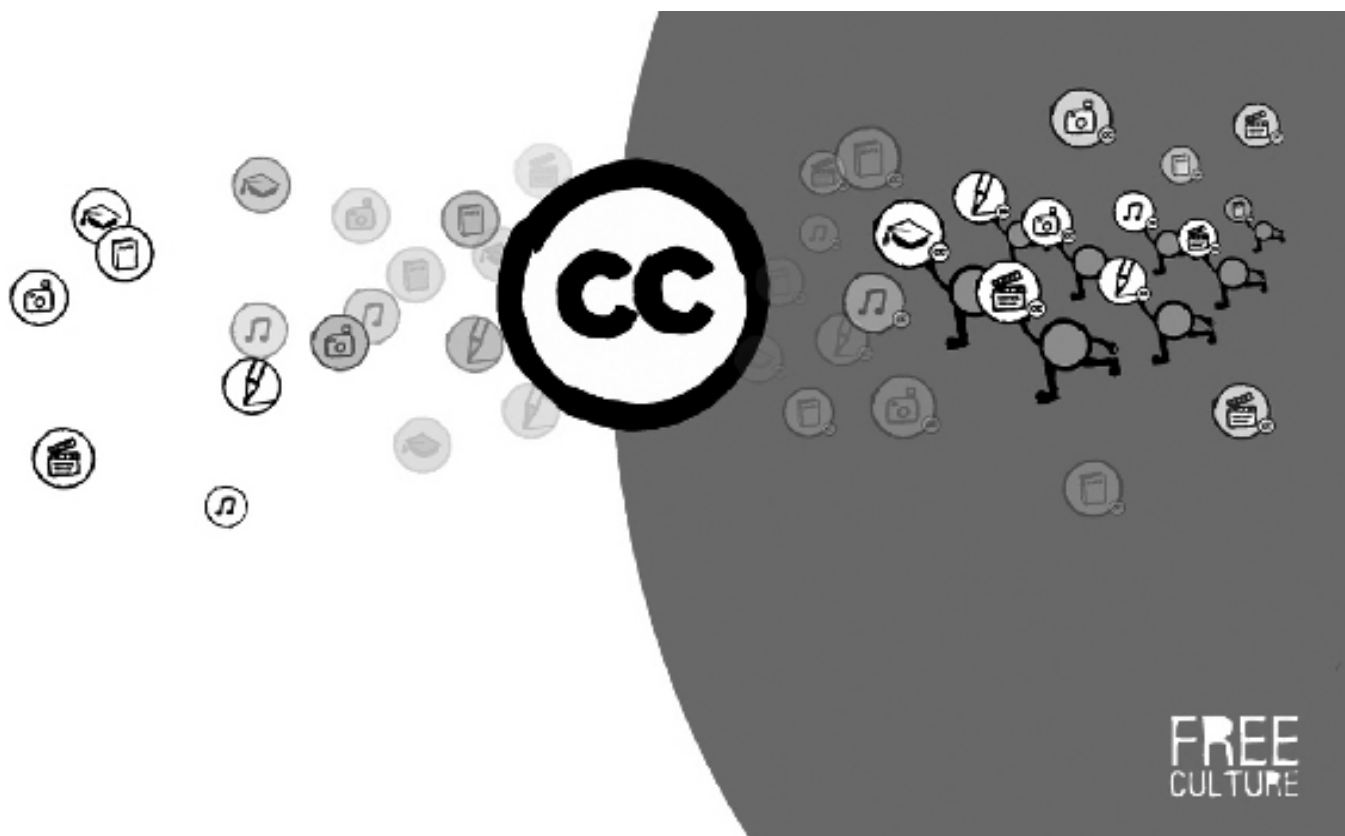
DHARMI

Dharma formira bazu filozofije, ideologije i vjerovanja drevne Indije. U tradicionalnom vjerovanju, bića koja žive u harmoniji kroz Dharmu nastavljaju dalje svoj duhovni rast kroz Dharma Yukan, Moksha, Nirvana. Kao religijska i moralna doktrina, formira prava i dužnosti za individualca. Dharma se generalno referira na religijsku dužnost, društveni mir, pravo ponašanje ili, jednostavno, na vrlinu.

KREATIVNOST NARODU!

Piše: Petar Jović

Creative Commons je licenca koja omogućuje nositeljima autorskih prava distribuciju, prikazivanje, kopiranje i webcast određenih informacija, uz uvjet da se korisnici pridržavaju uvjeta određenih izborom autora. Osnovni

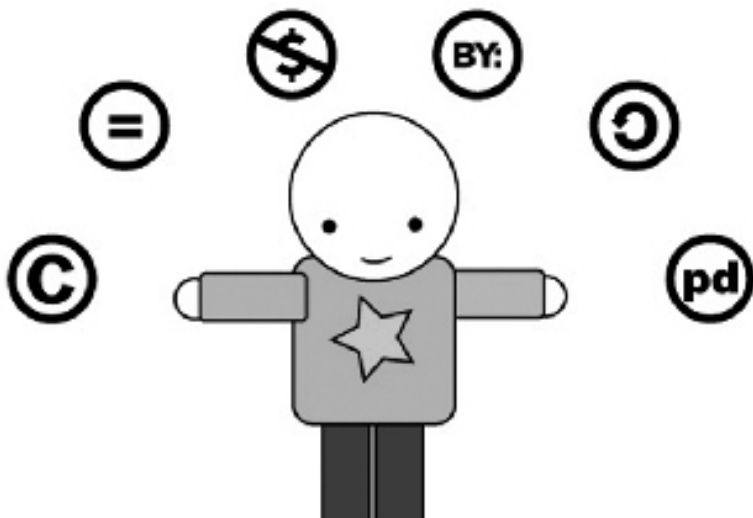

cilj je, dakle, anulirati prepreke koje aktualni zakoni autorskih prava postavljaju u razmjeni informacija. Ovi naponi su protupotez efektima koje predsjednik odbora LAWRENCE LESSIG karakterizira kao «dominantno rastuću restrikciju kulture».

Lessig tvrdi kako nad modernom kulturom dominiraju tradicionalni distributeri u cilju zadržavanja i jačanja monopola nad kulturološkim produktima poput popularne glazbe i kinematografije, i kako CREATIVE COMMONS daje alternativu takvim restrikcijama.

Sa sjedištem u San Franciscu, Creative Commons je započeo s radom 2001. god., dok su inicijalne licence izdane 16. prosinca 2002.

Unatoč internacionalnom odazivu, ove licence su u prvom redu pisane pod zakonima SAD-a te se prema tome ne mogu pozivati na zakone ostalih zemalja. Uporaba tog modela, bez uzimanja u obzir lokalnih zakona, mogu učiniti licence nevažećima. U referenci tog problema, projekt ICOMMONS (International Commons) nastoji uskladiti model SAD-a sa specifikacijama zakona ostalih zemalja. Od 6. lipnja

2006.god. predstavnici 49 zemalja i regija su dali svoj obol ovoj inicijativi. U početnom stadiju svog djelovanja, Creative Commons je naišao na oduševljeno prihvaćanje širom svijeta. Nedavno, međutim, kritička

LAWRENCE LESSIG

Profesor prava na pravnom sveučilištu Stanford i osnivač sveučilišnog Center for Internet and Society. Također i bivši profesor na Harvardu. Dobitnik brojnih nagrada u domeni civilnog sektora uključujući i Free Software Foundation's Freedom Award, te imenovan jednim od Top 50 američkih vizionara.

CREATIVE COMMONS

Idol generacije, barba svih blogova. O pragmatičnim, praktičnim i temeljnim korisnostima samog pokreta – www.creativecommons.org

ICOMMONS

U slučaju da listate ovaj časopis u sjevernoj Koreji ili Siriji, bilo bi dobro se raspitati o aktualnim zakonima autorskih prava na www.icommons.org. Ako ga listate u nezavisnoj, slobodnoj, suverenoj Republici Hrvatskoj pod vodstvom našeg omiljenog predsjednika, nemate beda.

pozornost je fokusirana na ovaj pokret i način na koji je dorasla u postizanju svojih ciljeva. Kritičke točke mogu biti grubo podijeljene u nekoliko točaka prigovora, npr. zbog nedostatka etičkih pozicija u kojem je kritika usmjerena na pokret zbog nedostatka minimalnih norma u izdavanju licenci, nedostatku etičke pozicije na kojima ih bazira, ili zbog osnovnog, naizgled logičnog, argumenta kako oduzima prava proizvođača.

Koncept Creative Commonsa u povijesnom pogledu, međutim, nadmašuje moderne kritike s obzirom na dugu lozu svoga postojanja. Rimljani su razlikovali nekoliko kategorija vlasništva.

Res private: Imovina pod vlasništvom osobe ili obitelji.

Res publicae: Imovina u vlasništvu države, stvari koje su služile neposrednoj općoj uporabi kao što su javne ceste, kazališta, škole itd.

Res communes: Prirodna dobra poput zraka, tekuće vode, za život potrebne stvari koje nisu namijenjene privatnom vlasništvu nego zajedničkoj uporabi svih građana.

Ako značaj «res communes» prilagodimo modernom vremenu, dobivamo koncept zajedničkog prostora, izvora koji se dijeli unutar zajednice, mreža ideja koja ne pripada nikome. Usponom kapitalizma, forma individualnog vlasništva kroz marketinšku razmjenu postepeno prima sve veću kolonizatorsku prirodu, upravo se tu lome koplja po pitanju mora li domenu razmjene informacija zadesiti ista sudbina.

Kroz računalo, tehničke naprave, bezbrojne servere i baze podataka, informacija je dobila enormnu važnost i vrijednost. Informacija je postala krucijalna u našem društvu, kao i potreba da se na njoj profitira. Dapače, kada je se promatra u tom svjetlu, kao potencijalan izvor profita, sama po sebi

opravdava nove načine legitimizacije u pogledu prava vlasništva.

Vlasništvo podrazumijeva ograde, virtualne ograde koje definiraju posjed, sukladno poslovici: «dobra ograda čini dobre susjede». Dakle, pojavom kapitalizma, sve više od «res communes» vlasništva transferirano je u domenu «res private». Slijedeći britanskog filozofa Johna Lockeja uviđamo, zapravo, da upravo radom transferiramo prirodu u privatno vlasništvo. Pod uvjetom da obrađujemo zemlju, ona postaje privatno vlasništvo. Vlasništvo kao takvo, bez pravnih regulativa postaje lakim plijenom za oduzimanje tog vlasništva od strane jačih, krvoločnijih, socijalno bolje stojećih.

**INDISCRIMINATE
WIRETAPPING IS
KILLING FREEDOM**

Da bi se izbjegla ta opasnost, potreban je društveni ugovor, ili legisakcija koja daje vlasništvu potreban legalni status. Država bi se time trebala zadržati samo na svojoj ulozi posrednika između dviju frakcija. Metafora u kontekstu informacije kao vlasništva pokazuje kako interes individualca dolazi u sukob s interesom društva: Ako bi stočar povećavao broj goveda koja pasu na nekoj zemlji,

on sam ne bi iskusio direktan gubitak. Nakon nekoliko godina, zemlja propada, i postaje neupotrebljiva. Ovo je čest argument u prilog doktrina koje brane komunalno vlasništvo resursa. Ova teorija je vrlo utjecajna, štoviše društveno politizirana logikom sebičnog okvira. Ipak, ovom logikom se ignorira činjenica kako se vlasništvo samo po sebi oslanja na «prirodno» vlasništvo, ili «res communes», drugim riječima, zakonima kojima se povodimo, i relativiziramo odnos čovjeka s prirodom pomoću omjera marketinške moći. U bilo kojem uređenju privatnog režima, tragični rezultat bi bio moguć jedino u slučaju ako simplificiramo ljudsko djelovanje kao instinktivnu sebičnost, umjesto da pristupamo istom kao kompleksnom tijelu široke društvene mreže norma i vrijednosti. Digitalna revolucija je dala ovom problemu novo naličje kulturalnoj interakciji koja prije te revolucije nije bila moguća. Izražavanje kroz glazbu ili literaturu, enkodirano u digitalnu informaciju, koje se kanalizira kroz baze podataka ili web stranice stvara novi poredak konflikata kapitalnih prava distribucije i pristupa informaciji.

Što je to osebujno i značajno kod neke ideje? Bez obzira na brojne interpretacije koje nastaju iz nje, ona se u svom izvoru ne prepušta redukciji. Ali, kroz uporabu zakona i ograničavanja samog izvora ideje na granice interpretacije (u formi patenta ili trgovačke marke), koncepti i ideje su degradirani u potrepštine. Što dobivamo iz ovog? Mnogo novca se zarađuje kad kreativne tekovine znanja postanu škart produkti za prodaju na sajmu. To je kreativnost u službi korporacija. Pravna ekskluzivnost koju stvaraju korporacije radi na konfiguraciji još jačih

i sofisticiranijih sistema za zatvaranje pristupa informacijama. Prodaja elektroničkih knjiga se ograničuje na finu razinu zrnatosti kojom možemo čitati tekst, izdavač može i regulirati rok trajanja, tako da će se knjiga kod postizanja roka jednostavno izbrisati iz sistema. Ovakvom sistemu drastično nedostaje demokratskog duha, jer ovakvi potezi smanjuju našu sposobnost u govoru, pisanju ili alternativnom razmišljanju. Ako ne čujemo, ne vidimo ili ne čitamo o nekom konceptu ili ideji, nismo ih u stanju ni upotrijebiti.

Revizija povijesti se događa u novom ruhu, moć buržoazije iznad feudalnog poretka. Informacijska zatvorenost tako vodi prema novom feudalnom poretku.

Disciplinarno društvo kakvo je predvidio Michael Foucault, imajući pritom na umu ideju društva koje se ograničuje nad kontrolama škola, zatvora ili bolnica nadišlo je njegova očekivanja. Zakonodavstvo je otišlo korak dalje s digitalnom kontrolom svakog aspekta ljudskog postojanja. U borbi s ovakvom prijetnjom, potreban je novi niz definicija, metafora prirodnog vlasništva i u fiziološkom obliku - tehnologije.

Jean Jacques Rousseau je za ovu prigodu napisao: «Prvi koji je ogradio zemljište i rekao 'Ovo je moje', naišavši na prostodušne ljude, koji su mu povjerovali, u stvari je osnivač obrazovanog društva. Koliko li bi zločina, ubojstava i ratova spriječio, od kolike li bi bijede i strahota poštedito ljudski rod onaj koji bi počupao kolje i zatrpao jarak dovikujući bližnjima 'Ne vjerujte varalici! Propast ćete ako smetnete s uma da plodovi pripadaju svakom i da zemlja nije ničija!'.»

free radio: stanica mir – www.stanicamir.org
eeii radio – www.uke.hr/eeii
domachi, karlovac – www.domachi.hr
spirit, rijeka - www.poriluk.com
act, čakovec - www.actnow.hr
orlando, dubrovnik - www.klub-orlando.com
kum, split - www.kocka.hr
zadar snova, zadar - www.zadarsnova.hr
uke, križevci – www.uke.hr
radio indymedia - <http://radio.indymedia.org/>
organizacija overtoom 301 - <http://squat.net/overtoom301>
fm@dia konferencija - <http://fmedia.ecn.cz>
radio patapoe – <http://freeteam.nl/patapoe/>
radio 100 - <http://www.desk.nl/%7eradio100/>
radio fro - <http://www.fro.at>
radio muda - <http://muda.radiolivres.org/>
streaming suitcase - <http://www.streaming suitcase.com>
vlc player - www.videolan.org/vlc

...zona slobodnih medija (44 - 47 str.) ➡

REALIZACIJA SLOBODNOG MEDIJSKOG PROSTORA I MREŽA SLOBODNIH INTERNET RADIJA STANICA MIR

<nužnost slobodnog medijskog prostora>

piše: Robert Olujić

Suočeni smo s jednom nemalenom kontradikcijom, poprilično uznemirujućom i veoma konkretnom. Najkraće bismo to mogli formulirati kao nametnutu jednoličnost usred bujice raznolikosti. Ili drugačije rečeno: pustoš gomile. Riječ je dakako o prominentnim medijima fino smještenim i duboko plasiranim u svjetski mega-sustav globalizacijske hegemonije. Zašto je tome tako? Bez sumnje, kao najvažniji problem možemo navesti kronični i gotovo svugdje prisutni nedostatak slobodnog medijskog prostora u kojem mogu djelovati civilne inicijative, umjetničke grupe, razne neprofitne organizacije i na kraju - sam pojedinac. Kao alternativno rješenje nezavisni mediji ugrurali su se i guraju se u pozadinu tih mehanizama s tendencijom ispravljanja ovih nedostataka. Jer, kako se vladajući propagandni model služi sistemom filtriranja medija (u kojem se publika prodaje oglašivačima) i odgajanjem pojedinca, proces socijalne kontrole stvara tzv. proizvodnju pristanka (termine skovao N. Chomsky). Ovaj sistem se odlikuje dvama glavnim obilježjima: mediji pod nadzorom institucija i situacija ograničene i/ili fiktivne rasprave. Jedan od primjera ovih odlika u nas je možda Parlaonica, emisija koja stvara iluziju kako su mladi uključeni u sociopolitičkom aspektu života, te kako je njihovo mišljenje važno. Međutim, ti isti mediji neće prepustiti niti malo svojeg prostora za reportaže o raznim civilnim i aktivističkim zbivanjima. A ono što vrijedi za televiziju, danas vrijedi i za bilo koje druge medije. Kao što kaže Jean Baudrillard (Simulakrumi i simulacija): sve je sustav odvrćanja. Ili Martina Globočnik (Ljudi iz televizora): stvara se pseudoprostor.

Jedan od razloga ovog stanja je taj što ustvari uvelike nedostaje javne rasprave o komunikacijama. Kad se u SAD-u u dvadesetim godinama pojavilo radijsko emitiranje, većina o tome nije razmišljala kao o tržišnom potencijalu, jer su u emitiranju tada najviše sudjelovale neprofitne inicijative koje su davale javne usluge. No ubrzo su komercijalni broadcasteri prepoznali radio kao unosan potencijal za profit putem oglašivača, pa su zbog moći koju su uživali ti broadcasteri uspjeli nametnuti svoju prevlast u Saveznoj komisiji za radio. Tako je taj tada oskudan broj radijskih kanala predan u njihove ruke odlukom parlamenta i bez javne rasprave.

Iako je kasnije bilo još nekih relativno značajnih rasprava sredinom tridesetih godina, potaknutih od strane raznih reformista (prosvjetnih, vjerskih, radničkih i građanskih organizacija, ženskih grupa, intelektualnih itd.), pokret reformista se dezintegrirao 1934. god. nakon što je prošao zakon o komunikacijama, kojim je uspostavljeno Savezno vijeće za komunikacije, FCC. S porazom reformista, tvrdnja radio-industrije da je komercijalno emitiranje inherentno demokratsko i američko, nije se dovodila u pitanje i postala je dijelom političke kulture. Slično stanje vlada uglavnom svugdje, a to sistematski ukida postojanje slobodnog medijskog prostora u kojem bi mogle sudjelovati razne nezavisne građanske inicijative.

Kao praktična, a ne uvijek samo teoretska antiteza ovog stanja javljaju se nezavisni mediji, koji polako stvaraju prostor neovisan od dominacije oglašivača i s njom povezanom hegemonijskom politikom. Svjesni da živimo u svijetu u kojem je neki veći napredak, tako reći, nezamisliv bez globalizacijskog pristupa, ti se mediji uključuju u tzv. «globalizaciju odozdo», a ne odozgo što je maloprije opisan način vladajućih centara moći. Zbog pristupačnosti i efikasnosti u tom načinu danas je najpogodniji Internet radio.

ZAMISLI O DRUGOM OBLIKU KOMUNIKACIJE I DECENTRALIZACIJA INFORMACIJA

Kao jedna od glavnih misli kod pojave slobodnih radija javila se ideja o brisanju granica između uobičajenih uloga odašiljatelja-primaoca. Još je Felix Guattari, jedan od sudionika pokreta piratskih radio i televizijskih stanica iz 70-tih u Italiji, što se kasnije razvilo čak do broja od preko tisuću privatnih radio i stotinu televizijskih stanica, naglasio radikalno drugačiju ulogu koju slobodni radio ima naspram mas-medija. Guattari je skovao termin «transmisijske transverzale» koji znači da free radio ne nameće programe masovnoj publici, nego slobodno emitira «molekularnoj» publici. Time se mijenja sama priroda komunikacije između odašiljatelja i primaoca, tj. razvija se ideja da bi se primatelji poruka lako mogli preobraziti u odašiljatelje, kao što je jednom primijetio Hans Magnus Enzensberger.

Jedan od sudionika prošlogodišnje konferencije o slobodnim radijima 'FM@dia' u Linzu, Eric Kluitenberg, je izjavio da paralela između radija i korištenja Interneta postoji u fenomenu koji su oba medija zastupali, a to je decentralizacija komunikacijskog prostora. «Interesantna stvar kod povijesti radija jest ideja decentralizacije komunikacije po kojoj svaka točka komunikacije može istovremeno biti odašiljač i prijemnik – što je skoro ista ideja koja se javila kod buma Interneta početkom 1990-ih. Tu je frazu koristio Bertolt Brecht 1929. godine opisujući svoju teoriju radija. On je zamislio radio kao prostor komunikacije u koji je svatko aktivno uključen.» Brecht je ideju otvorene komunikacije i interakcije stvorio prema dramaturškoj V-efekt teoriji (Verfremdungseffekt). Kad se razbije prepreka između publike i izvođača, koja izvođače čini aktivnima a publiku pasivnim promatračima, V-efekt pruža mogućnost izvođaču da izađe iz svoje uloge i direktno se obrati vama, te vi, također, prihvaćate aktivno sudjelovanje. Na sličan način se otvara medijski prostor koji je pristupačan mnogo većem broju ljudi te unapređuje aktivnost, participiranje i komunikaciju općenito.

MREŽA SLOBODNIH INTERNET RADIJA STANI

Možemo reći da slobodan Internet radio obično karakterizira nepodržavanje reklama, korištenje free open software-a, aktivističke tendencije, slobodan pristup informacijama, umrežavanje s drugim radiostanicama u svrhu decentra informacija i stvaranje slobodnog medijskog prostora. Kao jedan od najrazvijenijih primjera ovakve mreže Internet radija možemo navesti www.radio.indymedi-a.org, vjerojatno jednu od najvećih mreža ovakve vrste. U Hrvatskoj imamo tako Stanicu MIR (www.stanicamir.org), mreža slobodnih Internet radija koji se permanentno udružuju kako bi stvorili sustav djelovanja specifičan po programu kao i načinu na koji radio funkcionira. Ova stanica je započela svoje djelovanje u rujnu 2005. godine kroz rad udruge UAE (www.uke.hr), organizacija koja se bavi poglavito poticanjem, pomaganjem i razvijanjem kontinuiranog djelovanja prijenosa kultura i upoznavanje kulture suvremenu umjetnost i neformalnu edukaciju.

U programu Stanice MIR trenutno je uključeno sedam neprofitnih organizacija, koje su sljedeće: UAE (Križevci), Domachi (Karlštein (Rijeka), ACT (Čakovec), Orlando (Dubrovnik), KUM (Split), ZVUK (Zadar) i ZVUK (Zadar). Uskoro će se uključiti Klub mladih iz Zagreba, a u prosincu će se održati radionice «streamanja» za OKC Alamo u Mostaru, pa možemo pretpostaviti da će se projektu priključiti i druge organizacije. Sljedeće godine planira se uključivanje još pet organizacija. U program ove stanice mogu se uključiti i oni koji nemaju pristup Internetu, ideju o tome što bi radio i zašto. Na temelju informacija te raznolikosti programa ovog Internet radija koji je dostupan na medijima i/ili web arhivama kao što su www.archive.org, The Internet Archive, EGOBOO.bits (www.egoboobits.net) ili već spomenuti www.indymedia.org Mrežu Internet Radija, a potječe od jednog satelita srušenog zbog financijske isplativosti od tog projekta. Stanica MIR, dakle, pruža usluge ovakve mreže su u javnoj službi upravo radi svoje nezavisnosti istovremeno i lokalno i globalno budući da se radi o Internetu jer, budući da se koristi slobodnim softverom i Creative Commons licencom, usluge na bilo koji način. Na kraju, organizacija Montevideo i

stila domenu na svojem serveru. Dakle, otvaranje tog prostora.

Stanica MIR djeluje u praksi? Svatko tko je uključen individualno određuje svoj broj sati i sadržaj koji realno ima, i nakon toga se održavaju online sastanci na kojima zajednički konstruira detaljno izrađen program. Tako se u audio zapisa ili direktno mogu pokrivati razni događaji na tim lokacija. Pri tome, veći broj organizacija nosi i veći broj sati programa, dodatnu raznolikost i na kraju lokalnu različenost. Za sada Stanica MIR redovito emitira svake godine od 12 do 24 h, a pokriva i veća događanja kao što su festival 'Sloboda stvaralaštvu' i 'Velesajam kulture' u Rijeci ili sajam 'Moje, tvoje, naše' u Rijeci.

Ove mreže radija je nastavak višegodišnjeg rada udruge za kulturu i edukaciju, dok je sama ideja pokrenuta na konferenciji EEII 2005 u Križevcima. Radi se o trodnevnom radu su prisustvovali razni performer, glazbenici, umjetnici i gdje te još brojni drugi akteri urbane kulture iz raznih zemalja (Austrija, Brazil, Njemačka, Italija...) gdje su se, osim ovog programa odvijale diskusije o slobodi medija, načinu funkcioniranja i pokretanja i gdje su se razmijenila brojna pitanja te definirale neke opće odrednice djelovanja slobodnih radionice streamanja, produkcije i DJ-ing elektronske glazbe na lokalni dio. Kroz EEII 2005 (www.uke.hr/EEII/index.html) se

U analnim medijima, možemo reći da se model po kojem medija koja nije ograničena ili sputavana nikakvim profitabilnim ciljevima dosadašnje primjere, valja naglasiti kako postoji realna mogućnost ako se donesu zakonodavni propisi, koji će se tada odnositi na profesionalne elite koju pak kontroliraju centri moći. Kako se razvija Internet? Nabrojati ću najvažnije: gledajući od strane tehnologije, sa strane tehnologije - slobodni software GNU Linux. I tako ih razvijajući dalje, otvara se slobodan medijski prostor, mo formalno, na papiru.

ANARHIJA U GLOBALIZACIJI

Piše: Marcel Majšan

U svom sam prošlom članku pokušao saznati više o gospodarima svijeta i proniknuti u samo značenje i utjecaj propagande na našu svijest, te sam kao modernog boga predstavio ljudski izum koji je obilježio 20. stoljeće - televiziju. Nakon pomnijeg proučavanja ovog, po meni možda i najutjecajnijeg procesa modernog društva – globalizacije, dopuštam si napraviti malu ispravku: *"Reklama je naš novi Bog, a Televizija je nova religija!"*

Moram priznati da prije pisanja ovog članka nisam imao sasvim formiran stav o aktivističkim pokretima, odnosno o smislu antiglobalizacijskih prosvjeda, a ni sad nakon višetjednog proučavanja i promišljanja o novom svjetskom poretku koji je svijet učinio globalnim selom, moram priznati da još uvijek nisam siguran vjerujem li u mogućnost većih promjena na tom polju, pa ću pokušati biti što objektivniji. No, svejedno se nadam da će barem nekoliko ljudi, nakon što pročitaju ovaj tekst, barem na tren preispitati svoje eventualno ravnodušje spram ovih očigledno velikih problema 21. stoljeća. Problema reklame, nejednakosti i slobode tržišta.

[KNJIGA STVARANJA]

U početku bijaše Oglas. Oglas bijaše od Boga i Oglas bijaše Bog. On bijaše u početku u Bogu. I sve postade po njemu...

1. MARKIRANJE ROBE

Prvi proizvodi bazirani na marki pojavili su se gotovo istovremeno kad i tvornice. A marke su bile potrebne baš zato jer je tržište bilo preplavljeno proizvodima koji su previše nalikovali jedni drugima, dok je konkurencija bila prevelika. Trebalo je svojim proizvodom steći određenu familijarnost, prisnost i narodsko pripadanje. Trebalo je svoj proizvod učiniti važnijim od drugih. Trebalo je stvoriti u ljudima naviku da odrede baš NAŠ proizvod kao SVOJ *stil života*.

Danas više ne kupujemo robu. Robu može proizvesti bilo tko, u bilo kakvim uvjetima, za bilo kakvu plaću. No mi kupujemo STIL ŽIVOTA. Mi kupujemo marku koja nas svrstava u određenu kutiju, i to baš u onu kutiju u kojoj želimo biti. *Jer mi to zaslužujemo. Jer mi se cijenimo...*

U knjizi Naomi Klein, "No Logo", u tom antikorporacijskom vodiču za 21. stoljeće stoji jedan citat koji mi je posebno upao u oči: ***"Kupci su kao žohari - pošpricate ih insekticidom, pa opet i opet, i nakon nekog vremena postanu imuni."***

Dakle, ako su kupci kao žohari, onda marketeri moraju biti dosjetljivi poput uništavača insekata. Oni stalno moraju izmišljati nove mješavine za snažan "Raid". Te zato u marketinškom biznisu vrijedi pravilo: *"Što više trošite na reklame, to više vrijedi vaša kompanija!"*

Morate shvatiti da ukoliko ne nosite odjeću koja se najčešće pojavljuje na televiziji, koju nose zvijezde,

koja je skuplja od ostalog "jeftinog škarta", vi jednostavno niste *cool*. Vi to jednostavno morate shvatiti. Vi želite biti *cool*. Vi MORATE biti *cool*. I više nemate drugog izbora... Neuspjeh više NIJE opcija!

Sigurno se mnogi pitaju što uopće ima toliko loše u povremenom iskakanju nekoliko bezazlenih reklama koje nam tako omogućuju besplatno gledanje filma kojeg bismo inače morali posuditi u videoteci? Ili čitanje besplatnih novina koje bismo inače morali kupiti? I što ako "Ariel" uporno tvrdi da je bolji od običnog deterdženta, dok "Persil" istovremeno dokazuje da je bolji od "Ariela", kad ćemo mi ionako kupiti onaj koji je jeftiniji?!

A i sami smo svjesni činjenice da reklame ne pružaju uvid u stvarno stanje stvari, da su one uglavnom glupe i zatupljujuće, pa ćemo, stoga, najčešće napustiti fotelju tih par minuta te prigristi nešto ne obazirući se na njih ili ćemo, u najgorem slučaju, pogledati neke od njih tek toliko da nam prođe vrijeme...

Ne bi u tome bilo ništa loše. Kad bi one stvarno bile POVREMENE. I BEZAZLENE.

Reklame ne samo da nas vrijeđaju svojim glupim porukama već nas čine zombijima koji kupuju sve te nepotrebne stvari na način da nas okružuju svugdje i stalno te nam tako onemogućuju racionalno razmišljanje. Kupovanjem marke ne samo da podržavamo iskorištavanje djece u Trećim zemljama kao potplaćene radne snage, već i uništavamo lokalne male proizvođače čiji su proizvodi jednako, ako ne i više, kvalitetni od ovih velikih korporacija, ali si jednostavno ne mogu priuštiti brandiranje svog proizvoda. Kupovanjem marke doslovno postajemo budale koje na vlastitu štetu i na štetu vlastitog naroda bogate vlastite zločinitelje. Marke povećavaju

nejednakosti, stvaraju predrasude i čine nas nesigurnima u sebe i svoje vrijednosti. No, što uopće možemo učiniti u svijetu u kojem marke dominiraju? Antiglobalisti su pokušali dati odgovor na to ključno pitanje.

2. NEOLIBERALIZAM

Problem slobodnog tržišta. Kakav je to uopće problem? Što bi uopće moglo biti loše u ideji slobodnog tržišta kad nam ono omogućuje da kupujemo i proizvodimo jeftinije, putujemo brže i živimo brže, skuplje... i lakše? Pa što ako su se neke korporacije masovno obogatile na toj ideji kad i mi, kao konzumenti, profitiramo iz takvog odnosa... PA ŠTO?!

Liberalizacija trgovine narušava ravnotežu plaćanja nadomještajući domaću proizvodnju sve većim uvozom. A veći uvoz od izvoza, koliko se ja još sjećam gradiva iz geografije, konkretno za državu znači pad BDP-a, odnosno smanjenje životnog standarda njenih građana. Eto što. Neoliberalizam potiče privatizaciju i gura vladu dolje s puta. A poznato je da je u nevladinim tvrtkama posao najčešće manje plaćen, a otkaz izvjesniji.

[- GLAD KORPORACIJE]

Korporacije su danas postale toliko velike i snažne da su same prerasle u vlade, no, za razliku od vlade, one ne odgovaraju nikome osim svojim dioničarima. A kamo su nestali mehanizmi koji bi ih prisilili da odgovaraju i široj javnosti? Nikad ih nije ni bilo. A one ne samo da imaju ključnu ulogu u oblikovanju privrede, već i društva (mogu mu uskratiti materijalne resurse – kapital, poreze, radna mjesta).

Multinacionalne korporacije koje su se nekad hvalisale svojom ulogom “zamašnjaka zapošljavanja” te na temelju toga izvlačile sve vrste vladinih poticaja, sada preferiraju ulogu zamašnjaka “ekonomskog razvoja”. Mala je to razlika. Samo što nije. Ekonomija se zaista razvija, ali se sada razvija kroz otkaze i korištenja vanjske, jeftinije radne snage. A kako ekonomija raste, nezaposlenost u istoj državi zapravo opada. Životni standard i zdravstvena zaštita se smanjuje, a nejednakosti između bogatih i siromašnih proporcionalno rastu.

Da to malo pojasnimo...

Globalizacija ukazuje na oslobađanje političkog iz kategorije nacionalne države što znači da su ukidanjem investicijskih, ekoloških, sindikalnih, socijalno-državnih i poreznih pritisaka TNC (transnacionalne korporacije) dobile mogućnost da same odlučuju gdje će im biti investicijska, proizvodna, porezna, lokacijska komponenta, a gdje mjesto stanovanja.

Što nas opet dovodi do zaključka da TNC u nekoj državi

neće mnogo doprinijeti njezinom budžetu (ne plaćajući porez) ni porastu zaposlenosti, već će učiniti upravo suprotno – oduzeti mjesta lokalnim radnicima, a zaposliti jeftinu radnu snagu iz trećeg svijeta. I pritom se uopće neće zamarati s time hoće li ti radnici biti djeca, hoće li raditi 12 sati dnevno i to u potpuno robovskim uvjetima. Pa zašto onda države uopće dopuštaju da korporacije djeluju u njihovim sferama? Zbog toga jer si mnoge od njih (pogotovo one slabije razvijene – kojima, ironično, korporacije najviše štete) ne mogu priuštiti odricanje kapitala, znanja i resursa koje dobivaju zajedno s njima....

[- PA NIJE IPAK SVE TAKO CRNO... ZAR NE?]

Naravno da nije. Globalizacija ima i neke svoje pozitivne značajke. Iako neposredno, ona je mladim ljudima pružila vjeru da sve mogu (i moraju!) postići sami. Oni više neće biti toliko razočarani kao njihovi roditelji ukoliko ih nakon 30 godina lojalnog rada u određenoj tvrtki bez milosti otpuste kao tehnološki višak. Ljudi su danas shvatili da nigdje ne mogu kupiti kartu za “doživotno zaposlenje” jer znaju da je taj vlak odavno zastao na nekoj stanici i da se neće tako skoro pokrenuti kako bi njih spasio.

A još važnije, u svijetu su se pojavom globalizacije ubile razdaljine, mediji su nam omogućili stalnu i trenutnu informiranost, događaji različitih svjetskih krajeva odigravaju se na jednoj vremenskoj osovini, tržišta su postala

telekomunikacijski umrežena (troškovi prevladavanja prostora i vremena su minimalni), tehnička roba je postala jeftinija, a granice jednog društva više nisu ujedno i granice nacionalne države.

Isto je tako istina da globalizacija stvara socijalne povezanosti i ukida granice u svakodnevnim djelatnostima u različitim dimenzijama (ekonomija – *virtualna ekonomija* transnacionalnih puteva novca; informacije – država nema suverenitet nad informacijama; ekologija – postupci svih društvenih aktera mogu se mjeriti; radne kooperacije/ proizvodnja – radna snaga može se izvoziti; kulturna – dolazi do miješanja i stvaranja novih kultura etc.), ali... uvijek postoji ali!

Moramo se zapitati je li sve to vrijedno besramnih nejednakosti koje one stvaraju. Dok 358 moćnika posjeduje imovinu 45% svjetskog stanovništva, još uvijek milijardu ljudi na planetu gladuje. Nezaposlenost raste, bogati se bogate dok siromašni postaju sve siromašniji. Dotle političari pokušavaju opravdati masovnu nezaposlenost

daljnjim smanjivanjem poreza tim istim korporacijama, u nadi (uglavnom uzaludnoj) da će se iz bogatstva bogatih barem dobiti nekoliko radnih mjesta po principu nevidljive ruke Adama Smitha (to je ono kad bogataš misleći na vlastitu dobit utječe i na javnu, stvarajući nova radna mjesta iako u realnosti misli jedino na vlastiti profit iz tog odnosa). Sustav se nije promijenio. Dobitnici globalizacije su superbogate elite, poduzetnici, ulagači u Treće zemlje, dok je više od 30% svjetske populacije nezaposleno. Ne, sustav se sasvim sigurno nije promijenio. On se samo, kroz rast nejednakosti, prilično zaoštio. Tko zna, možda će u budućnosti izbijati ratovi između bogatih i siromašnih, pa će i bogati dobiti smisao za...

No, napad na radna mjesta i prihode ipak nije najozbiljnija korporacijska prijetnja s kojom smo suočeni kao globalni građani. To se još, teoretski, može popraviti. No što je sa zločinima koje su korporacije počinile protiv prirodnog okruženja? Zaliha hrane? Kulture?

Najsnažnija slika ekonomije našeg vremena je ona koja dosljedno i bezobzirno stavlja profit ispred ljudi. Postavljam pitanje čiji se odgovor nazire na kraju jednog dugačkog, mračnog i prilično neprohodnog tunela... Dokad će to ovako?

[- NIJEČEĆI GLOBALIZAM]

Države su se pokušale zaštititi od konkurencije izvana čija je roba, naravno, jeftinija (a kako i ne bi bila kad korporacije mogu: a) izvoziti radna mjesta gdje su troškovi zapošljavanja niski, b) rastaviti proizvode i usluge i podjelom rada proizvoditi na različitim mjestima u svijetu, pa nacionalne etikete gube na značenju, c) voditi 'globalno cjenkanje' s nacionalnim državama i isto tako kazniti ih ako su preskupe), uvodeći carinske poreze. Takav se oblik globalizma naziva niječećim, odnosno protekcionističkim. Protekcionisti plaću nad raspadom vrijednosti i gubitkom značaja nacionalnog, ali se, kontradiktorno, bave i neoliberalnom destrukcijom nacionalne države.

[ANTIGLOBALIZACIJA]

Antiglobalisti drže kako će globalizacija u svom neograničenom obliku cementirati nejednakost u svijetu, učiniti siromašne države ovisnim o bogatima i spriječiti ih da razviju vlastite ekonomije, odnosno da će svijet staviti pod kontrolu multinacionalnih korporacija motiviranih profitom umjesto brigom za dobrobit čovječanstva.

Oni često odbacuju naziv antiglobalizacija, preferirajući nazive koji sugeriraju globalizaciju na pravičnijim osnovama. Oko 2002. za sebe same skovali su termin **alterglobalisti**. To podrazumijeva da odgovor na globalizaciju nije povratak na izolacionizam, nego drugačija globalizacija, na temeljima pravde i solidarnosti, a ne apsolutizacije otvorenog tržišta i vlasti multinacionalnih kompanija i nekoliko država.

KULTURNE DIVERZIJE - samo su jedan od pokušaja mladih aktivista da se bore protiv negativnih aspekata globalizacije. *Kulturalni jammeri*, kako se sami nazivaju, pokušavaju što više reklama izmijeniti, stvarajući od njih parodije na način da ih iskoriste protiv njih samih. Za sve veći broj mladih aktivista uništavanje reklama pokazalo se savršenim oruđem kojim pokazuju neslaganje s multinacionalnim korporacijama koje ih tako agresivno love kao kupce i tako besprizorno odbacuju kao radnike. Istjerivači reklama na ulicama pišu svoju teoriju, doslovce rastačući korporacijsku kulturu s vodootpornim markerima i kablíčem škrobnog ljepila.

Postoji više rješenja koje antiglobalisti predlažu, a jedno od njih je i dizanje visokih carina na proizvode iz zemalja u kojima ne postoje radnička prava. Treba stati na kraj slobodnoj trgovini.

No, na način na koji to predlažu, ti isti obespravljeni radnici bi poumirali od gladi, jer bi svi bili masovno otpušteni. U Treće zemlje se više ne bi investiralo, domaća ekonomija bi propala, a valuta krahirala.

Zemlja bi dublje zapala u dugove, uzimala bi kredite, a oni bi je samo dalje vodili u propast svojim kamatnim stopama... I tako u nedogled.

Ili možda da jednostavno svi moralno-antiglobalizacijsko osviješteni prestanemo kupovati proizvode s istoka? Ti se proizvodi ionako uvoze samo zato jer ih MI kupujemo. Ali tko više može biti toliko radikalan pa kupovati neovisno o cijeni i kvaliteti, gledajući samo na... na što bismo uopće morali gledati??

[NA MLADIMA SVIJET OSTAJE]

Kao što ste i sami vidjeli ja vam kroz ovaj članak nisam mogao dati mnogo odgovora već sam pokušao postaviti više pitanja jer smatram da je ovo problem koji pojedinac ne smije i ne može rješavati sam.

Moramo shvatiti da je globalizacija igra moći u modernom svijetu, pa si moramo postaviti još nekoliko pitanja poput ovih Ulricha Becka:

“Gdje su i koja su ljudska prava u igri koja je postala nezaobilazan uvjet ljudskog djelovanja krajem dvadesetog stoljeća? Kako se trebaju reformirati socijalna osiguranja koja su dosad najvećim dijelom bila obuhvaćena nacionalno-državno, u kontekstu sve većih nejednakosti, globalnog siromaštva i sve manje plaćenog rada? Ako nacionalne države erodiraju, hoće li onda izbiti novi vjerski ratovi? Pojačani ekološkim katastrofama? Ili idemo ususret svijetu bez nasilja koji će na kraju ipak pronaći mir?”

A gospodin Chomsky, najveći živući intelektualac, lingvist i anarhist (u izvornom značenju te riječi) nam, uslijed zastrašujuće globalne nezaposlenosti, pada ljudskih vrijednosti i gospodarskog poretka koji uglavnom mari samo za profit, predložuje jednostavan izbor:

ILI ćemo pristati na globalnu nepravdu i tiraniju

ILI ćemo se udružiti u borbi za pravdu, demokraciju i slobodu.

Moje je mišljenje da se globalizacije ne treba (i ne može) riješiti. Ona se može samo izmijeniti i poboljšati. A to je moguće samo ako se temeljne ljudske vrijednosti promijene, što još uvijek, po mojem mišljenju, nije izgledno za bližu budućnost. Jer, kažu - na mladima svijet ostaje, a mnogi mladi svoju energiju koriste isključivo na destrukciju.

Zato smatram da bi bilo puno produktivnije da se mladi anarhisti (iliti oni koji misle da to jesu...) više obrazuju o onome što zagovaraju, kako bi se umjesto razbijanja, primitivnog huliganstva i prepuštanja nihilizmu mogli više posvetiti organizaciji, političkoj participaciji, i, konačno, promjeni naše zajedničke budućnosti.

I zapamtite: **“Ako puno nas skoči u isti tren, na zemlji će izbiti potres!”**

```
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C/DTD XHTML 1.0 Transitional//EN" "http://
www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-transitional.dtd">
```

```
<html><head>
```

```
<link rel="alternate" type="application/atom+xml" title="::ribafish -
čovjek krnje jetre::" href="rss.xml">
```

```
<!-- Meta Information -->
```

```
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=windows-1250">
```

```
<!--kraj-->
```

```
<!-- Ime bloga -->
```

```
::ribafish - čovjek krnje jetre::
```

```
<!-- Ime bloga kraj-->
```

```
<!-- Datum posta -->
```

```
<h4>petak, <A NAME="dan13"></A>13.10.2006.</h4>
```

```
<!-- Datum posta kraj-->
```

```
<!-- Naslov posta -->
```

```
<h3>Reklame za debile</h3>
```

```
<!-- Naslov posta kraj -->
```

```
<!-- Tekst posta-->
```

1. Cappišaj

Gelirani Digić dolazi uspaljenoj seljančici na polju i albanskim naglaskom kaže da ih ima par braće te da oće kupit njeno stablo naranče. Pica se snuždi i mi tu trebamo zaključit kako je Cappy super sok.

Pouka: Kad nemaš sreće da te pravo izjebu trojica braće nasred polja kukuruza, a baš si to htjela – dobar je i đus.

2. Sminckers

Dva mršava pederčića nakon što su odigrali nogomet s bagerima, šmrću se šmrkovima na krovu neke zgrade. U pauzi špricanja papaju Snickers. Da se mogu i dalje špricat.

Pouka: Kad ste s pederom i više šmrkova na vrhu zgrade, (š)mrknite si jednu čokoladicu bogatu kalorijama.

3. To fifi

Reklama je sama po sebi bezlična i nikakva, ali ono što posebno iritira je ono otpjevano u dvije sekunde na samom kraju – “Puno zabave krije tofifi!”. Prekrištavo, ružno, zlo. Ko da pjeva ona novinarka iz Colgatea za vrijeme menze dok joj neko čupa nokte hrđavim kombinirkama...

Evo par dobrih oglasa, kad već kopam po netu u potrazi za istima...

Za ribički magazin (

<A HREF="http://www.blog.hr/comments/?id=1621814627" TARGET="_blank">Tu ostavi komentar, iliti: reci sad bledoliki ili zauvek čuti! </A> (20) -

<A HREF="http://www.blog.hr/print/?id=1621814627" TARGET="_blank">printaj, printaj - nije tvoj papir...</A> -

<A HREF="arhiva-2006-10.html#1621814627" title="Permalink">#</A>

<!-- Sadržaji ispod posta kraj / KOMENTARI -->

== Enciklopedija gluposti... - 13.10.2006. u 10:39 kaže: @Cappišaj: fakat zašto se cura rastužila kada ovi kažu da žele drvo? Možda bi trebala piti kokakolu pa će moći povaliti blizance (možda i prije 80-te).

A ova za ribički magazin je super ideja

012STATION - 13.10.2006. u 10:41 kaže: @Riba znaš da ne palim kasno, ali više nisam mogao slušati medijska sranja oko opsivanja “navijačkog” sukoba na Sveticama. Istinu pročitaj kod mene. Kriva je...

Thoughts of one skater - 13.10.2006. u 10:54 kaže: hehe da dobro si opisao te reklame da a što se tiče BB-ovaca koliko se onaj Simon kurči da je pametan trebao im je onda nabrojat sve kontinente jer ipak je on najpametniji a ne zna ni strujni krug spojiti al eto netko mora biti i glup ko oni.....

sollong....

Jezdimir Uskoković je Žena Gla... - 13.10.2006. u 10:55 kaže: oprosti, ali tofifi se može smatrati solidnim djelom ozbiljne glazbe, sve dok se paralelno vrti ona 'insalatisime-rio-mare-u-novoj-po-su-di-ci-izi-pil...'

Tamo gdje vječno sunce sja... - 13.10.2006. u 10:59 kaže: evo vicevi apropo tekme vec stigli...dijelim s vama :D

<!-- Komentari ispod posta kraj -->

<td colspan="2" align="center" style="padding-top:5px;"><input type="checkbox" name="data[remember]" value="1" id=all>

<label for=all title="Ako odaberete ovu opciju nećete morati unositi korisničko ime i lozinku kada sljedeći put dođete na ovu stranicu. Pristupate li ovoj stranici s javnog računala, nemojte uključivati ovu opciju">za pamćenje</label>

<td colspan="2" align="right"><input class="klik" value="upadaj!" title="Prijava se!" tabindex="3" type="submit"> </td>

</form></tr>

</tbody>

</table>

</div></div></Box>

<!-- Kraj Blog Editor-->

</div></div>

</body></html>

Autor: Ribafish (ribafish.blog.hr)

Napomena: tekstovi s blogova objavljeni su u izvornim verzijama - bez sadržajne, stiliske, pravopisne ili bilo kakve druge izmjene radi dočaravanja autentičnosti istih tih odrednica u jezičnom izražavanju blogera. op. ur. Tiješke griješke

09.11.2005., srijeda

KRATKA POVIJEST BLOGA

Gotovo je! U srijedu, 5. svibnja 2004. izlazimo iz dvomjesečnog testnog razdoblja. Već sada je zapravo sve gotovo, ali uzeli smo si prostora do srijede radi eventualnih sitnih izmjena. Obavještavamo i sve korisnike koji su se registrirali prije 1. svibnja, da su im ugrađene nove opcije koje sada mogu koristiti.

Za sve one koji nisu tada bili ovdje i koji se ne sjećaju, ovo su riječi Daria Markuša kojima je službeno počeo sa radom Blog.hr portal. Danas jedan od vodećih online portala u hrvatskoj. Što prema kvaliteti, što prema broju korisnika i posjetitelja. Blog je danas jedan od vodećih Internet alata diljem svijeta. Kako je zapravo sve počelo? Ideja o blogu je najvjerojatnije proizašla iz Internet foruma tako što su korisnici htjeli pisati neki thread (topic, tema) bez uplitanja ostalih članova u diskusiju, osim putem kratkih komentara. Zabilješke, opažanja i razmišljanja samo jedne osobe koja jedina ima mogućnost objavljivanja novih postova na svom blogu. Povijest bloganja počinje davne 1994. godine kada je Justin Hall objavio prvi blog. Izraz weblog je prvi počeo upotrebljavati Jorn Barger nazivajući tako svoj online časopis, dok je skraćena verzija blog nastala tako što je Peter Merholz

razdvojio weblog u frazu we blog (mi blogamo/pišemo) u prosincu 1997. godine. Riječ blog je mogla nastati jednostavnim spajanjem posljednja 4 slova termina weblog u novu riječ. Dave Winner je još jedno u nizu važnih imena kad govorimo o blog počecima. On je, naime, napravio server za blogove na čijoj stranici pri vrhu su se mogli vidjeti zadnje osvježeni blogovi. Prije razvoja softvera, bloggeri su većinom bili web dizajneri, informatičari i ljudi kojima je informatika struka. Razvojem softvera, bloganje je postalo dostupno svima i zbog te činjenice, rodilo se mišljenje kako je bloganje prejednostavno. Iz jednog razloga, a to je da je došlo do navale čestog osvježavanja blogova postovima tipa: »dosadno mi je«, »boli me glava«. U bloggerskim rječnicima za to postoji izraz Blogoreja. Povodi za pisanje blogova su različiti isto kao i tematike pojedinih. Salama Paxa irački je arhitekt koji je nakon 11. rujna počeo pisati blog o svom životu u Bagdadu u kojem izravno kritizira Saddamov režim. To je jedan od prvih primjera uplitanja blogova u politiku što je danas postala svakodnevica. Svatko može otvoriti blog, a nije trebalo dugo da i političari otkriju te strateški šire svoja uvjerenja putem političkih blogova. Jedan od prvih blogova u hrvata je onaj Denisa Lalića Pušionana Indeks.hr portalu koji je od samog autora napravio književnu Internet zvijezdu. Blog.hr danas broji oko 40 000 blogova, dok sam portal dnevno posjeti više od 100 000 korisnika. Oba ta broja se svakodnevno vrtoglavo povećavaju, a trend bloganja postaje komercijalan i mainstream. Blogove možemo podijeliti prema raznim kriterijima, a najčešće ih dijelimo tematski. Tako imamo blogove koji su u užem smislu te riječi online dnevnici običnih ljudi. Sociolozi su u posljednje vrijeme počeli istraživati djelovanje blogova na međuljudsku

komunikaciju i odnose, a rezultati su zanimljivi. Dok s jedne strane postoje ličnosti koje su potpuno anonimne i postepeno se otkrivaju čitatelju putem sitnih podataka o svjetonazoru, političkom opredjeljenju, društvenom statusu i geografskom položaju, s druge strane pronalazimo ljude koji sami sebe promoviraju izuzetno otvoreno i ciljano. Blogovi koji se bave određenim temama su veoma prošireni pa tako imamo blogove čiji se autori osvrću na medicinu, putovanja, književnost, marketing, etc. Jedni od najzanimljivijih blogova su definitivno oni koji se bave svakodnevnom kritikom što društvenih i političkih događaja, što kulturno - sportskih aktivnosti. Tako je stvaranjem takvih blogova došao na scenu jedan novi pojam – Blog novinarstvo. Na blog.hr portalu o tome svjedoči blog Jesusa Quintane, blogger koji je za

pisanje na blogu prvi dobio novinarsku akreditaciju povodom Zagrebačkog filmskog festivala. Bloggeri se nerijetko upuštaju u društvenu kritiku, dok mnogi od njih prije ostalih medija i s mjesta događaja obavještavaju Internet publiku o aktualnostima. Mogli bismo reći da je blog.hr budno oko života u hrvatskoj, a bloggeri protagonisti i donositelji izvornih informacija jer poznavajući onu novinarsku «što nije objavljeno – nije se dogodilo» svi shvaćamo važnost informiranja šire javnosti. Istraživanja o masovnim medijima govore kako su blogovi jedno od popularnijih sredstava priopćavanja čiji se trend užurbano razvija, a tome smo i sami svjedoci čitajući svakodnevno pregršt kvalitetnih blogova, izbjegavajući one tračerske, nepouzdanе i loše kvalitete. Sutra na faksu imam prezentaciju o blogovima pa vas odlučih počastiti konceptom.

Autor: Ariston Aristonov (aristonov.blog.hr)

Napomena: tekstovi s blogova objavljeni su u izvornim verzijama - bez sadržajne, stiliske, pravopisne ili bilo kakve druge izmjene radi dočaravanja autentičnosti istih tih odrednica u jezičnom izražavanju blogera.

op. ur. Tiješke griješke

O ETICI

Piše: Mura Dominko

“Hraniti oskudne je bolje nego ih trovati; što se toga tiče, neki postupci su bolji od drugih. Oni koji traže objektivne moralne vrijednosti i potrebe.”

Kao djetetu, rečeno vam je što je dobro, a što loše, u dogmatičnoj maniri. Odrastanjem, počinjete preispitivati vrijednosti kojima ste bili poučavani. Grana filozofije koja analizira te vrijednosti je etika. Popularni trend u etici je moralna relativnost u suprotnosti s diskusijama o vrijednostima koje su “dobre” - objektivna procjena društvenih vrijednosti. Konstatirati da je moralna vrijednost “dobra”, etablira sebe unutar svojih granica, ujedno izvan konteksta.

Glavni problem je u isticanju etičke izjave koja bi imala objektivnu kvalitetu, kao i pitanje – tko je sudac? Tko može odlučiti o moralu koji bi vrijedio za sve? U ovom eseju analizirat ću moralne vrijednosti, poput milosrđa, koje je često shvaćeno kao univerzalno; npr. do koje mjere ono može biti objektivno?

Izjaviti da je “hraniti oskudne bolje nego ih otrovati” implicira da je moralno biti milosrdan, a nemoralno ubijati. Svako djelovanje je organizirano u hijerarhiji gdje su kriteriji “dobrota” čina. Ali, što zapravo pridonosi toj dobroti? Prethodna izjava je zasigurno istinita za mnoge od nas, zato što vjerujemo u određenu objektivnost u činjenici da je ubojstvo loše; možda jer Bog tako kaže, ili jer se bojimo da sami ne postanemo žrtve ubojstva? Naravno, ako se slažemo s Kantovim poimanjem etike u kojoj je svaki čin moralan ako je racionalan.

Budući da se ubojstvo ne može proširiti preko granica prostora i vremena benificirajući logično, onda ono ne može biti moralno. Usprkos tome, koliko god ubojstvo siromašnih djeluje kao nemoralno, zar bismo mogli argumentirati kako je moguće da ono služi većem dobru?

U kontekstu s državnom ekonomijom siromašni su prepreka, i, da bi vlada osigurala neku vrstu socijalnog osiguranja, zahtijeva od ostatka stanovništva plaćanje većih poreza. S jednog utilitarističkog stajališta, trovanje siromašnih može uistinu biti akcija koja bi donijela više sreće ostalima. Vlast bi, umjesto socijalnog osiguranja, mogla izgraditi zabavni park za ostatak stanovništva ili povećati prosjek plaća – samim time usređujući mnoge. Međutim, postoji pitanje kvalitativne vrijednosti sreće koju je John Stuart Mill integrirao u utilitaristički pojam sreće. Jedno razmatranje sreće u kojoj uživamo. U ovom slučaju, trovanje siromašnih bilo bi slično postupanju prema zalutalim psima koji su ubijeni jer ne postoji želja da ih se održi na životu (još jedno etičko pitanje). Ova redukcija čovjeka na razinu životinje temelj je na kojem počiva sreća za ostatak populacije koja se zabavlja u zabavnom parku. Dakle, odgovor je težak: što je bolje - ispunjavanje ekonomskog pitanja sreće, ili ono koje drži savjest čistom?

Dilema koja je nastala s evaluacijom - je li "hraniti oskudne bolje nego ih otrovati", ilustrira veći broj varijacija i specifikacija koje su u igri kad se stvara moralna prosudba.

Sama priroda moralnih vrijednosti je bazirana na ljudskim razmišljanjima i percepciji, te, do određene mjere, osjećaja. Oni variraju od osobe do osobe poradi iskustava koja utječu na misli, percepciju i osjećaje; svaka individua živi prema vlastitim iskustvima. Međutim, postoje iskustva kroz koja svi prolazimo – poput potrebe za hranom i pićem.

Postoji nekoliko fundamentalnih karakteristika koje su slične po obrascu u cijelom ljudskom rodu, i one pridonose vrijednostima koje se većim dijelom (uvijek postoje iznimke) čine objektivnim. To je briga čovječanstva kao jednog, da postavi temelj, i, na temeljima, raznolikost na kojoj su institucije izgrađene, svaka sa svojim razlogom, svaka konkurrira za nagradu "one prave".

SAMOĆA I «JA»

Piše: Andrej Dominko

Ne postoji vjerojatno čišći i neposredniji odnos čovjeka sa samim sobom, nego onda kada taj odnos biva posredovan samoćom. Ako je čovjek tisuću i jedna mogućnost, biće otvoreno za bezbroj uloga - biće koje, bez obzira na ikakve zakone logike, može biti čas jedno, čas proturječno drugo - tada tih tisuću mogućnosti biva ostvareno unutar određenih situacija s kojima on dolazi u odnos. Ljubavnik i ratnik samo su dvije situacije jednog te istog glumca koji stoji iza maski i, posredno, sebe kroz njih ostvaruje. Od tisuću mogućnosti u jednome trenutku moguće je ostvariti tek jednu od njih, od kojih će svaka izraziti partikularnog čovjeka. Sv. Augustin u svezi s tim govori kako "činovi pripadaju meni, a ja ne pripadam činovima", što će reći: svaka od mojih uloga mene izražava u jednome momentu moje egzistencije, dočim ja kao sveukupnost nikako ne mogu biti poistovjećen s tim jednim jedinim jer taj mene ne obuhvaća, nije *dostatan*. Ta sloboda kazališne metamorfoze, ta raznolikost, koliko tragična toliko i obvezujuća u promišljanju ljudske prirode, sposobnost za promjenu - to je ljudska priroda, slobodna i određena jedino u granicama svoje neslobode i neodređenosti. Ako, dakle, kažem kako je samoća najčišći odnos čovjeka sa samim sobom, tada želim istaknuti upravo to da čovjek, s obzirom na cjelinu svojih mogućnosti, egzistira tek onda kada sebe ne ostvaruje, ne preuzima masku kojom se pred-stavlja i ujedno prikriva upravo zbog tog predstavljanja (rekoh da se predstavlja uvijek samo dio). Pred samim sobom čovjek nema što kriti; sva slojevitost njegova bića se slijeva u jedan trenutak prostora i vremena samotinje; sav onaj dekor glume, predumišljaji, kontrola situacije, izostaju u činu samoće. Vrutak cjelokupnosti bića, neizdiferenciran ikakvim namjerama okrenut je sebi samome, u samoći.

S druge strane, okrenutost prema drugima u svijetu, za koji **SHAKESPEARE** s izvjesnim pravom govori da je pozornica, predstavlja jedan solipsistički karakter čovjekova postojanja. Konceptcija solipsizma, sažeta u formuli *biti znači biti zamijećen*, donosi nam izvjesnu istinu, da za druge postojimo tek onoliko koliko pred-stavljamo svoje postojanje, bivajući tako na razini stvari ili uopće - kakvog bilo mogućeg predmeta

SHAKESPEARE

Oko najpoznatijeg dramskog pisca svih vremena ispletana je cijela teorija zavjere koja dovodi u pitanje autorstvo njegovih djela. Najpoznatiji tvorci ili podržavatelji ove teorije jesu, između ostalih, **Sigmund Freud, Walt Whitman, Mark Twain, Orson Welles, Michael York i Jeremy Irons**. Za autorstvo Shakespearovih djela postoje dva kandidata. Prvi je **Edward de Vere**, grof od Oxforda koji je navodno bio veliki zaljubljenik u kazalište, a za aristokrata bi u to vrijeme bilo sramotno da piše kazališne komade, pa ih je davao mladom perspektivnom Shakespeareu. Drugi kandidat je engleski dramatičar, pjesnik i prevoditelj **Christopher Marlowe**, poznat po svojim dijalozima nadmudrivanja, stihu bez rime i nerazjašnjenom nestanku/smrti. I još jedna zanimljivost: Shakespearov sin zvao se **Hamnet**.

zamjećivanja. Ali kao što zna svaki čovjek, već po prirodi biće samosvijesti, samopercepcije, istina pozornice nije ujedno i istina svijeta. Finesa razlikovanja leži u činjenici da na pozornici, u kazalištu, društvenom životu (u kojem, baš kao i u kazalištu, postoje norma i konvencije) postoje tek i jedino likovi; u svijetu, dapače, egzistiraju glumci, žive živi ljudi. Granica važenja Shakespeareove istine ujedno je granica koja predstavlja samoću. Realnost kazališta jest pozornica i kazališni čin (komad); realnost svijeta, egzistencija čovjeka-glumca postaje tek prestankom kazališnog čina, činom spuštanja zavjese, začetkom čina samoće. Tada, u trenutku kada zavjesa ukida lik, čineći ga nezamjetljivim i, samim time, nepostojećim, zbiva se samoća. Lik, od glave do pete, padanjem zavjese preobražava se u čovjeka: zastor ukida dekor, konvenciju, on pronosi samoću, lišenu svjetlosti i aplauza, zanimanja drugih, crnilom svoje površine odvaja od ostatka svijeta. Poput topline prvog proljetnog povjetarca zastor topi lik svodeći ga na čovjeka. U tom trenutku, kada glumac prestaje biti za druge, za publiku, on postaje biti za sebe, on egzistira. Tišina je svečana, mrak je intiman. Glumac koji više nije lik stoji suočen sa samim sobom. U toj tihoj intimi mraka čovjek biva cjelokupan. "Ja" ne pripada svojim činima, činovi pripadaju "Ja". Svaka maska, svaka uloga, sada je sadržana u tom jednom trenutku i prostoru samoće. Gluma je bespotrebna, pred-stavljanje na pozornici zamijenjeno realnošću samoće; ostaje tek ona sloboda, onih tisuću činova koji u-stavljeni, u-sadržani u čovjeku, nalik na gustu neizdiferenciranu masu navode na misli.

TAMO IZA

Psihoanaliza govori o podsvijesti, metafizika o nematerijalnom svijetu, parapsihologija o "onostranom", **Pink Floyd** o tamnoj strani Mjeseca, indijanski supernaturalizam o duhovima flore, faune i meteoroloških pojava, no svima je zajedničko jedno – "tamo iza" postoji i moguće ga je vidjeti/osjetiti. Sa spoznavanjem toga što je moguće vidjeti/osjetiti malo je teža stvar. Čini se da koristimo premali postotak mozga da bismo spoznali bilo što, a kamoli ezoteriju nevidljivih stvari. Po svoj prilici **Budha** je ponudio najsigurniji put za dosezanje spoznaje i o ovostranom i o onostranom – meditaciju.

Zamislmo na kraju da u tišini partera sjedimo pred spuštenim zastorom. Pitamo se, što se zbiva TAMO IZA? Ali, tamo su moguće stvari koje mi ovdje, u svojstvu publike, možda ne možemo naslutiti. Mnogi ljudi će reći kako teško podnose svoju samoću, svoju usamljenost - ne znači li to da samo teško podnose trenutak svoje egzistencije? Ah da - taj beskraj, tih bezbroj mogućnosti, taj svemir tisuću galaksija sadržan u čovjeku, sunčevi sustavi mahom nepoznati, obavijeni nepoznatim maglicama kozmičkog dima, lebđenje u zraku bez oslonca koji takvom jednostavnom upadljivošću čini da se čovjeku zavrti u glavi, svi ti neznani svjetovi, vratak mogućih mnogih tako lijepih predstava, potencijalnost novih otkrića; s druge strane strah, vječita prijetnja, bačenost u nesigurnost, tisuću i jedna maska, groteske i ugodnosti, neisključenost strave otkrića, kovitlanje, pad u beskraj, otimanje i hvatanje zraka koji klizi kroz prste i za koji se ne može uhvatiti; najzad shizofrenija; ona, govore ljudi u publici, predstavlja ozbiljnu bolest... Bolest, ponovimo: publika ne podnosi samotnika. Sloboda je strašna.

U POTRAZI ZA IZGUBLJENIM ČOVJEKOM

Piše: Siziř

Čovjek je čovjeku vuk? Zvuči li ovo danas prepatetično, ili surovo istinito?

Istrošene, banalizirane, samo još kao riječi - duša, moral, ljudskost - lebde u zraku bez sadržaja koji smo izgazili, izmrcvarili i prodali. Ili se predali zbog prejake struje zla.

Moje su riječi, znam to već unaprijed, samo nečujan glas izgubljenog svijeta. Vrijeme je da to priznamo. Pitam se jesmo li ikad imali savjest, kad živimo u vremenu – a sami smo ga takvim učinili – u kojem je sve postalo nesigurno? Ljudi ne vjeruju nikome.

Kakvi su međuljudski odnosi? Mislim da smo svi svjesni lošeg odgovora na to suvišno pitanje.

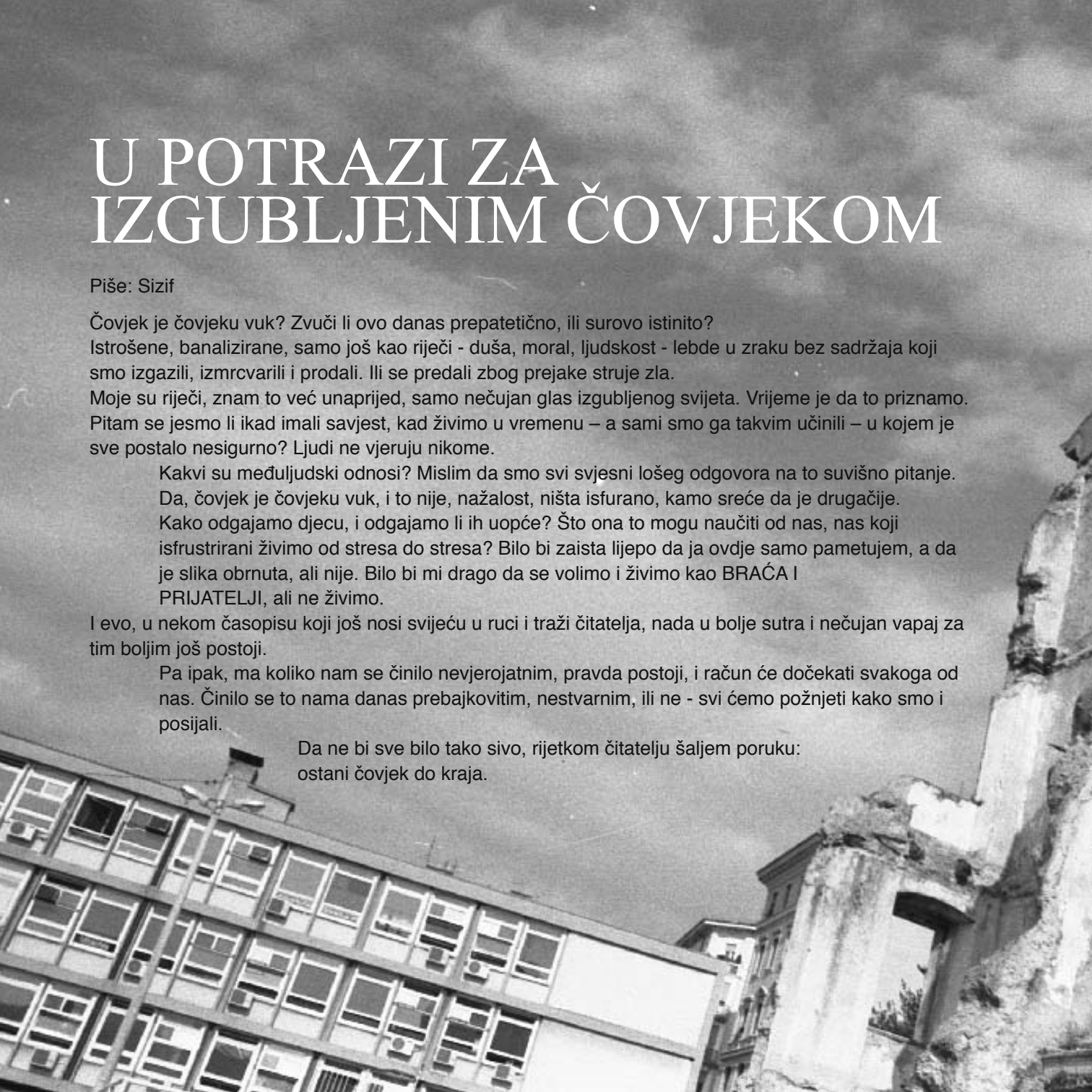
Da, čovjek je čovjeku vuk, i to nije, nažalost, ništa isfurano, kamo sreće da je drugačije.

Kako odgajamo djecu, i odgajamo li ih uopće? Što ona to mogu naučiti od nas, nas koji isfrustrirani živimo od stresa do stresa? Bilo bi zaista lijepo da ja ovdje samo pametujem, a da je slika obrnuta, ali nije. Bilo bi mi drago da se volimo i živimo kao BRAĆA I PRIJATELJI, ali ne živimo.

I evo, u nekom časopisu koji još nosi svijeću u ruci i traži čitatelja, nada u bolje sutra i nečujan vapaj za tim boljim još postoji.

Pa ipak, ma koliko nam se činilo nevjerojatnim, pravda postoji, i račun će dočekati svakoga od nas. Činilo se to nama danas prebajkovitim, nestvarnim, ili ne - svi ćemo požnjeti kako smo i posijali.

Da ne bi sve bilo tako sivo, rijetkom čitatelju šaljem poruku:
ostani čovjek do kraja.

SOKRATSKI DIJALOG

Piše: Petar Jović

Svaki dijalog je dijalog prvog plana - formula skeptika. U nedostatku sredstava biramo racionalni argument. Dokaz toga je dijalektika. Bez obzira na ishod potonjeg dijaloga, on nam još uvijek služi kao primjer «racionalnosti pod svaku cijenu».

Bret: Pozdrav, Sokrate! Rečeno mi je kako vjeruješ da je demokracija loša, a aristokracija dobra.

Sokrat: Dakle, ti vjeruješ da je demokracija najveće dobro. Možeš li mi reći zašto?

Bret: Pojedinaac je najvažnije dobro, i demokracija mu dopušta da izražava sebe i ima moć protiv ostalih poredaka koje bi mu mogle nauditi. To je sloboda pojedinca, najviši cilj naprednog društva.

Sokrat: Ovo zvuči dovoljno dobro. No, reci mi – ako pojedinac razvije virus s namjerom da uništi čovječanstvo, bi li ga spriječio u njegovoj nakani?

Bret: Svakako! Predstavljao bi prijetnju ostalim pojedincima i morao bi biti zaustavljen.

Sokrat: Unatoč tomu što ima pravo na slobodu, i na izražavanje.

Bret: Njegovo izražavanje slobode bi preveniralo druge u toj istoj slobodi. Dakle, u ime kolektiva, uskratili bismo mu to pravo.

Sokrat: Ako pojedinac djeluje destruktivno prema kolektivu, mora ga se spriječiti?

Bret: Očito, jer ograničuje slobodu cjeline.

Sokrat: Što ako pojedinac krene sa svojim pravom u stvaranje društvenog stanja koje ograničuje slobodu cjeline?

Bret: Moralo bi ga se spriječiti.

Sokrat: Dakle, ako pojedinac koristi svoju slobodu u ograničavanju slobode kolektiva, mora biti spriječen. Što ako više pojedinaca radi isto?

Bret: Bez obzira, mora ih se spriječiti.

Sokrat: Što ako ti pojedinci tvore većinu?

Bret: U cilju da se demokracija održi, još uvijek bi ih valjalo spriječiti.

Sokrat: U tom slučaju, mora postojati netko tko će ih spriječiti.

Bret: Da, mudri vođa.

Sokrat: Po čemu se on razlikuje od kralja?

Bret: Pa, ljudi imaju slobodu.

Sokrat: Ali, samo da izaberu ono što je već izabrano. Naime, demokraciju.

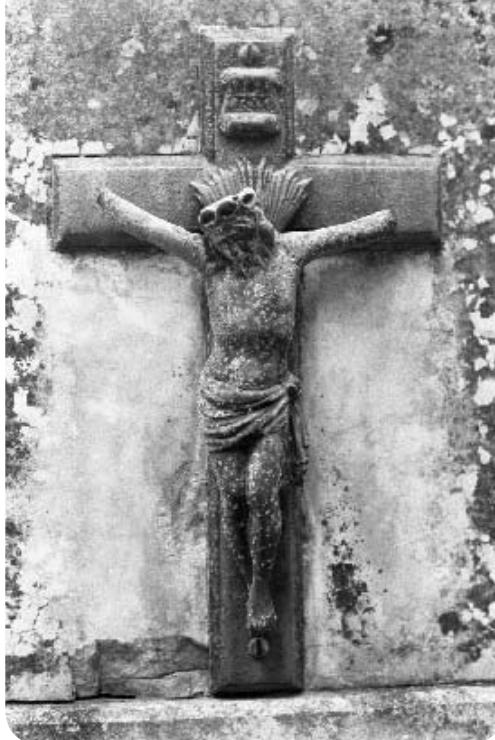
Bret: Sve ostalo bi uništilo slobodu kolektiva.

Sokrat: I da bi ih se sačuvalo od takve sudbine, oni trebaju kralja?

Bret: Ne, izabranog vođu.

Sokrat: Ali ako unaprijed ne znaju hoće li njihova odluka utjecati na uskraćivanje slobode kolektiva, kako mogu izabrati pravog vođu?

Bret: Ako ne izaberu, gube svoju slobodu.

Sokrat: Ali s kraljem uvijek imaju slobodu.

Bret: Osim slobode izbora!

Sokrat: Ali, već smo ustanovili da ne znaju biraju li vođu koji će ograničiti slobodu kolektiva, ili ne. Ako donesu krivi zaključak, mora ih se spriječiti. Dakle, imaju li doista slobodu da biraju vođu.

Bret: Pa, slobodu unutar granica.

Sokrat: Čini mi se da kralj nudi tu istu ograničenu slobodu, i uklanja mogućnost da narod donese odluku koju ne razumiju. Pretpostavimo da narod danas glasa za nešto što bi uskratilo slobodu

kolektiva za, recimo, 500 godina, i jednom kad je glasanje gotovo - ništa ne može promijeniti njegov smjer.

Bret: Naravno da treba promijeniti njegov smjer. Na primjer, kroz edukaciju.

Sokrat: Što ako edukacija nije dovoljna, jer se radi o nečemu toliko kompleksnom što prosječna osoba ne bi razumjela.

Bret: Njihovu mogućnost glasovanja se mora ograničiti.

Sokrat: Dakle, ako netko glasa za zakon koji će eventualno u dalekoj budućnosti ograničiti slobodu kolektiva, potrebno je njihovu moć glasovanja ograničiti.

Bret: Svakako!

Sokrat: Da li to ograničenje uključuje i ...glasanje za demokraciju?

TRAŽENJE DRUGAČIJEG RJEČNIKA

Piše: Igor Baksa

DOMIZIL

Domizil je platforma za razmjenu, suradnju i koordinaciju glazbenih projekata svih vrsta. Umjetnici uključeni u ovu asocijaciju istražuju digitalnu kulturu, njezine zvukove, njezin socijalni kontekst i metode korištene u razvoju digitalne kulture. Domizil je u osnovi slobodan od komercijalnog utjecaja ili žanrovskog usmjerenja, nastojeći sumirati potrebu za razmjenom i prema tome želi služiti kao matična baza za konstantno nastajanje mreže producenata, umjetnika i glazbenika. Ključne riječi: interdisciplinarnost, razmjena, eksperimentiranje...

MULTIMEDIJALNOM KAMPU

MMK je projekt koji djeluje kao umjetnički laboratorij i autonomna medijska zona, platforma za istraživanje, eksperimentiranje i razvitak novih umjetničkih i komunikacijskih formi, što se svake godine krajem lipnja ostvaruje povezivanjem međunarodnih umjetnika i medijskih djelatnika u Labinu.

Marcus Maeder, interdisciplinarni je umjetnik od sredine devedesetih, danas zaposlen na Institutu za kompjutorsku, glazbenu i zvučnu tehnologiju u Zürichu. Zajedno s Berndom Schurerom osniva DOMIZIL, platformu za snimljenu glazbu. Maeder nastoji računalnu glazbu i zvuk integrirati u širi kontekst uključujući je u kazališne projekte, kombinirajući je s vizualnom umjetnošću, ili razmatrajući njezine mogućnosti kao samostalnog autorskog/koautorskog projekta.

Od 24. do 30. 7. 2006. godine, Marcus Maeder je gostovao na MULTIMEDIJALNOM KAMPU u Labinu, zajedno s još nekim imenima

svjetske multimedijalne scene, poput Jasona Kahna, Gerbranda Oudenaardena, Guy Van Bellea ili Tatiane Wells.

Smatrate li glazbu Super Maria i Tetrisa inspirativnom, ili preferirate zvukove i zvučne sisteme iz prirode?

Općenito, nisam previše povezan sa svijetom glazbe iz kompjutorskih igara. Postoji iznimka (zapravo dvije, jer ovdje moramo uključiti izdanja Micromusic.net-a na našoj Domizil etiketi), a to

je povremeni angažman moje dobre prijateljice Meduse Cramer na on-line igri SecondLife. Ona također ima stranicu na Internetu i blog-stranica bi uskoro trebala biti ažurirana na www.avataradio.net (nažalost samo na njemačkom jeziku).

o tome koje sve zvukove i signale računalo kao takvo može proizvesti/obraditi. Moje zanimanje je uvelike usmjereno na slučajnu proizvodnju zvukova – poput dijelova zvukova smetnji, primjerice. Takve slučajnosti ne samo da mi omogućuju korištenje

materijala za skladbu: često kao jezgru za glazbeni komad koristim trenutnu strukturu kvara na algoritmu zvuka. Stoga, nije ispravno ako u mom slučaju govorimo o utjecaju izvjesnog trenda vezanog uz porijeklo igara iz 70/80-ih godina.

Prvi dan na vašem nastupu na MMK u Labinu, svirali ste disco glazbu. Sljedeću noć posvetili ste ambijentalnoj glazbi. Je li to Vaš

osobni dualizam, ili dualizam umjetnosti?

Ne postoji dualizam u mom slučaju – preferiram izraz “pluralizam”. Postoji mnogo različitih pristupa prema glazbi koje sam prakticirao dosad. Naracija koju sam kombinirao s DJ-iranjem prvu večer jednostavno je izašla kao ideja. Bez toga, ta bi večer bila preozbiljna, a i neke stvari (vidi sljedeće pitanje) se nisu dogodile...

Računalne igre zanimaju me s medijsko-teoretskog i sociološkog aspekta. One možda već imaju, ili će vrlo uskoro imati, velik utjecaj na suvremenu i buduću glazbenu produkciju. Moje korištenje glazbenog/zvučnog materijala u glazbi koju stvaram možda nekom slušatelju sugerira da inspiraciju nalazim u zvukovima iz računalnih igara i to je točno, ali samo ako govorimo

JOHN CAGE

John Milton Cage (5.9.1912. - 12.8.1992.) američki je skladatelj eksperimentalne glazbe, pisac i vizualni umjetnik. Prvi je skladatelj tzv. "slučajne glazbe", glazbe u kojoj su neki elementi prepušteni slučaju, poznat je po svom ne-standardnom korištenju glazbenih instrumenata i pionirskog istraživanja elektronske glazbe. Cage, inače zen-budist, svoju glazbu je opisao kao "igru bez smisla i cilja". Izmislio je mezostih, vrstu pjesme u kojoj vertikalna fraza siječe horizontalne linije riječi, a kojom smo se poigrali u redakciji:

Ovo je **V**rlo vjerojatno
jedini **m**ezostih
koji će **n**etko iz našeg lista
napisati u sk**O**rije vrijeme.

Drugi dan Vašeg nastupa publika je bila oduševljena slučajnom podudarnošću Vaše glazbe i vremenskih prilika. Činilo se kao da ste, poput indijanskog vrača, dozvali kišu. Glazbeni supernaturalizam?

JOHN CAGE bi možda dao dva odgovora: da se glazba, odnosno koncert, mora izvoditi na takav način, te da je glazba glazba, bez obzira na sve ostalo. Sve ostalo je zapravo interpretacija događaja... Ali, ne. To je bio jedan od prekrasnih i rijetkih trenutaka u kojem se koncert i vanjske okolnosti čudesno spajaju, ne samo akustično i meteorološki, nego mnogo više emocionalno. I tu možda dotičemo vrlo staru i elementarnu stvar kod glazbe – njezinu ritualnu ulogu u ljudskom društvu.

Je li glazba projekcija Boga, ili, prije, individualna ekspresija ograničena dosezima ljudskog perceptivnog mehanizma?

Krasna stvar u glazbi je to da može pomicati realnost, boriti se protiv nje. Umjetnost je prilika, stvaranje mogućeg unutar nemogućeg i obratno. Osnovno pitanje našeg vremena je pronalazak drugačijeg umjetničkog i znanstvenog rječnika koji bi mogao izraziti virtualnu stvarnost i njezine mehanizme građenja stvarnosti koju poznajemo. To je područje u kojem su religiozni, moderni i postmoderni obrasci postali zastarjeli...

Kada bismo mogli izolirati ljudsku svijest i staviti je u tijelo životinje, biljke ili kompjutorskog programa/sistema, u što biste stavili svoju?

S obzirom na život umjetnika koji poput sobne biljke sjedi za kompjutorom, rado bih se uvukao u krzno nekog vuka koji luta šumama i kojeg se svi boje...

... Tu je moj kompjutor što proizvodi nekoliko zvučnih obrazaca koji podsjećaju na život kakav smo mogli imati...

DOBA NO WAVEA

Piše: Josip Špicar

GLAZBA I MUZIKA

No wave glazba pojavila se u drugoj polovici sedamdesetih godina prošlog stoljeća u SAD-u, poglavito u New Yorku. Zapravo, no wave kao pokret u glazbi trajao je samo četiri godine (1978-1982) i samo je jedan bend uspio nadživjeti svoje kolege i dosegnuti veću slavu, ostavši na pozornici još i dan danas - Sonic Youth.

PROTIV STRUJE

Na početku bijaše punk. Punk kao najvažniji proizvod novog vala morao je donijeti drastične promjene u glazbi, nametnuti svoj jednostavni, grubi, nepretenciozni i ritmični glazbeni izričaj starim bendovima koje su punkeri nazivali reliktima, dinosaurima i sličnim imenima: Pink Floyd, Led Zeppelin, Yes i sl. Punkerska oluja tako je digla zaista veliku prašinu, ali je kao i svaka druga oluja ubrzo završila ostavivši za sobom ne baš jasnu situaciju oko toga što je njome promijenjeno.

Glazbena revolucija samim punkom nije uspjela, jer drastično mijenjanje rock izričaja nije izvršeno. Punk je zapravo stari rock, samo nešto brži. Štoviše, bendovi koji su svirali takvu glazbu postojali su oduvijek, usporedno s Pink Floydom i Beatlesima.

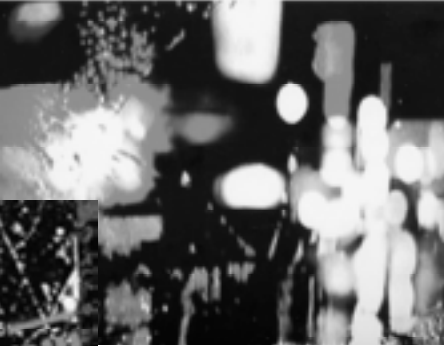
Neki su glazbenici primijetili paradoks punka. Iako po ideologiji punkeri, no wave glazbenici nisu svirali tu glazbu. Ostavši na margini alternativnog glazbenog života, bili su opreka punku koji je u svoje vrijeme bio mainstream, a sam punk trebao je biti opreka klasičnim rockerima. No wave je tako buntovništvo protiv buntovništva. No wave glazbenici primijetili su da se punk izlizio i izgubio svoje značenje, i da glazbu treba još više izmijeniti. Mars, DNA, Residents i drugi bendovi svirali su glazbu kojoj je cilj bio stvaranje atonalne buke, u kojoj melodija ne igra važniju ulogu, već je upravo izricanje goleme energije i napetosti bio cilj te glazbe. Uz to, no waveri su proširili pojam glazbe na druge umjetnosti, koje se same po sebi i ne podudaraju s glazbom. Time su no waveri na neki način nasljednici dadaizma. Zaista, za razliku od punka, ovakva glazba prije još nije postojala. Punkeri su imali MC5, Stoogese, New York Dollse i slične bendove. No waveri nisu imali nikoga. Oni su pokupili utjecaje svega i ničega. Lydia Lunch, jedna od centralnih figura no wave pokreta tako je bila umjetnica performansā više nego glazbenica. Iako je prezirala PATTI SMITH nazvavši je običnom hipijevkom, ne može poreći njezin utjecaj

N.Y NO WAVE

The Ultimate East Village 80's Soundtrack

PATTI SMITH

- (1946.), priznata kao prva punk ličnost. Nakon izvanbračne trudnoće seli u New York zbog puritanskog primitivizma u rodnom gradiću, a 1971. počela nastupati po avangardnim njujorškim klubovima sa

svojom poezijom a kasnije i glazbom. Počela je miješati te dvije umjetnosti s drugim, npr. glumačkim nastupima i uskoro je primijećena među vodećim alternativcima toga doba. Provokativna i snažna, Patti Smith je jedna od najvećih umjetnica performansa ikada. 1980. udaje se za Freda "Sonica" Smitha iz grupe MC5 i nakon toga rjeđe se bavi nastupima.

na svoju umjetnost. Slična metoda miješanja glazbe i drugih umjetnosti vidljiva je kod obiju glazbenika. Drugi izvođači no wavea imali su svoje uzore u nečemu potpuno drugačijem - od njemačkog krautrocka do hvatanja za pop/rock kajdanku Big Stara, pionira power popa.

RESIDENTS

Najekstremniji no waveri bili su svakako Residents. Iako su oni nastali puno prije nego što se oformila ta njujorška scena, svojom ideologijom i motom "glazba je najbitnija, sve je ostalo nevažno", bliski su pobornicima no wavea, u čije su vrijeme doživjeli najveća priznanja. Residents nikada nisu izdali svoja imena u javnost, na koncertima su nastupali s maskama u obliku velikog oka, s cilindrima na glavama, kako bi odvratili pažnju od svog izgleda, dobi, spola i rase, tako usmjerivši gledateljevo zanimanje isključivo prema glazbi.

NO WAVE VS. POST-PUNK

Nešto slično no waveu pojavilo se u Britaniji, pod nazivom post-punk. Iako ne postoji mnogo zajedničkih točaka u glazbi između post-punka i no wavea, oba su pokreta imala za cilj izvrtanje svih dotadašnjih glazbenih konvencija i proširavanje pojma punk koji očito nije bio dovoljan da se nešto izmijeni. Najzanimljivija sličnost tih glazbenih žanrova je u tome što su trajali vrlo kratko. Čini se da ovakvi, ekstremni glazbeni pokreti imaju razumijevanje samo jedne generacije, one koja ih započne, dok kasniji glazbeni izvođači ne pokušavaju stvoriti jednaku glazbu, već pišu svoju pod utjecajem no wave i post-punka, upakiranu u nešto primjerenije njegovoj generaciji. Najvjerojatnije je no wave utihnuo tako rano, bez nekakvih velikih pompa i SAMOUBOJSTVA VODEĆE LIČNOSTI POKRETA, zbog polaganog nestanka kreativnih punkera i činjenice da je glazbena revolucija doživjela vrhunac u no waveu i da se više ništa novo ne može izmisliti, već a promjena u glazbi ne može postojati. Naravno, to nije istina, ali pobornici pokreta sigurno su dijelili to mišljenje među sobom. Indie, nezavisna glazbena scena koja je dokazala no waveu da se još štošta može izmijeniti u glazbi, duguje svoje postojanje i KARLHEINZU STOCKHAUSENU, praocu techno glazbe, i Gramu Parsonsu i Byrdsima, a jednako toliko duguje i no waveu, zbog čiste slobode zvuka koju je taj pokret promovirao u svojoj glazbi.

SONIC YOUTH

Sonic Youth, najkasniji produkt no wavea, i daleko najpoznatiji, i dan danas iznenađuje svakim novim albumom, koristeći sve što ih je no wave naučio, ali i svoje zamisli. Bend sastavljen od čak četvero kreativnih snaga, od kojih svaka vuče na svoju stranu i svaka unosi neki drugi žanr u postojeći bučkuriš njihove glazbe, zapravo je vrhunac svega što su no wave htjeli postići i promijeniti. Baš kao i Mars, DNA, Lydia Lunch i drugi Njujorčani tih godina, i Sonic Youth uporno odbijaju ulazak i utjecaje mainstreama, te miris novca kojeg bi lako zgrnuli na tone samo ako bi malo podilazili prosječnoj svjetskoj glazbenoj publici, recimo tinejdžerima.

SAMOUBOJSTVA VODEĆE LIČNOSTI POKRETA

- misli se na suicid Iana Curtisa, frontmena vodećeg post-punk sastava Joy Division. Dvadesetčetverogodišnji Ian Curtis prekinuo je svoj život u noći sa 17. na 18. svibnja 1980. godine, ostavivši iza sebe udovicu Deborah, kći Natalie i golem kult obožavatelja. S vremenom, utjecaj Joy Divisiona na modernu glazbu postao nemjerljiv, a njegov stari bend oformio se pod novim imenom - New Order.

KARLHEINZU STOCKHAUSENU

- (1928.), njemački skladatelj i znanstvenik. Koristio se neobičajenim metodama i instrumentima u skladanju i izvođenju svoje glazbe, te je najviše utjecao na krautrock scenu u Njemačkoj, nastalu kasnih šezdesetih godina 20. stoljeća (Can, Faust, Kraftwerk, Neu!,...). Idejni začetnik pojma "univerzalne glazbe", tj. miješanja različitih glazbenih formi, ritmova i instrumenata bez ikakvih ograničenja.

VJEČNI ALTERNATIVCI

Cijeli no wave pokret ima jednu manu - ne možemo osporiti njihov utjecaj na mnoge alternativne bendove, no u samom mainstreamu, dakle tamo gdje je najbitnije, oni nisu postigli gotovo nikakav uspjeh. Ostali su iza zatvorenih vrata mračnih i zagušljivih klubova, na prljavim pozornicama i u plakatima toliko malobrojnima da su ih začas lokalni klinci poderali sa zidova. Uporna alternativa zauvijek ostaje tamo gdje toliko navaljuje - u sjeni, u prikrajku, ispisana na dnu stranice glazbene historiografije malenim, jedva čitljivim slovima.

izvori:

časopis Nomad, br. 13; www.allmusic.com; en.wikipedia.org/wiki/Deborah_Curtis; www.index.hr/forum

B – SIDES & RARITETS

Nick Cave & The Bad Seeds

(Mute Records, 2005.)

Piše: Anthony from the Pannony

Pjesnik dešperacije (kako ga je nazvao Zlatko Gall u svojoj rock enciklopediji)¹, Nick Cave, izdao je album B – stranā, raritetā, akustičnih verzija i obradā, na tri CD-a, sveukupno pedeset i šest pjesama (brojkom: 56!). Album je zapakiran u crnu kutiju sa srebrnim natpisom – a sami CD-ovi su crne boje, stavljeni u bijele omotnice na kojima su, crnim fontom, otisnuti osnovni podaci o svakoj pjesmi.

Na prvom CD-u nalaze se, između ostaloga, poznate Caveove pjesme, ali u akustičnim inačicama kao što su *Deanna*, *The Mercy Seat*, *City of Refugee*. *Deanna*, otpjevana uz gitaru, ima malo veze s bučnom, „hard-boiled“ reinkarnacijom iste pjesme, ali je zanimljivo čuti *Deannu* kao baladu. Slično je i sa sljedećim brojem – *Mercy Seat*, također akustičnim. Pjesma, inače, govori o razmišljanjima ubojice osuđenog na smrt koji se nalazi pred izvršenjem kazne. Naravno, kad ste naviknuti na službenu verziju ove pjesme, slušajući Cavea samo uz klavir, nešto vam nedostaje (buka zvučnih efekata!), ali stvarčica i ovako dobro zvuči – a riječi pjesme mnogo su jasnije. *City of Refugee*, opet akustična izvedba uz gitaru, znatno „mekša“ od službene verzije pjesme.

Preskočimo li dvije ne toliko zanimljive stvarčice, Nick Cave će nam otpjevati drinkersku *Rye Whiskey*, uz gitaru, bubnjeve i posebno lijepo ubačenu usnu harmoniku. Slušajući pjesmu, gotovo da možete opipati Caveovu želju za pićem! (Slično kao što u *Alabama Song* The Doorsa vidite Morrisona i članove benda kako teturaju mračnim ulicama tražeći *next whiskey bar*.) No, vratimo se mi Nicholasu Edwardu Caveu...

¹ Zlatko Gall, *Velika rock enciklopedija* (knjiga I.), Slobodna Dalmacija, Split, 2005. Z. Gall je albumu dodijelio tri zvjezdice, što označuje prosječan album, no ja bih mu dodijelio barem 4 zvjezdice (vrlo dobar).

Running Scared (Orbisonova stvar) meni je, osobno, jedna od najdražih pjesama na prvom CD-u, predivno orkestrirana, s ritmom bolera. Za orkestraciju je zaslužan kolega iz benda, multiinstrumentalist Mick Harvey.

The Train Song, stvar s B - strane, orkestrirana laganica, no jednako lijepa kao i pjesma s A - strane, *The Ship Song*. (Dokaz da B – strana singla ne mora uvijek biti lošija.)

Ne znam hoće li se baš svakome svidjeti *Cocks 'n' Asses*. Stvarčica traje gotovo šest minuta, uz stalno isti ritam, uz različite zvučne efekte, a Cave ovdje ne pjeva već samo mumlja. Doslovce.

Blue Bird, još jedna laganica uz klavir, sjetne melodije i melankoličnog Caveovog vokala:

And I know why I'm flying

And the rest is lies...

U laganom tonu je i *Helpless*, stvarčica Neila Younga.

Slijedi *God's Hotel*. Pjesma je, zapravo, duhovita usporedba ovozemaljskog i onozemaljskog života.

I'll Love You Till The End of The World - djelomično odrecitirana, djelomično otpjevana.

Cassiel's Song, pjesma za koju mi nije jasno zašto je završila na B – strani. Laganica. Lijepa orkestracija Micka Harveya i predivan tekst:

And time ran out of you

And you ran out of time...

Nakon naporne i preduge (gotovo šest minuta duge) *Tower of Song* (cover Leonarda Cohena), slijedi meditativno-ljubavna *What Can I Give You*, čime završava prvi CD.

Drugi CD započinje trima pjesmama sa singla iz 1992. koje je Cave otpjevao u suradnji s pjevačem *Pogues*, Shaneom MacGowanom. Pjesme su sljedeće: klasik *What A Wonderful World*, MacGowanova *Rainy Night In Soho* i prekrasna Caveova *Lucy*. *Rainy Night In Soho* je prelijepa pjesma, obrada je solidna, ali stvar svakako ljepše zvuči u originalnoj izvedbi *Pogues*.

Slijedi *Jack The Ripper*. Iako akustičan, *Jack* zvuči moćno, s fantastičnim pratećim vokalima koji kao da dolaze iz podzemlja.

Sail Away, još jedna pjesma s B – strane, meni osobno bolja od A – strane, *Do You Love Me*.

There Is No Night Out of Jail, pjesma bliska Caveovim omiljenim temama, u ritmu valcera i s country prizvukom.

Improvizaciju *That What Jazz Is To Me* slobodno preskočite. Ali zato nemojte zaobići *The Willow Garden*, laganicu „podebljanu“ melankoličnom jecajućom violinom i klavirom (aranžirali su je Cave i violinist Warren Ellis). Vokal nije Caveov, već pjeva član *Bad Seeds*a, Conway Savage. Tema: djevojka i njezin dragi, ubojica. Nakon što je tip dao djevojci da popije burgundac u koji je stavio otrov, bacio ju je u rijeku:

*I drew my saber through her; it was a bloody night,
I threw her in the river, which was a dreadful sight.
My father often told me that money would set me free
And so I murdered that dear little girl whose name was Rose
Connelly.*

I tako je umrla Rose Connelly... Na malo drugačiji način završit će Elisa Day, no o tome nešto kasnije.

Brz ritam, razigrani Cave na klaviru, i napeta priča – to je *The Ballad of Robert Moore and Betty Coltrane*, koja govori o tome da i djevojke mogu biti opasne, pogotovo s revolverom u ruci. (Inače, B – strana megahita *Where The Wild Roses Grow*).

Zatim slijedi, također brza, rokerska *King Kong Kitchee Kitchee Ki – Mi – O*, najšasavija stvarčica na ovoj kompilaciji, obrada narodne pjesme o Miss Mouse & Mr. Frogu. Budući da je tu pjesmu sam Cave najbolje objasnio, navodimo njegove riječi: *“Priča je prilično jednostavna. Galantni gospodin Žabac polazi zaprositi nimfomanski nastrojenu gospođicu Mišicu a ‘za pâsom mu pištolj, a i sablju paše.’ Odjaši do njene kuće. Nudi joj brak. Gospođica Mišica ima i druge udvarače, koji hrupe kroz vrata i pokušavaju izbubati i otjerati tog silno srčanog žapca. Sad gospodin Žabac iz pâsa pištolj vadi i sabljom maše, i tako uspije ubiti svu četvoricu udvarača. Zadivljena njegovim ratobornim duhom, gospođica Mišica polazi s gospodinom Žapcem do vikara, nakon čega kreću na bračno putovanje. Priča se odvija ‘U starog stabla šupljoj trupini / Gdje sove su, šišmiši i bumbari’.”*²

² Citat je iz knjige Nicka Cavea *King Ink II.*, Šareni dućan, Koprivnica / Zagrebačka naklada, Zagreb, 1997. (preveo i prepjevao Predrag Raos).

Knoxville Girl – Cave uz gitaru (također obrada), a tekst govori o omiljenoj Caveovoj temi – ubojstvu mlade djevojke koja je zaljubljena u svog ubojicu:

*I picked a stick up off the ground
And I knocked that fair girl down.
She fell down on her bended knees
And mercy she did cry.
“Oh really dear, don’t kill me yet,
I’m unprepared to die...”
She never spoke another word,
I only beat her more
Until the ground around me
With her blood did flow.*

Kad ga je majka vidjela okrvavljenoga i pitala ga zabrinuto zašto je krvav, ubojica je odgovorio – nije to ništa, samo krvarenje iz nosa... No, savjest mu je na kraju ipak proradila:

*...Oh, horrors I did see:
The devil stood at the foot of my bed
Pointin’ his finger at me.*

Tip završava u zatvoru. Dakle, zlo je kažnjeno, ali on ipak i dalje razmišlja o djevojci koju je ubio, o djevojci koju je volio:

*They carried me down to Knoxville
And put me in a cell.
My friends all tried to get me out
But none could post my bail.
I’m here to waste my life away
Down in this dirty old jail
Because I murdered that Knoxville girl,
Girl I loved so well.*

(Temom, no ne i melodijom istovjetna Caveovoj *The Kindness of Strangers* ili *Where The Wild Roses Grow*, gdje muškarac ubija djevojku koja je zaljubljena u njega.³ Sad bismo ovdje mogli razvlačiti onu tezu o pjevaču koji stalno pjeva jednu te istu pjesmu/temu. Ako se i radi o istoj temi, Cave je vješto varira, tako da ove tri navedene pjesme zvuče drukčije – a varijacije na temu su opće poznata i opće priznata stvar.⁴)

³ Žrtva u pjesmi je Elisa Day, zvana The Wild Rose. Zanimljivo je da u pjesmi i ubojica, ali i žrtva – pričaju priču u prvom licu. U *The Kindness of Strangers* priča je ispričana u trećem licu – Richard Slade ubija Mary Bellows, djevojku koja je prvi put otišla od svog doma želeći pobjeći od siromaštva.

⁴ Uostalom, Caveov album *Murder Ballads* iz 1996. zaskočio je i stare fanove i novu publiku nizom balada – dueta o ubojstvima, kao svojevrсни finale odavnog započetog ‘mračnog ciklusa’. (Zlatko Gall, u već spomenutoj Velikoj enciklopediji rocka.)

Naravno, ova kompilacija nije mogla proći bez *Where The Wild Roses Grow*. Pjesmu pjeva Cave, no Kylie Minogue na ovoj (prethodno neobjavljenoj snimci) zamjenjuje

član iz benda, Blixa Bargeld! Nisam siguran bi li pjesma bila takav planetarni hit da Nicku u objavljenoj inačici ove pjesme nije pomogla Kylie svojim vokalom i svojom pojavom... Slijedi *O'Malley's Bar*, u tri dijela, ukupne dužine trajanja od gotovo osamnaest minuta, što i nije nikakvo čudo, budući da pjesma ima trideset i osam strofa. (No, dobro, originalna verzija s albuma *Murder Ballads* traje samo četrnaest minuta, pa ovih osamnaest i nije tako puno. Posebno ako volite pjesmu.) Jedna od najboljih i najpoznatijih Caveovih skladbi.

Time Jesum Transeuntum Et Non Riverentum, Caveova recitacija uz klavir i violinu.

Drugi CD zaključuje „filmska“ orkestrirana inačica *Red Right Hand*, prethodno neobjavljena, a namijenjena za film *Vrisak 3*.

Da ukratko analiziramo i treći CD (po nekima najbolji i najzanimljiviji). Na njemu su se našle predivne laganice uz nekoliko jednako dobrih brzih stvarčica. Većina pjesama je s B – strana singlova, uz poneki neobjavljeni raritet.

Little Empty Boat, laganica s perversnim tekstom:

*But you keep leaning in on me
And you're lookin' pretty pissed;
That grave you've dug between
Your legs is hard to resist...*

⁵ U pjesmi se sintagma *black hair* javlja u svakom stihu.

2

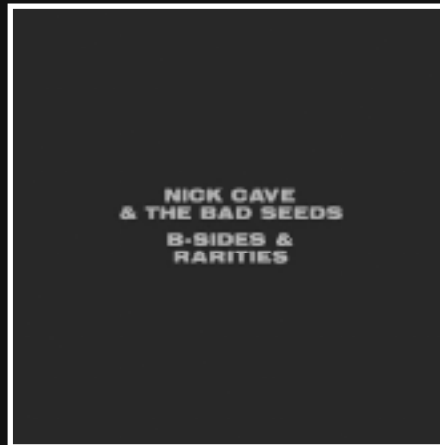
Laganice su i *Right Now I'm A – Roaming*, *Black Hair* (ponešto drugačija inačica pjesme s albuma *The Boatman's Calf*) , *Sheep May Safely Graze*, *Opium Tea*, *Grief Came Riding*, *Bless His Ever Loving Heart*, *Little Janey's Gone*, *Shoot Me Down*, *Swing Me Low*, *Little Ghost Song*, *Everything Must Converge* te *Nocturama* (pjesma koja se nije našla na istoimenom albumu).

Hard stvarčice su: fantastične *Babe*, *I Got You Bad i Good Good Day*, te „manijakalna“ *She's Leaving You* i lijepa, zaključna, *Under The Moon*.

(„Višak“, tj. ne toliko uspjela je samo skladba *I Feel So Good*.)

U završnoj riječi reći ćemo da je ovo vrlo lijep Caveov diskografski uradak koji pokazuje svu raznovrsnost njegova pjevačko-skladateljskog talenta. (No, dobro, malo su mu pomogli kolege iz benda, pogotovo Mick Harvey s predivnim orkestracijama.)

*See her breasts how they rise and fall,
It's a good good day today.
And she knows I've used that line before,
It's a good good day today.
(Good Good Day)*

VARDbirds

Piše: Martin Okun

Velika Britanija, početak 60-ih...Izvorni američki rock'n' roll potrošio je svoju energiju. Elvis je u vojsci, Chuck Berry se povlači po sudovima, Little Richard postaje vjernik, Jerry Lee Lewis uživa u braku sa svojom maloljetnom rođakinjom, Buddy Holly i Eddie Cochran su mrtvi. U Velikoj Britaniji u to vrijeme svira se skiffle glazba, zanimljiva mješavina rock'n'rolla, folka i jazz. S druge strane, na top-ljestvicama češće se nalazi Cliff Richard, koji je - po mišljenju mnogih - u to vrijeme bio britanska inačica Elvisa, sa svojim ljigavim srceparajućim pjesmuljcima. Jedino što je kod njega vrijedilo, bar po mom osobnom sudu, bio je prateći bend - Shadows. Na sreću, oni su ostali poznatiji po svom samostalnom radu kojim su promovirali tzv. twang zvuk koji se može protumačiti kao britanska verzija instrumentalne surf glazbe kakva se izvodila s druge strane Atlantika. Uglavnom, svijet je trebao heroje i možda je upravo to glavni razlog nastanka dvaju najvećih glazbenih fenomena u 60-ima - Beatlemanije i blues booma. Četiri čupava momka iz Liverpoola, nakon što su zanat izbrusili po sumnjivim hamburškim klubovima, penju se na sam vrh svjetske pop popularnosti, povlačeći za sobom niz sličnih grupa, jednim imenom nazvanih mersey beat (Gerry and the Pacemakers, Hollies...).

Američki blues veterani, poput Johna Leea Hookera ili Big Bill Broonzya, često odlaze na gostovanja u Englesku, zainteresiravši pritom mlade engleske bijelce za svoju glazbu. Ti mladi Englezi pokušavaju ih kopirati pa tako nastaju i prvi britanski blues

bendovi – Blues Incorporated Alexisa Kornera, Bluesbreakersi Johna Mayalla i Graham Bond's Organisation. Ta scena se formirala u Londonu, posebice u klubovima Crawdaddy i Marque. Rolling Stones, Pretty Things, Yardbirds, Them... samo su neki od bendova koji su pred lice javnosti izašli u nekom od tih klubova. Zajedno s mersey beat bendovima naglo su skočili na top listama u Americi i započeli događaj poznat pod nazivom "britanska invazija".

Krajem 1962. formiran je Metropolis Blues Quartet. Frontmen je bio Keith Relf, pjevač koji je svirao i usnu harmoniku pod snažnim utjecajem Sonny Boya Williamsona i Jimmya Reeda. Ritam sekciju činili su bubnjar Jim McCharty i basist Paul Samwell-Smith, na ritam gitari bio je Chris Drea, a na solo gitari Anthony Top Topham koji je ubrzo bio zamijenjen propalim studentom umjetnosti Ericom Claptonom. Eric je do tada već bio svirao u grupama Roosters i Casey Jones & Engineers, i legenda oko njega već se u to vrijeme počela stvarati. Grupa je svoje ime promijenila u Yardbirds i u povijest su ušli nakon što su u klubu Crawdaddy (čiji je vlasnik bio ruski emigrant Giorgio Gomelsky) zamijenili Rolling Stonea na poziciji kućnog benda. Giorgio Gomelsky bio im je od velike pomoći u tim ranim danima, pa im je tako i sredio snimanje prvih singlova (I Wish You Would, Good Morning Little Schoolgirl i Boom Boom) i album Five Live Yardbirds koji je odsviran uživo u londonskom Marqueeu. Tim albumom pršti sirova neobuzdana energija kroz dinamične rhythm'n'blues i blues klasike kao i optimizam nove rock generacije. Claptonov gitaristički talent bio je konačno potvrđen. Ubrzo

slijedi i suradnja Yarbirdsa s američkim bluesmanom Sonny Boy Williamsonom kojeg je turneja odvela u Englesku. Yardbirds su s njim svirali kao prateći bend. Plod te značajne suradnje je također živi album “Sonny Boy Williamson & the Yardbirds”. Međutim, već idućim singlom “For Your Love” Claptonov tadašnji blues puritanizam bio je teško povrijeđen. Naime, nije se radilo o blues pjesmi već o pop pjesmici čiji je autor bio Graham Goudman (kasnije jedan od osnivača uspješne pop rock grupe 10cc). Pjesma je doživjela uspjeh kod publike, ali to nije spriječilo Claptona da napusti bend. Pridružio se John Mayallovim Bluesbreakersima s kojima je snimio jedan album (“John Mayall’s Bluesbreakers with Eric Clapton”), pa zatim opet s bubnjarom Gingerom Bakerom i basistom Jackom Bruceom sredinom 1966. pokrenuo grupu Cream na tragu psihodeličnog blues rocka.

Na novom albumu Yardbirdsa, također nazvanom “For Your Love”, Clapton je još odsvirao nekoliko pjesama, a ostatak je uradio Jeff Beck koji se pokazao i više nego primjerenom zamjenom za Claptona. Ušavši u bend na preporuku Jimmya Pagea ubrzo je započeo najkreativniju fazu svog života eksperimentirajući (još prije Hendrixa) s distorzijom i fuzzerom, učinivši tako pionirski korake u genezi hard rocka. Autor idućih dvaju singlova “Heart Full of Soul” i “Evil Hearted You” bio je također Graham Goudman, nakon čega je grupa snimila vlastitu autorsku stvar “Shapes of Things” kao žestoku protohard rock temu baziranu na moćnom kotrljajućem ritmu i upečatljivom rifu. S Jeffom Beckom uradili su još dva albuma

“Having A Rave Up” i “Yardbirds” (poznat još pod nazivom “Roger the Engineer”) kojima je dominirao psihodelični blues rock s jasnim iskorakom prema hard rocku (posebice u slučaju albuma “Yardbirds”), pa je tako na taj način rad grupe usporediv s - u to vrijeme netom stasalom - Claptonovom grupom Cream.

Krajem 1966. Paul Samwell-Smith napustio je grupu pa je mjesto basista pripalo Jimmyu Pageu za to vrijeme dok se ritam gitarist Chris Drea nije naučio sviranju bas gitare, nakon čega su Jimmy Page i Jeff Beck utemeljili dotad neviđenu postavu s dvije solo gitare - “gitaristički duo snova” - kako je netko negdje napisao, inspiriravši mnoge kasnije bendove koji su radili istu stvar, kao npr. Wishbone Ash ili Allman Brothers. Nažalost, iz tog perioda potiče vrlo malo snimljenoga materijala, svega jedan singl - “Train Kept A Rollin”, pjesma koju će kasnije obraditi između ostalih i Aerosmith i Motörhead, a s istom se stvari pojavljuju i u filmu “Blow Up” Michelangela Antoniolija.

Neprestano koncertiranje i napore turneje iscrpile su Jeffa Becka, koji je ionako bio slabog zdravlja, pa je početkom 1967. napustio grupu. Kasnije, osnovao je Jeff Beck Group s pjevačem Rodom Stewartom, a svirao je i s izgubljenom ritam sekcijom grupe Cactus, basistom Timom Bogertom i bubnjarom Carmineom Appiceom pod imenom Beck, Bogert & Appice, nakon čega se posvetio jazz rocku. Uglavnom, sav gitaristički posao u Yardbirdsima pripao je Jimmyu Pageu. Otprilike u to vrijeme razvio je svoju poznatu tehniku sviranja električne gitare gudalom, koju će kasnije često primjenjivati. Krajem 1967. izdali su i posljednji album “Little Games”, mješavinu različitih stilova bez jasne

glazbene koncepcije. Doduše taj album je ionako bio na silu izdan zbog pritiska diskografske kuće, na brzinu skrpan od odbačenih snimaka. Početkom 1968. grupa je naglo prestala s radom, a ugovorne obveze pale su na Jimmija Pagea koji je odmah požurio okupiti novu ekipu. Pridružio mu se basist John Paul Jones koji je dotad svirao kao studijski glazbenik. Za bubnjara je najprije bio predviđen B. J. Wilson iz grupe Procol Harum, no on im je predložio uistinu dostojnu zamjenu – Johna Bonhama, koji je svirao u Crawling King Snakesima i koji će se kasnije potvrditi kao jedan od najvećih bubnjara u povijesti rock glazbe. Mjesto pjevača pripalo je 19-ogodišnjem Robertu Plantu iz grupe Of Joy. Ta postava prozvala se New Yardbirds i pod tim nazivom krenuli su na već prije dogovorenu kraću turneju po Skandinaviji. Nakon toga prozvali su se Led Zeppelin, na prijedlog Keitha Moona, bubnjara iz grupe The Who. Ostalo je jedna sasvim druga i duga priča...

Chris Drea postao je fotograf, a Keith Relf i Jim McCharty оформili su najprije duo Together iz čega je ubrzo nastala grupa Renaissance na tragu folk rocka i progresivnog rocka. Keith Relf je također poznat i po suradnji s grupama Medicine Head (gdje je neko vrijeme svirao bas) i Armaggedon. 1976. poginuo je na stageu uoči koncerta od posljedica strujnog udara.

P.S.: 2003. izvorna postava Yardbirds, uključivši novog solo gitaristu Gypsyiea Mayoia iz grupe Dr. Feelgood, ponovno se okupila. Snimili su i novi album na kojem gostuju Steve Vai, Brian May, Jeff Beck, Joe Satriani, Slash i dr.

GRUNGE DREAM

Piše: Goran Rohaček

GLAZBA I MUZIKA

Kao klincu, kako mi se čarobnim činilo ono vrijeme - vrijeme oko Božića. Iščekivanje, spavanje, spavanje, iščekivanje - ne znajući čega...

Kao glinene plahte njihova su tijela bila porazbacana preda mnoom, kao plahte od grubih jedara njihove su veste i košulje vijorile kroz prostor.

Kada se ni djetetu u igri ne nasmiješiš jer ga ne primjećuješ, ne primjećuješ zbog neprestanog odvlačenja i ono malo pozornosti u onom trenutku koje je još ostalo onako netaknuto, skoro pa nevino. Tisuću misli iz tisuću smjerova navire, no ni jedna se ne probija do usta iako žarko želi doći do prvog slušatelja, ma koliko on nezainteresiran bio. Porazbacanim tijelima počinju davati smisao ogromne količine cigareta, vina, piva i drugih, za ovaj vrlo ranjiv i neshvaćen dio populacije, svakodnevno neizbježnih slastica. Toliko riječi udara najednom, sliče baš na sve; osim na pjesmu. I ovo malo drveća naokolo kao da žvrnje zajedno sa ostalim glasovima gomile. U tom sam trenutku pustio uže misleći da je ono razlogom koji me sputava natrag, no u trenu kad sam i sam postao dijelom gomile shvatio sam da me nije zadržavalo, već mi je vezano oko vrata.

Već tada, u samom početku fuzije s mnoštvom, u pravcu moga oka bila je obmana i napuštanje duše toliko gadljivo brzo, ne preispitujući više naše postojanje, samo istražujući naše moderne potrebe. Galoni alkoholnih dragulja protjecali su kroz naše

krvotoke, pitajući se je li ovo zemlja povjerenja i ljubavi ili smo još jednom uhvaćeni u vlastitom izgovoru, dok naši grijesi pjevaju i propovijedaju u ovoj praznoj sudnici koju nazivamo - svijet?! Jesmo li iskočili iz svih obaveza? Nasmijava li nas još, uopće, sunce koje izlazi? Zatišje pred buru, onaj predosadan kliše posjetio nas je i sada; toliko je mirno bilo, toliko spokojno, da je postajalo čudno, čak jezivo. Tisuće i tisuće samo

sjede, sjede i postoje. Njihove poderane hlače, preduga i, u pravilu, premasna kosa kao i košulje koje vise kao da su ih poslali oni američki, redovno uljem uprljani, najjeftiniji filmski automehaničari, jedino su što daje naslutiti da je ova masa ipak po nečemu drugačija, nesvakidašnja, od oku već dosadna uobičajena puka. A i to se nasluti, tek kada se već dovoljno dugo promatra.

I ove tisuće postadu jedno! Jedno biće omamljeno iščekivanjem, alkoholom i neizmjernom željom za postizanjem nemogućeg, nikad postignutog! I um se napuni željom, k'o u malog djeteta, k'o da je ponovno Božić, u nekom drugom, sretnijem i izmišljenom vremenu - pa poželim da sam tlo na kojem se pedeset milijuna ruku podiže prema nebu, zvijezda na vrhu božićnog drvca, da sam kurir dok sve su vijesti sretne, suvenir na kojem držiš kućne ključeve, pedala kočnice o kojoj ovisiš, glagol povjerenja i nikada te ne iznevjeriti... Pa poželim da sam radio pjesma koja je upravo otvorena, i poželim, poželim, poželim... valjda nikada ne prestaje.

I lakše je bilo upoznavati svijet s nama kao jednim bićem, nego nama svima međusobno, ma koliko još i to željeli. I nema vremena na ovom svijetu koje bi jednom ljudskom životu omogućilo upoznavanje, ali ono kvalitetno, dobro i blisko, s čak osam tisuća srodnih duša. I odjednom - nered se pretvori u savršen red. I to u onom doslovnom smislu. Nađoh

se s nekolicinom stojeći gotovo na začelju stotine metara dugog reda čekajući... I još ni onih zaostalih par gutljaja piva nije ispijeno dok se nađosmo pred uskim vratima okruženi mnoštvom kršnih momaka u narančastim jaknama. I začudo, odmah se nalazimo s druge strane čekajući još samo pripadnice ljepšeg spola koje su, suprotno našim očekivanjima, momci u narančastom mnogo pomnije i pozornije pregledavali (valjda zbog njihovih torbica i sl.) nego nas same, vjerojatno očekujući da ćemo upravo curama uvaliti nešto, recimo “nedozvoljeno”, da prenesu s druge strane. Inteligentno razmišljanje, moram priznati, no ovog puta za tim nije bilo potrebe. I baš je tada jedan cijeli dio mog života završio, a drugi počinjao. I počinjem ponovno živjeti; sve iznova! Najgore je što mi se to uopće ne gadi, pa čak ni u onom najsitnijem dijelu, naprotiv, prokleta mi se sviđa.

I postajem svjestan da sam rođen, potpuno svjestan da ću umrijeti, al' ono između je moje; potpuno moje. Živote koje sam živio kao neki preruseni ocean, neću živjeti zauvijek i ne živim oduvijek, pa me nitko ni ne može zadržati na ovom mjestu. Kada završi jedan život, valjda je posve logično razmišljati o njemu, što je sve donio, što je sa sobom odnio, poprimati osjećaje, nostalgije... No njih nije bilo! Samo počinjem trku sa sutonom, uzimam vrlo, vrlo dubok prvi zrak svoga novog života, ne ispuštam ga i krećem dalje bez oklijevanja, okretanja... Oko mene dvorana, velik sam kao mrav spram njezinih razmjera, i u trenu ona me zavodi, postajem njen. Koristoljubiv već kakav jesam, odlučim još jednom iskoristiti svoju novu djevojku i ucjenjujem je da me u svom krilu postavi gdje god poželim. Pa proučavam njeno tijelo; parter, raskošne tribine, egzotičnost njenih svjetala, no pogled mi potpuno nesmetano zaustavlja njena erogena zona - stage. Po njenom se tijelu krećem pažljivo, ne samo da je ne povrijedim, već prije svega da je ne polijem jednim od onih pića koje sam s prijateljima pokušavao nesmetano prenijeti do našeg odredišta. Da nema nikakve potrebe za ljubomorom naspram ostalih osam tisuća posjetitelja,

moja me nova cura uvjerila gotovo u trenu i stavila točno pred samu pozornicu. Još uvijek impresioniran prostorom u kojem se nalazim, ispijam s prijateljima posljednja piva promatrajući uokolo neočekivano brzinsko popunjavanje dvorane sa svih strana, kao invaziju na posljednju cigaretu u društvu dvadesetorice nedjeljom rano ujutro. Za oko mi je palo društvanje iz susjedne države s kojim smo nekoliko sati prije u gradu ispijali prvo današnje piće, i s apsolutnom sigurnošću da ih više nikada neću vidjeti razmijenismo posljednjih nekoliko riječi.

Iz razgovora bučan glas me “probudi”. Kao da je revoltiran mnome u smislu ‘kako se još uvijek usuđuješ razgovarati u mojoj prisutnosti’?! I uvjeren sam da je baš to rekao, no osim mene to nitko nije čuo. “Luđaci gluhi!”, pomislih, i prije nego sam uopće uspio reći: “Ej, sorry Eddie!”, ‘Severed hand’ već je preplavila dvoranu, a naše su čupe istovremeno plesale umjesto nas. Barem je jedan dio tijela bio svjestan onog što se događa.

Kako to čine? Neobjašnjivo i zauvijek nepromjenjivo. Kao šećer, rulja je tako otmjena, kao rastapajući m&m’s-ovi. Svatko brine za svakog, nitko ne želeći povrijediti bilo koga. Ovo je prava ispušna fešta! Kao da su došli dečki

iz susjedstva navečer van, pa ako je ekipi već onak' pomalo dosadno, ajde da odsviramo nešt', pa onda skočimo na pive i usput se dogovorimo kam' budemo van danas i kod koga feštu napravili. Upravo ovako neslužbeno je ovaj veledogađaj izgledao kroz moje oči, kao da se samo netko iz mase prebacio na stage i rekao: "E sad je dosta, počinje show!", a mi onak' nesvjesno prihvatili: "No dobro, nek' ti bul!". Očekivanja nekog svemirskog spektakla dvadeset i prvog stoljeća, punog raskošnih svjetala pozornice, u svim postojećim i onim kemijski izmišljenim bojama, s isto takvim svemirskim efektima i tisuću drugih neočekivanih neidentificiranih zvukova koje dvadeset i prvo stoljeće nudi, u izvedbi već postarijih polusenilnih djedica ostala su ništa drugo, nego samo nečija bojazna očekivanja. Pred nama našli su se isti oni momci koji su prije petnaest godina svirajući 'Alive', 'Jeremy' ili 'Even flow' bacali svoja tijela s pozornice, razbijali gitare i pojačala, opijali se, vrištali i zabavljali baš kao što to čine i danas. I pozornica je "priprosta". Samo ono "najosnovnije". Pri ovom "najosnovnije" mislim ujedno na najpotrebnije, bez ičeg bespotrebnog, suvišnih elemenata, ludih svjetala, osim naravno reflektora, i drugih neprimjerenih ludosti za svijet rock 'n' rolla.

Do zraka uspjeli smo doći tek kada nam je Eddie velikodušno pružio malo odmora pokušavajući nam se obratiti na hrvatskom. Zvučavši kao bivši papa želio nam je objasniti da mu se "pri-ja-tel ze-ni u subo-ta" i da je "o-va pje-sma pos-ve-ćena nje-muuu", no na pokušaju je ipak zaradio velike ovacije publike znajući da je vrlo vjerojatno jedino što je ikada prije na hrvatskom jeziku rekao bilo - 'Krstel Novoselić'. Čitajući, na hrvatskom nam se obraćao više puta iz različitih razloga. U jednom od ovih trenutaka odmora zagledao sam se u jednu djevojku na tribinama koja je, odmarajući glavu u vlastitim dlanovima naslonjenih ruku na koljenima, izgledala pomalo tužno onako zamišljena buljeći u praznu točku. Pomislio sam da je sigurno jedina u dvorani koja u ovom trenutku može biti usredotočena u nešto drugo osim onog što se izvodi na pozornici. I nije prošlo dugo kada sam shvatio da nas zapravo ima dvoje. Kao kad u prostoriju uđe vrlo zanimljiva osoba i svi odjednom bulje u nju, samo ti pratiš reakciju ostalih ljudi.

Nakon dva i pol sata bučenja, ubijanja i znojenja, "Yellow ledbetter" označio je kraj prvog i posljednjeg Pearl Jamovog posjeta Hrvatskoj, dok se sva naša unutarnja tekućina premjestila u vanjštinu naših tijela koju je trebalo na najbrži i najefikasniji, za sada izmišljeni, način vratiti, naravno, redovnim odlascima na šank.

Kao klintu, kako mi se čarobnim činilo ono vrijeme - vrijeme oko Božića. Saznajući što sam iščekivao, ostalo je samo spavanje, spavanje, preduugo spavanje...

PORNOREVOLUCIJA

Piše: Josip Špicar

Usred poplave komercijalne pornografije na Internetu teško je naći nešto besplatno i zaista kvalitetno. Tisuće i tisuće stranica istog sadržaja, često zasićenih virusima i pop-up windowima koji iskaču iza svakog ugla. Čini se da se svatko danas suočava s tim problemima na Internetu, ne samo u sferi pornografije. Erika Lust, mlada Švedanka već je pri prvom kontaktu s pornografskim sadržajima (na filmu) primijetila nekoliko negativnih značajki tog žanra. U jednoj od svojih mnogih internetskih autobiografija govori o svojim prvim dojmovima o pornografiji. Kaže kako je bila fascinirana idejom zavirivanja u tuđi intimni život, idejom da se ljude može i smije promatrati tijekom spolnog odnosa. Ali u tada postojećim pornofilmovima primijetila je da se radnja odvija presporo, da je gluma vrlo loša, sve je vrlo jednolično i prilično zastarjelo. U svakome od takvih pornofilмова primjećuje se ista forma, ista neoriginalnost - žene u tim filmovima su najčešće nevine osobe koje s ushićenjem otkrivaju slatke čari seksualnog života. Očito je da se tu radi o podređenosti žena muškarcima, o sadržaju kojeg stvaraju muškarci namijenjenom isključivo muškarcima. Erika Lust je stvorila novo poglavlje u pornografskoj industriji i preokrenula odnose muškaraca i žena u mnogim drugim aspektima modernog života svojim političko-znanstvenim angažmanom, no prije osnivanja čuvene filmske kompanije **LUST FILMS** bavila se manje utjecajnim radom na području audiovizualne produkcije filmova za odrasle, te reklamiranjem istih. Radila je, kako sama tvrdi, čak i u periodu eksplozije i modernizacije filmske pornografije, kad se pojavila grupa ljudi koja je obećala kreirati potpuno novu liniju sadržaja za žene. Taj projekt je došao u ruke jednome muškarcu, te je ta inače odlična ideja, naravno, propala. U tom je trenutku Erika Lust shvatila da se ovdje radi o svijetu kojim u potpunosti dominiraju muškarci, i da je potrebna velika promjena na sceni kako bi se posao predao u ruke mlađem, modernijem i ne toliko šovinistički nastrojenom naraštaju.

LUST FILMS

- kompanija koja proizvodi audiovizualnu zabavu za odrasle. Surađuje s modnim dizajnerima, piscima komedija, reklamnim fotografima, uglavnom mlađim i modernim ljudima koji unose nove i svježije ideje u svijet pornografije. Osnivačica kompanije je Erika Lust, i ona je redatelj većine filmova proizašlih iz ove kompanije.

TKO JE ZAPRAVO ERIKA LUST?

Erika Lust je koautor Lust Filmsa, alternativne porno kompanije realnijeg sadržaja namijenjenog raznovrsnijoj publici obaju spolova, ali kako u svijetu postoje mnoga druga područja kojima itekako dominiraju muškarci, Erika Lust je angažirana i na socijalno-znanstvenom planu. Bavi se seksologijom, a na sveučilištu Lund u Švedskoj diplomirala je političke znanosti, s užom specijalizacijom u feminizmu, te je tako aktivna i u zalaganju za žensku ravnopravnost. Čini se da Erika Lust nije samo jedna osoba jer je uza sve ostalo i članica švedske mornarice, kolumnistica, tjelohraniteljica, a živjela je u Švedskoj, Danskoj, SAD-u, da bi se u posljednjih šest godina nastanila u Barceloni. Osoba tako širokih nazora i kozmopolitskog značaja zasigurno je kompetentna za vođenje jedne veoma utjecajne pornografske kuće kao što je Lust Films.

UMJETNOST SEKSA

Kad sam prvi put zagazio u svijet Erike Lust, na ekranu su iskakale njezine fotografije, kratki tekstovi o njezinu životu, te sam se zapitao: „Po čemu se zapravo Erika Lust i njezin pornografski sadržaj razlikuju od ostale pornografije?“ Zaista, koliko pornografija može biti raznolika, i koliko se može odstupiti od osnovne ideje zabave za odrasle? Odgovor se nalazi u popratnom sadržaju: najveći dio pornofilмова usredotočuje se isključivo na vizualni prikaz situacije, uz neartikulirane zvukove koje ponekad ispuštaju glavni akteri, iznimno jednostavnu priču svedenu na par najosnovnijih crta i laganu, zavodljivu, jednoličnu glazbu. Lust Films sve su te popratne sadržaje odlučili dignuti na viši

nivo - priče u njihovim filmovima su razrađenije, kompleksnije i duže, glazba je kvalitetna, a poseban je naglasak stavljen na humor i opuštenu atmosferu kako bi se stvorio dojam savršene zabave, lako zapamtljive i spominjane. Većina filmova Lust Filmsa kraća je od pola sata, no očito je da su autori u tih dvadesetak minuta uspjeli ugurati više sadržaja nego što je zabilježeno u najdužim standardnim pornofilmovima.

THE GOOD GIRL

- najpoznatiji projekt Lust Filmsa, nastao pod redateljskom palicom Erike Lust, traje dvadeset minuta i doslovno sâm pokreće revoluciju na polju pornografije u vrlo kratkom roku. Nastao 2004., govori o ljubavnim avanturama djevojke Alexandre, te tako gledatelju nudi svijet iz perspektive drugačije (ženske) osobe. Zbog toga je namijenjen i muškoj i ženskoj publici, a zbog veće psihološke dubine radnje i boljeg humora nego što je uobičajeno, namijenjen je i naprednijim (zahtjevnijim) gledateljima.

CREATIVE COMMONS

- licenca nastala iz Open Publications i GNU Free Documentation licenci, o kojoj više možete pročitati na stranicama 39 - 42.

DOBRA DJEVOJKA

Godine 2004. Lust Films izdali su svoje najpoznatije djelo, THE GOOD GIRL, kratku priču o djevojci Alexandri koja, umorna od priča o avanturama njezine prijateljice Julie, vodi ljubav s Paulom, dostavljačem pizze, kako bi i sama probala nešto novo i uzbudljivo. Priča u filmu je gledana iz perspektive te djevojke, što je odmah na početku golemi odmak od dotadašnjih filmova za odrasle. I priča u filmu ima dublju psihološku razinu, vidljivi su razlozi njihovog seksa i njihovog odnosa, i ta realističnost filma utoliko je zabavnija jer je bliža nama samima, našim životima. Sve je začinjeno dobrim humorom i zanimljivim melodičnim pop skladbama.

Projekcija The Good Girla bila je 12.9. u 20:00 sati. Bilo nas je četvero. Stigao sam tamo impresioniran idejom o nezavisnoj pornografiji i njezinim mogućnostima. Odgledavši film, posve sam zaboravio na to. Zabavili smo se i malo, priznajem, napalili, i činjenica da smo se svojim domovima vraćali sa smiješkom na licu govori najviše u prilog "Dobroj djevojci".

izvori:

en.wikipedia.org/wiki/Creative_commons
erikalust.blogspot.com; www.lustfilms.com

“PROGUTALA SAM TU TEKUĆINU JER NISAM ZNALA ŠTO BIH S NJOM...”

Melissa P., “100 poteza četkom prije spavanja”

Piše: Igor Baksa

DISLEKSJA

Svi su digli paniku oko polupornografskog dnevnika šesnaestogodišnje djevojke. Seksualni doživljaji male Sicilijanke odjeknuli su u našem krepansom društvu kao literarna atomska bomba. Dnevnik maloljetne Melisse P. progutalo (čitaj:kupilo) je do sad 3 milijuna ljudi diljem svijeta (milijun samo u Italiji). To dovoljno govori o društvu u kojem živimo. Mnogi psiholozi i književni kritičari uključuju se u analizu djela želeći otkriti je li danas devetnaestogodišnja djevojka Melissa P. doista sama napisala knjigu ili je posrijedi samo dobro osmišljen marketinški trik, i ako je napisala takav tekst, što joj se, pobogu, dogodilo u djetinjstvu da je tako opscena i šokantna. Dnevnik zapravo uopće nije šokantan. Nakon J. T. Leroya u književnosti i Larrya Clarka na filmu (“Kids”, “Ken Park”), koji su utrli mainstream put u seksualni svijet tweensa (djeca između 9 i 14 godina), grupnjak šesnaestogodišnjakinje s petoricom muškaraca, zavođenje učitelja, lezbijska iskustva, pronalaženje partnera na chatu, voajerske igre s transvestitom i homoseksualcem, sado-mazo igre, i sl., nisu ni do koljena (da ne kažemo – ni do gaćica) pretučenim klicima s margine društva zaraženih veneričnim bolestima kakve nam opisuju spomenuti autori. Šokantnu ispovijest koju nam književni marketing nudi u “100 poteza četkom prije spavanja” mogla nam je ispričati i neka šesnaestogodišnja Zagrepčanka i petnaestogodišnja Čakovčanka i četrnaestogodišnja djevojka sa sela. U kraju iz kojeg autor ovog teksta dolazi postoji disko-klub “Šampion” koji je od autorovih srednjoškolskih dana među mlađom muškom populacijom poznat kao promiskuitetni raj, gdje su klinke već nakon drugog “bambusa” spremne otići s dečkom na parking ili u WC. I o kakvoj šokantnosti onda možemo pričati čitajući knjigu Melisse P.?

Umjesto toga, postavlja se pitanje zašto je intimni dnevnik jedne mlaoljetne djevojke toliko interesantan današnjem društvu? Ustvrdili smo da to nije zbog šokantnosti. Nego zbog toga što je zabranjena seksualnost, a u ovom trenutku pogotovo seksualnost maloljetne osobe, uzbudljiva. Ako još ovdje spomenemo anketu izvjesne dr. Marcie Herman-Giddens koja dokazuje da danas djevojke stupaju u pubertet pet godina ranije nego su stupali njihovi roditelji, dali smo svoj doprinos ozakonjenju seksa s maloljetnom osobom. Stari je pokvarenjak De Sade još prije dvjestotinjak godina ustvrdio da seksualnost ne poznaje zakone i "mores", a tako je i danas, koliko god mi javno razmišljali i djelovali.

Stoga, krepost modernog društva i njegove prešućene i skrivane sklonosti uopće me ne zanimaju u ovoj priči. Ono što mi je zaokupilo pozornost, a što, čini se, kritičari knjige uopće ne primjećuju, jest minuciozno ocrtavanje muškog seksualnog zastranjenja, kojeg je autorica bolno osjetila na svom biću. Melissa P. dokumentaristički oslikava duševnu mušku impotenciju (ili polupotenciju) u kojoj, da bi se spolni čin dogodio, muškarac mora pribjeći fetišizmu. Mlada šesnaestogodišnjakinja vapi za "normalnim" spolnim snošajem, u kojem bi muškarac poštovao njezino tijelo i njezinu osobu, ali taj se snošaj ne događa, sve do zadnjeg trenutka koji dolazi iznenada i čini se kao da je autorica ubacila jer joj se više nije dalo pisati.

Dnevnik Melisse P., stoga, funkcionira kao savršeni dokument za znanstveno istraživanje o muškom seksualnom zastranjenju. Dešifriranje ovog pisma je, u tom slučaju, jednostavno: imamo ženski lik koji žudi za sjedinjenjem sa svojom muškom polovicom, svojim princom na bijelom konju. Muški rod, pokvaren kakav jest, uništi joj svaku vjeru u neiskvarenu ljubav. Nakon mnogih avantura u kojem se žena pokušava izboriti za svoj komadić srca dolazi happy end, nagrada za njezin trud i nada u čovječanstvo. Klasična feministička fabula. Melissa P. ni u jednom trenutku ne pokušava razumjeti ili pronaći uzrok ponašanja svojih ljubavnika.

Ne krivimo je zbog njezine površnosti, jer - još je mlada! Umjesto toga, sretni smo što je naposljetku pronašla ljubav svog života (svjesni da danas veze mladih ljudi uglavnom imaju kratki rok trajanja). Sretni smo što je napisala knjigu koja se dobro prodaje, sretni smo što je osvijestila svoju seksualnost, sretni smo zbog mnogo čega po pitanju privatnog života mlade Melisse P. Tužni smo zbog toga što su muškarci s kojima je Melissa dolazila u kontakt toliko izgubljeni u svojoj seksualnosti i što ne poznaju emocionalni i duhovni aspekt spolnosti. Tužni smo što na svijetu ima mnogo Melisse P. i još više njenih ljubavnika. Tužni smo po pitanju svega što se tiče razine društvene i individualne svijesti o spolnosti. A što se tiče Melissina dnevnika i njegove književne vrijednosti iliti vrijednosti čitanja tog teksta, tu smo apsolutno ravnodušni.

Kapetan je izišao na ručak a mornari su zauzeli brod

by Charles Bukowski
(Šareni dućan, Koprivnica, 2006.)

DISLEKSJA

Sva prošlost ništa mi ne znači.

Reputacija mi ništa ne znači.

Samo sljedeća rečenica nešto znači.

Ako se ona ne pojavi, ja sam mrtav, iako sam, zapravo, i dalje živ.

Charles Bukowski

Piše: Anthony from the Pannony

Ta knjiga je, zapravo, dnevnik koji je Bukowski vodio posljednje tri godine života, već poprilično narušena zdravlja (posljedica razuzdanog života kojeg je vodio), zapis kojim se na sebi svojstven, veličanstveno zajebantski, način oprostio od svojih čitatelja. No, činjenica da su ga čitatelji voljeli, a kritičari proglasili najutjecajnijim književnikom u Americi, Bukowskoga nije previše dirala: *"Pisac nikome ništa ne duguje osim svom pisanju. Čak ni čitatelju ne duguje ništa osim da mu pruži mogućnost da može pročitati ono što je napisao. Što je najgore, mnogi koji zakucaju na tvoja vrata nisu čak ni čitatelji. Samo su načuli nešto. Najbolji čitatelj ili čitateljica i ujedno najbolje ljudsko biće je ona osoba koja me nagrađuje svojom nenazočnošću."*¹ Bukowski piše jednostavno, lagano, zabavno, ali iza te lakoće stoji ipak jedan načitan pisac: *"I ja sam čitao filozofe. To su zbilja čudni, smiješni, šašavi tipovi, pravi kockari. Pojavio se Descartes i zaključio: 'Ovi frajeri lupetaju obične budalaštine.' (...) Potom se pojavio Kierkegaard: 'Zabio sam si prst u egzistenciju – nema nikakvog mirisa. Gdje sam ja to?' A onda je naišao Sartre koji je došao do zaključka o apsurdnosti egzistencije.*

Sviđaju mi se ti dečki. Zaljuljali su svijet. Zar ih od takvih razmišljanja nije boljela glava? Nisu li se zbog crnih misli osjećali loše?

Glavni problem s filozofima je taj što bio oni morali humanizirati svoj jezik, učiniti ga pristupačnijim, tada misli bolje svijetle, još su zanimljivije. Jednostavnost je ključ.”

Bukowski je, naravno, imao književne simpatije i antipatije. Volio je Célinea, Dostojevskog, Hamsuna, Sherwooda Andersona, Hemingwaya (djelomično), Carson McCullers... A antipatije? Evo: *“Sjećam se dugog ljutitog pisma koje sam jednog dana dobio od čovjeka koji mi je pisao kako nemam pravo kazati da ne volim Shakespearea. Jer da će mi prevelik broj mladih povjerovati i neće se potruditi da ga pročitaju. I da nisam imao pravo da si uzmem takvu slobodu. I tako dalje. Nisam mu odgovorio. Ali, odgovorit ću mu ovom prilikom. Jebi se, čovječe! A ne volim ni Tolstoj!”*

U ovim svojim dnevniciškim zapisima, Bukowski se dotaknuo i teme smrti, ali ne da bi se žalio i jadao, već da se s njom sprda: *“Smrt me šaklja po tabanima, objavljuje mi svoju prisutnost. Ja sam jedan stari prdonja, ništa više. Eto, nisam se uspio ubiti alkoholom. Bio sam blizu, ali nisam uspio.”* *“Tanki smo poput papira. Živimo od sreće izražene u postocima, privremeno.(...) Možda previše razmišljamo. Trebali bismo više osjećati, a manje misliti.”*

Kad umre, predvidio je da će otići u pakao, a pakao u njegovoj viziji izgleda ovako:

“Svi će pjesnici biti tamo i čitat će svoje radove, a ja ću ih morati slušati. Zlopatit ću se u njihovoj šepirećoj taštini, u poplavi njihove samouvjerenosti.

Ako postoji, to će biti moj pakao: Pjesnik za pjesnikom ne prestaje čitati...”

O pisanju: *“Želio sam samo zabilježiti riječi onako kako sam ja to želio, to je sve. A moram zabilježiti riječi ili me obuzme nešto mnogo gore od smrti. Ja riječi ne doživljam kao dragocjenosti već kao nužne stvari. (...) Ja se natječem jedino sa samim sobom: da budem što bolji u onome čime se bavim... (...) Postaješ pisac radeći instinktivne stvari kojima hraniš sebe i svoje riječi, koje štite od smrti u životu.*

Biti na korak od smrti jako je stimulirajuće.

Imam sve prednosti. Mogu vidjeti i skužiti stvari koje mladi ljudi jednostavno ne vide. Prešao sam put od mladenačke snage do stvaralačke snage. Nema govora o povlačenju.

Sva prošlost ništa mi ne znači. Reputacija mi ništa ne znači. Samo sljedeća rečenica nešto znači. Ako se ona ne pojavi, ja sam mrtav, iako sam, zapravo, i dalje živ.”

Bukowski je pisao sve do desetak dana prije svoje smrti.

U ovom izdanju, budući da je prevoditelj (Vojo Šindolić) prijateljevao s Bukowskim, dodan je do sada neobjavljen dio dnevnika, a predgovor je napisala supruga Charlesa Bukowskog, Linda Lee. Bukowski je volio kratkoću i jednostavnost u izražavanju, pa nećemo ni mi dalje duljiti i odugovlačiti, nego ćemo samo preporučiti: u knjižnicu ili knjižaru, knjigu u ruke, čitajte i uživajte!

¹ Svi citati su preuzeti iz knjige “Kapetan je izišao na ručak a mornari su preuzeli brod”. Osim što nam je Bukowski pružio mogućnost da pročitamo ono što je napisao, pružio nam je i mnogo radosti i užitka svojim djelima.

petak, 15.09.2006.

zagrebački tumor

promocija bovićevih “metastaza”, “hrvatskog trainspottinga” u čakovcu nije me ostavila ravnodušnim, a to je vjerojatno ono u kaj autor, zahvaljujući svojoj estetici ružnog i šokantnog, more biti siguran i na kaj je najviše računal.

roman je to o brutalnim dečkima iz zagrebačkog kvarta devedesetih koji ne “jebu živu silu”, upadaju u močvaru i razbijaju srbe i pederčine, “masone, ili kaj su već, sve je to ista gamad”, drogiraju se u podrumu, krađu metadon majci na samrti itd. itd. sve u istom brutalnom, “do pretjeranosti mračnom” tonu. zbog toga, “metastaze” djeluju više kak neki novi hrvatski šund, nego kak literatura koja pretendira biti ozbiljna kritika postratnog, tranzicijskog hrvatskog društva.

autor teksta koji se vješto i marketinški proračunato (a možda i zato jer mu je stvarno bed, kak veli u intervjuu, zbog roditelja i kolega s posla) krije iza pseudonima primijenil je na svom prvijencu provjerenu formulu postmodernističke dekadencije koja ide do krajnjih točki gadosti, formulu koju smo imali prilike iščitati (kak je to perišić primijetil) u welshovom “trainspottingu”, u stewartu homeu, pa čak i u “američkom psihi”, ili j.t.leroyevoj “sarah”. možda baš po uzoru na potonjeg navodnog klinca-kamiondžijske kurve, autor “metastaza” je odlučil igrati se s vlastitim identitetom. a možda i ne, ali to nije važno. pustimo promućurnog autora i sve njegove književničke, literarne i ine kvalitete i sve epitete koje su mu kritičari prišili, a v koje ne mislim

sumnjati (jer so called bović piše fakat dobro - tečno, dinamično i uvjerljivo).

ono kaj mene muči je trenutni ukus koji vlada na domaćoj književnoj sceni, a koji kaska za svetskim ukusom (ovo je, nadam se, podupreto navedenim autorima koji su napisali to na kaj se referiramo prije desetak let.) to kaj kaskamo za svetskim trendom, to nije bed. nije me briga za svetski trend. nije me ni za domaći, iskreno. ali bed mi je dok vidim kritičare kak gruvaju gluposti i dok se oko nečeg digne tolka pompa, da se čovek pita - jel tu u pitanju dobar roman, ili dobra promocija?

“ono što me privuklo ‘metastazama’”, priča kritičarka na promociji, “nisu lijepe slike, nego upravo suprotno.”

ženo, pa kaj ti nisi čitala dalje od “mostova okruga madison”?

ili: “ovaj roman ne govori o junacima, nego o antijunacima - narkomanima, otpadnicima društva, razbijačima, izgubljenoj generaciji...”

wow! kak kul! niko nikad nije pisal o antijunacima!

no, da ne kenjam previše, možda sam lud, možda glup, možda ne kužim stvari, ali mene stvarno ne fascinira roman o brutalnim dečkima iz maksimira, o dekadenciji postratne zagrebačke generacije mladih klipana, o mambo-jumbo-joj-gledajte-kak-se-stvari-o-kojima-gledamo-na-telki-događaju-tu-pokraj-nas-a-da-nismo-bili-svjesni-toga stvarima. bar ne u tolkoj mjeri da ga se proglašava “otkrićem ljeta”.

- 00:47 - **Komentari** (2) - **Isprintaj** - #

ni mene nije impresioniral, 07.10. na Bibliovizoru ide mojas VRLO NEGATIVNA KRITIKA tog romana (**knjiški moljac** 16.09.2006. 15:48)

jok, burazer, nemam pojma o čem tii to... ja ionak ne čitam živuće pisce, osim ako nisu superzgodni fakeri, ili ukoliko mi nisu prijatelji (na moju preveliku žalost, nikad se nije dogodilo da se dvije kategorije poklope...možda za moje dobro ;)))) i tako to... posdrafljam te, ovak izdaleka, jer me čakofec nebu videl još neko vrijeme...ahhh... al ionako ne patim previše zbog vas ljudova, nego mi moj paaark fali i moje drvo u parku i ježevi oko njega... evo, (vraški se trudim popunit ovaj prostor za komentare pizdarijama...) al ne mogu doć... kad nemam obaveza na faksu, uvijek može uskočit proba, a ja se trudim bit uvijek na raspolaganju gljazbi... pa tak.... (**Mental Mind Fuck In The Night** 22.09.2006. 19:55)

Autor: Josip Broz (komeedija.blog.hr)

Napomena: tekstovi s blogova objavljeni su u izvornim verzijama - bez sadržajne, stiliske, pravopisne ili bilo kakve druge izmjene radi dočaravanja autentičnosti istih tih odrednica u jezičnom izražavanju blogera.
op. ur. Tiješke griješke

preveo: Mario Kovač

DADA

treći i četvrti dio

Odlomak iz knjige
RoseLee Goldberg
“Performance Art
from Futurism
to the Present”

o dadaizmu kao
početku umjetnosti
performansa kakvog
danas poznajemo.

[venɔ] jesen/zima 2006.

.....Dada: časopis i galerija

Nova etapa je započela kad se Dada predstavila javno u *Waag Hall*-u u Zürichu 14. srpnja 1916. Ball je taj događaj doživio kao kraj svog sudjelovanja unutar Dade: *"Moj manifest iznesen te večeri je bio prikriveni oproštaj s prijateljima."* Ta se izjava naslanjala na apsolutnu premoć riječi unutar jezika. Još određenije, to je bila Ballova otvorena opozicija ideji da Dada postane "tendencija u umjetnosti". *"Učiniti je umjetničkom tendencijom značilo bi predviđati komplikacije,"* napisao je Ball. No, Tzara je bio u svom elementu. U svojim *"Zürich Chronicle"* opisao je svoju ulogu: *"14. srpnja 1916. – Po prvi put igdje. Dvorana Waag: Prva Dada večer"* (Glazba, ples, teorija, manifesti, pjesme, slike, kostimi, maske.)

U prisustvu zgusnute mase Tzara demonstrira, mi zahtijevamo... mi zahtijevamo pravo da pišamo u različitim bojama, Huelsenbeck demonstrira, Ball demonstrira, Arp - Erklärung (izjava), Janco - meine Bilder (moje slike), Heusser eigene Kompositionen (originalne kompozicije), psi laju. Seciranje Paname na klaviru i gat-urlana. Pjesma - urlanje i borba u dvorani, prvi red odobrava, drugi red se proglašava nekompetentnim da sudi. Ostali urlaju: tko je najjači? Donose veliki bubanj, Huelsenbeck protiv 200, Hoosenlatz naglašava pomoću velikog bubnja i malih zvončića na svom lijevom stopalu - ljudi protestiraju, urlaju, trgaju prozorska okna, ubijaju svakoga, svatko uništava, borba; evo, dolazi policija – prekid!

Boksanje se nastavlja: kubistički ples, Jancovi kostimi, svaki čovjek ima svoj vlastiti bubanj na

glavi, buka, crnačka glazba / trabatgea bonoooooooo-oo-ooooo /, književni eksperimenti: Tzara u fraku stoji ispred zavjese, totalno trijezan pred životinjama, i objašnjava novu estetiku: gimnastička pjesma, koncert vokala, trač pjesma, statična pjesma, kemijski aranžman ideja, Biriboom biriboom saust der Ochs im Kreis herum (vol trči naokolo u ringu), Huelsenbeck, vokalna pjesma aao, ieo, aii, nova interpretacija, subjektivna ludost, arterija, ples srca na gorućoj zgradi i akrobacije u gledalištu. Još uzvika, veliki bubanj, klavir i impotentni top, kartonski kostimi strgani, publika se baca u babinju groznicu prekida. Novine nezadovoljne, simultana pjesma za glasove + simultani posao za tristo beznadnih idiota.

"Pet načela" čita različite manifeste. Tog istog mjeseca izlazi prvi broj časopisa *Collection Dada* u kojem se nalazi Tzarin komad *"La Premiere Aventure celeste de M. Antipyrine"* ("Prva nebeska avantura g. Antipyrina"). Nakon toga, u rujnu i listopadu iste godine izlaze - jedna za drugom - dvije zbirke poezije Huelsenbecka. I, dok je Tzara dadaističku ideju pretvarao u književni pokret, Ball se polako odvajao od cijele priče. Huelsenbeck je neko vrijeme surađivao s Tzarom, no dijelio je Ballove sumnje o smjeru kojim Dada ide, premda iz drugih razloga. Huelsenbeck je doživio Tzarine pokušaje kao nešto što će kodificirati Dadu, dok se Ball jednostavno htio maknuti od svega i koncentrirati na vlastito pisanje.

Nakon što su prešli put od javnih istupa do časopisa, sljedeći korak je bilo otvaranje vlastitog prostora: dadaističke galerije. Prvo je iznajmljen prostor, a zatim je u siječnju 1917. u galeriji Corray

otvorena prva javna Dada izložba. Izložena su djela Arpa, Van Reesa, Jancoa i Richtera, te crnačke umjetnosti, a Tzara je održao govore *“Kubizam”, “Stara i nova umjetnost”* i *“Umjetnost današnjice”*. Uskoro su Ball i Tzara preuzeli galeriju Corray i 17. ožujka je otvorili pod novim imenom Galerija Dada izložbom slika perioda Der Sturm. Ball je napisao da je to “nastavak prošlogodišnjih kabaretskih ideja”. Sve je napravljeno pomalo u žurbi jer je između zamisli i otvorenja izložbe prošlo samo tri dana. Na otvorenje je došlo četrdesetak ljudi kojima je Ball izložio plan o *“osnivanju male grupice ljudi koji će podržavati i poticati jedni druge”*.

No, priroda rada se promijenila iz spontanih performansa u organiziraniji, didaktični program galerije. Ball je zapisao: *“Prerasli smo barbarizam kabareta. U međuvremenu između Cabaret Voltairea i Galerije Dada svi smo marljivo radili i stekli nova iskustva.”*. Kao dodatak, jači naglasak se stavio na ples, vjerojatno pod utjecajem Sophie Tauber koja je ranije surađivala s Rudolfom von Labanom i Mary Wigman. Ball je pisao o plesu kao materiji koja je najdirektnija i najbliža umjetnosti: *“Vrlo je blizak umjetnosti tetoviranja i svim primitivnim pokušajima personifikacije: vrlo često se prepliće s njima.”*. Ples Sophie Tauber *“Gesang der Flugfische und Seepferdchen”* (Ples ribe poletuše i morskih konjica) opisao je kao *“ples pun bljeskova i rubova, prepun zasljepljujućeg svjetla i prodirućeg intenziteta”*. Druga Der Sturm izložba otvorena je 9. travnja, a već za sljedeću večer je Ball organizirao dodatni program: *“Uvježbavamo novi ples s pet Labanovih djevojaka u dugim crnim kaftanima s crnačkim maskama na licu. Pokreti su im simetrični,*

snažni naglasak je na ritmu, a mimika lica namjerno odražava deformiranu ružnoću.”.

Usprkos činjenici da se ulaz naplaćivao, primjećuje Ball, galerija je bila premalena da primi sve zainteresirane. Galerija je imala tri lica: po danu je bila neka vrsta škole za školarke i dame iz bogatijih krugova. *“Uvečer bi svjetlom svijetla obasjana soba Kandinsky postajala klub za izučavanje najezoteričnijih filozofija. A noćima bi zabave dosegnule briljantnost i ludilo kakve Zürich nikad ranije nije vidio”*. Posebno zanimljiva je bila *“bezgranična spremnost za izmišljanje pričica i pretjerivanje, spremnost koja je postala princip. Apsolutni ples, apsolutna poezija, apsolutna umjetnost – u značenju da je i najmanja količina impresija dovoljna da izazove neobične predodžbe”*.

Galerija Dada je trajala samo jedanaest tjedana. Bila je proračunata i poučna s namjerom, uključujući tri velike izložbe, brojna predavanja (među njima i Ballovo o Kandinskom), domjencima i demonstracijama. Tijekom svibnja 1917. poslijepodne bi se dijelio besplatan čaj za školske zabave, a 20. svibnja organiziran je obilazak galerije za radnike. Po tvrdnjama Balla, pojavio se jedan jedini radnik.

U međuvremenu, Huelsenbeck je izgubio interes za cijelu stvar tvrdeći da se sve pretvorilo u *“samosvjesni biznis s umjetnicima koji karakteriziraju starice koje pijuckaju čaj i pokušavaju oživjeti svoje nestajuće seksualne porive uz pomoć nečeg otkačenog”*. No, za Balla, koji će uskoro napustiti Dadu zauvijek, galerija je omogućila dosad najozbiljniji pokušaj da ponovno ispita tradicije

3. Huelbenteck

En Avant Dada
El Club Dadá de Berlín

ALICIA MUÑOZ CORTÉS

A alacanto ediciones

“Osnovni razlog mog povratka u Njemačku 1917. godine”, napisao je Huelsenbeck, “*bio je zatvaranje kabareta*.”. Sljedećih trinaest mjeseci je neprimjetno proveo u Berlinu razmišljajući o Dadi, a ta je svoja razmišljanja kasnije objavio u knjizi “*En avant Dada. Eine Geschichte des Dadaismus*” (1920.), u kojoj je analizirao neke koncepte koje je pokušao razviti. Simultanost, na primjer, je u književnosti prvi koristio Marinetti, no Huelsenbeck je inzistirao na njegovoj apstraktnoj prirodi: “*Simultanost je koncept!*”. Napisao je: “*Kad govorimo o vezi odvijanja različitih događaja u isto vrijeme, tada pretvaramo istovremenost $a=b=c=d$ u redoslijed $a-b-c-d$ te pokušavamo pretvoriti problem uha u problem lica. Simultanost je protiv onoga u što je pretvaramo, zalaže se za ono što sama postaje. Svjestan sam, na primjer, da sam jučer opalio neku babetinu šakom u uho, a da sam ruke oprao prije sat vremena. No, škripanje tramvajskih kočnica i zvuk cigle koja pada u sobi do moje dolaze do mojih ušiju istovremeno i tako potaknu moje (kako unutarnje tako i vanjsko) uho da uhvati, u simultanosti ovih događaja, kratkotrajni smisao života.*”

U kontekstu Berlina, ova njegova teoretska promišljanja dobit će sasvim novo značenje. Rani performer i su sada bili jako daleko. Ball i

Emmy Hennings su otputovali u Agnuzzo gdje su namjeravali živjeti osamljenički, dok je Tzara ostao u Zürichu, održavajući Dada časopis na životu novim manifestima. No, berlinski književni boemi su imali malo dodirnih točaka s pacifistički raspoloženim bjeguncima iz Züricha. Nenaklonjeni larpurlartističkom stavu, ubrzo su skrenuli Dadu prema političkom angažmanu kakav nikad ranije nije imala.

Usprkos tome, rani berlinski Dada performansi ličili su na one iz Züricha. Književna klijentela iz Cafe des Westens je nestrpljivo željela vidjeti kako se legenda o Dadi materijalizirala pa je Huelsenbeck, u veljači 1918., organizirao prvo čitanje. S njim su nastupila dva ekspresionistička pjesnika: Max Herrmann-Neisse i Theodor Däubler, kao i njegov stari prijatelj, aktivist i satiričar George Grosz. Ovaj prvi berlinski Dada performans odigrao se u maloj prostoriji galerije I. B. Neumanna. Huelsenbeck se ponovno uživao u svoju ulogu bubnjara Dade divlje mašući svojim štapom, *“vjerojatno arogantno ne mareći za posljedice”*, dok je Grosz recitirao svoju poeziju: *“Vi-kučkini-sinovi, materijalisti/kruho-žvakači, meso-žderi-vegetarijanci!!/profesori, mesarski šegrti, svodnici! Vi, propalice!”*. Tada je Grosz, sad već vjeran sljedbenik Dadine anarhije, urinirao po izloženim ekspresionističkim slikama. Da nadvisi ovu provokaciju, Huelsenbeck se okrenuo još jednoj tabu temi - ratu, urlajući kako ovaj posljednji nije bio dovoljno krvav. U tom trenutku, ratni veteran s drvenom nogom je protestno napustio prostoriju ispraćen pljeskom podrške ljute publike. Nezastrašen time, Huelsenbeck je nastavio čitati svoje *“Phantastische*

Gebete” (Fantastične molitve) po drugi put te večeri, dok su Däubler i Herrmann-Neisse nastavili sa svojim čitanjem. Direktor galerije je zaprijetio da će zvati policiju, no nekolicina dadaista ga je uvjerila da to ne napravi. Sljedeći dan su po naslovnicama dnevnih novina osvanuli ogromni članci koji su obznanili taj skandal. Pozornica za brojne nadolazeće Dada performanse bila je pripremljena.

Kad su, dva mjeseca kasnije, 12. travnja 1918., Huelsenbeck i nešto drukčija postava redovnih mušterija Cafe des Westens (Raoul Hausmann, Franz Jung, Gerhard Preiss i George Grosz) predstavili drugu večer Dade, to je bio brižno pripremljen događaj. Za razliku od prethodnog improviziranog događanja, ovaj put su unaprijed razdijeljeni press materijali, skupljeno je puno supotpisnika za Huelsenbeckov manifest *“Dadaizam u životu i umjetnosti”*, a pomno je pripremljeno i predstavljanje Dadinih ideja sa željom da se berlinska publika upozna s njima. Započevši sa žestokim napadom na ekspresionizam, večer je nastavljena utabanim Dada putevima: Grosz je recitirao svoje pjesme u kratkim nizovima; Else Hadwiger je čitao Marinettijevu poeziju koja je uzdizala vrline rata, dok je Huelsenbeck istovremeno svirao trubu i zvečke. Ponovno se u publici našao neki ratni veteran, ovaj put u uniformi, i zbog energičnosti izvedbe doživio epileptički napadaj. A Hausmann je samo povećao konfuziju ne prekidajući svoje predavanje *“Novi materijali u slikarstvu”*. No, njegova žučna kritika uvažene umjetnosti je bila kratkog vijeka. Uprava, zabrinuta za sigurnost slika izloženih na zidovima, pogasila je svjetla usred njegovog govora. Iste noći, Huelsenbeck je bio primoran skloniti se u svoj rodni Brandenburg.

Usprkos tome, sudbina je htjela da Dada osvoji Berlin, izbacii ekspresionizam iz grada te utvrdi sebe kao suparnika apstraktnoj umjetnosti. Grad su obasipali sloganom *“Dada vas udara nogom u guzicu i to vam se sviđa!”*. Odijevali su se u bizarne kazališne uniforme – Grosz se prešetao glavnom ulicom odjeven u Smrt – i davali su si “revolucionarna” imena: Huelsenbeck je postao Weltdada ili Meisterdada; Hausmann Dadasoph; Grosz je varirao između Bōf, Dadamarshall i Propagandada; a Gerhad Preiss koji je izmislio *“Dada-Trott”* (Dada ples), postao je Musik-Dada.

Manifesti su se pojavljivali jedan za drugim u kratkim intervalima. Ali, raspoloženje se promijenilo; Berlin je transformirao Dadu dajući joj agresivan duh kakav ranije nije imala. Osim radikalnog komunizma, berlinski dadaisti su zahtijevali *“uvođenje progresivne nezaposlenosti kroz opsežnu mehanizaciju svakog područja djelovanja”*, jer *“samo kroz nezaposlenost individui se omogućava sigurnost u životne istine te se u konačnici navikava na iskustvo”*. Uz to, zahtijevali su *“prenamjenu crkvi za potrebe bruitističkih performansa te izvođenja simultanih i dadaističkih pjesama”* kao i *“trenutno organiziranje velike dadaističke propagandne kampanje sa 150 cirkusa kako bi prosvijetlili proletarijat”*. Jutarnji i večernji nastupi su se nizali širom grada, ponekad u Café Austria, i novopridošlice u Berlin su se pridruživali sve brojnijim trupama sve militantnije nastrojenih dadaista. Pridošlica iz Rusije Efim Golyshef dodao je u repertoar Dade svoje djelo *“Antisimfonija u tri dijela” (Kružna giljotina)* dok je Johannes Baader, službenom potvrdom berlinske policije proglašen luđakom, donio svoju vlastitu vrstu Dada ludosti.

U svibnju 1918. preko tisuću berlinskih zidova i ograda osvanulo je obilježeno ogromnim, detaljno dotjeranim plakatima koji su reklamirali *“Prvu njemačku postratnu umjetničku renesansu”*. 15. svibnja (u velikoj Meister-Saal u ulici Kurfürstendamm) *“Veliki Festival Umjetnosti”* je otvoren utrkom između pisače i šivače mašine, nakon čega je slijedilo *“Svenjemačko poetsko natjecanje”* u obliku utrke između dvanaest pjesnika koji su simultano čitali svoju poeziju. Sudac je bio Grosz.

Dada je bila na vrhuncu svoje ozloglašenosti i ljudi su hrlili u Berlin da iz prve ruke dožive pobunu Dade. Bučno su zahtijevali izvođenje *“Privatnih razgovora dvojice senilaca pored kamina”* Grosza i Mehringa, *“Dada ples”* Gerharda Preissa i Hausmannov *“Ples šezdeset i jednog koraka”*.

Dadaisti su napravili i turneju po Čehoslovačkoj na kojoj je svaki nastup otvarao Huelsenbeck tipično provokativnim obraćanjem publici.

Njihov povratak u Berlin krajem 1919. označilo je pojavljivanje kazališnog režisera Erwina Piscatora

na Dada pozornici. U dvorani Die Tribüne Piscator je, po Huelsenbeckovim skicama, postavio prvu fotomontažu uživo. Režirajući događanja s vrha visokih ljestava, Piscator bi kontrolirao događaje na pozornici dok bi dadaisti koji nisu u tom trenutku bili na njoj urlali prostački na publiku. Mehringov komad *“Jednostavno klasično – Oresteja sa sretnim završetkom”* satira na ekonomska, politička i vojna događanja, igrao se u podrumu kazališta Maxa Reinhardta *Schall und Rauch*. Predstava je uključivala šezdesetak centimetara visoke marionete koje je dizajnirao Grosz, a kojima su upravljali Heartfield i Hecker, kao i mnoge tehničke inovacije koje su u svojim kasnijim predstavama koristili Piscator i Brecht.

No, Berlinska Dada se približavala svom kraju. Prvi međunarodni sajam Dade održan tijekom lipnja 1920. u galeriji Burchard ironično je označio njeno iscrpljivanje. Grosz i Heartfield, postajući sve političniji zbog grozote aktualnih događaja, pridružili su se programatskijem Proleterskom kazalištu Schüllera i Piscatora, dok je Hausmann napustio Berlin da bi se pridružio Hanoverskoj Dadi.

Mehring, s druge strane, vratio se u mirnije vode “književnog kabareta”. Huelsenbeck je nastavio studij medicine i 1922. otišao u Dresden gdje je postao asistent neuropsihijatra, da bi, u konačnici, postao psihoanalitičar.

Njemački, nizozemski, rumunjski i čehoslovački gradovi su podjednako bili okupirani od strane gostujućih i lokalnih dadaista. Kurt Schwitters je 1923. otputovao u Nizozemsku i pomogao pri osnivanju “Nizozemske Dade”. Osim toga, često je gostovao pri Bauhausu gdje je publiku skamenio dok bi staccato glasom intonirao svoju slavnu pjesmu *Anna Blume* ili *Die Ursonate*. Schwitters je čak predložio u svom manifestu: *“Svim kazalištima na svijetu zahtijevam Merz”*, pozivajući ih na *“jednakost svih materijala, jednakost između cjelovitih ljudskih bića, idiota, praznoglavaca i glupana”*.

U Kölnu, Max Ernst je 20. travnja 1920., zajedno s Arpom i Baargeldom, organizirao *“Dada Vorfrühling”*. Prije negoli je izložbu zatvorila policija, posjetitelji koji su imali priliku posjetiti je bili su primorani ući na nju kroz zahod pivnice. Unutra su mogli vidjeti Baargeldovu instalaciju *“Fluidoskeptrik”* – akvarij napunjen vodom u boji krvi s budilicom na dnu, na vrhu je plivala ženska perika, a izvirivala je drvena ruka. Ernst je izložio predmet za koji je lancima bila privezana sjekira, otvoreni poziv slučajnom prolazniku da uništi to umjetničko djelo. Mlada djevojka odjevena kao prvopričesnica recitala je opscene pjesme Jakoba von Hoddisa. No, već sljedeće godine i kelnska Dada je odradila svoje; kao i mnogi drugi europski dadaisti, Ernst se 1921. zaputio put Pariza.

.....Dada u New Yorku i Barceloni

U međuvremenu, posljednji dani Dade u Zürichu bili su u rukama Tristana Tzara. Transformirao je Dadu iz hazardne serije pretežno improviziranih događaja u pokret koji je imao i svoje glasilo, časopis *Dada* (prvi broj izdan u srpnju 1917.), a koji je u cijelosti prebacio sa sobom u Pariz. Neki od šutljivijih Cabaret Voltaire članova, poput Waltera Sernera – doktora iz Beča, odjednom su stali na čelo, a novopridošlice poput Francisa Picabie su se, prolazeći kroz Zürich, upoznavali s gorljivim pristašama Dade.

Picabia, bogati Kubanac rođen u Parizu, koji je bio podjednako udomaćen u New Yorku, Barceloni i rodnom gradu, upoznao se s Dada kontingentom još 1918. na šampanjskoj zabavi hotela Elite u Zürichu. Od ranije poznat po svojim crno-zlatnim “strojnim slikama”, izloženim na Dada izložbi održanoj u Galeriji Wolfsberg u rujnu iste godine, dao je štampati specijalan broj svog časopisa, 391, posvećen Zürichu. Picabia je bio više nego dobro upoznat sa stilom Dade iz Züricha. U New Yorku, on i Duchamp su bili predvodnici avangardnih strujanja. Zajedno s Walterom Arensbergom i ostalima organizirali su 1917. izložbu *Independents*, koju je označio Picabijin pokušaj da izloži svoju zloglasnu *Fontanu* – pisoar. Picabijini radovi, pjesme i crteži, stigli su prije njega u Zürich, gdje ga je, kad je konačno stigao, Tzara dočekaao riječima: “*Živio Descartes, živio Picabia anti-slikar koji je upravo doputovao iz New Yorka!*”.

Među suradnicima časopisa 391 iz Barcelone bio je pisac i amaterski boksač Arthur Cravan (pravim imenom Fabian Lloyd) koji je već ranije stekao sljedbeništvo u Parizu i New Yorku

svojom polemikom “*Maintenat*” (1912.-15.). Taj samoprogllašeni boksački prvak Francuske, prevarant, tvrdoglavec, lukavi šarmer, hotelski lopov i nećak Oscara Wildea izazvao je istinskog prvaka svijeta u teškoj kategoriji, Jacka Johnsona, na meč koji se održao u Madridu 23. travnja 1916. Amaterski stil boksanja kao i lagano stanje pripitosti, osigurali su da Cravan bude nokautiran u prvoj rundi; usprkos tome, i tako kratak događaj bio je senzacija u Madridu te je kod njegovih pristaša izazvao oduševljenje. Godinu dana kasnije na *Independents* izložbi u New Yorku bio je uhapšen zbog vrijeđanja skupa uglednih dama i gospode. Pozvan od Duchampa i Picabije da održi predavanje na večer otvaranja izložbe, Cravan se pojavio očigledno pijan i počeo vikati prostote publici, a zatim je počeo skidati odjeću sa sebe. U tom trenutku su se pojavili policajci i odveli ga u gradski zatvor, odakle ga je izvukao Walter Arensberg. Cravanov završetak je bio podjednako bizaran: posljednji put je viđen 1918. u malom gradiću na obalama Mexica kako nosi zalihe na malu jahtu s kojom je planirao otploviti za Buenos Aires svojoj supruzi Mini Loy. Otplovio je na pučinu i više nikada nitko nije čuo za njega.

.....Kraj Dade u Zürichu

Sa svojim novim suradnicima Tristan Tzara je u *Salle zur Meise* u Zürichu 23. lipnja 1918. organizirao večer Tristana Tzara na kojoj je iskoristio priliku da pročita prvi istinski Dadin manifest: “*Uništimo budimo dobri izmislimo novu silu teže NE=DA Dada ne znači ništa. Buržoazijska salata u*

zdjeli vječnosti je bljutava i ja mrzim dobar ukus". To je izazvalo neizbježan nered u publici te brzi i obilati niz dodatnih Dada događaja.

Posljednja Dada večer u Zürichu održala se 9. travnja 1919. u *Saal zur Kaufleuten*. Primjerna večer koja je postavila standard za nadolazeće večeri u Parizu bila je producirana od strane Waltera Sernera, a precizno je koordinirao sam Tzara. Tzara je to aliterarno opisao: *"Tisuću i petsto osoba je ispunilo dvoranu u mjehurićima"*. Hans Richter i Arp su načinili pozornicu za ples Suzanne Perrottet i Käthe Wulff naslikavši crne apstraktne oblike, nalik krastavcima, na duge papirnate trake široke par metara. Janco je napravio ogromne divljačke maske za plesačice dok se Serner okitio s nekoliko čudnih rekvizita, između ostalog dječjom lutkom bez glave.

Sam performans započeo je u ozbiljnom tonu: švedski filmaš Viking Eggeling održao je ozbiljan govor o elementarnom "Gestaltung-u" i apstraktnoj umjetnosti. To je samo iziritiralo publiku naviklu na borbenu konfrontaciju s dadaistima. Ni ples Perrottetice na glazbu Schoenbergova i Satiea nije uspio smiriti nemirnu gomilu. Tek im je izvođenje Tzarine pjesme *"Le fievre du male"* (Groznicica muškarca) koju je simultano čitalo dvadeset ljudi, pružilo količinu apsurdna koji su očekivali. *"Kao da se sam pakao otvorio."*, zapisao je Richter. *"Vriska, zviždanje, jednoglasno skandiranje, smijeh, sve se istodobno izmiješalo, manje ili više disharmonično, s urlanjem ovih dvadeset na pozornici"*. Zatim se Serner popeo na pozornicu sa svojom bezglavom lutkom i buketom umjetnog cvijeća. Kad je počeo čitati

odlomke iz svog anarhističkog manifesta *"Letzte Lockerung"* (Posljednje raspadanje): *"kraljica je naslonjač, a pas je viseća ležaljka"*, rulja je bijesno reagirala, lutka je rastrgana na komadiće, te je bila nužna pauza od dvadesetak minuta da se smire strasti i program nastavi. Drugi dio je nastavio znatno mirnije: pet Labanovih plesača je predstavilo "Nor Kakadu" lica prekrivenih Jancovim maskama dok su im tijela bila skrivena u čudne ljevkaste predmete. Tzara i Serner su pročitali još par pjesama. Usprkos mirnom završetku, Tzara je napisao da je performans uspio u svojoj namjeri da uspostavi *"kolanje potpune nesvjestice među publikom zbog čega je ista zaboravila granice edukacije i predrasuda te osjetila micanje NOVOG"*. To je bila, tvrdio je Tzara, konačna pobjeda.

U stvari, nastup u Kaufleutenu je samo označio "konačnu pobjedu" Dada u Zürichu. Tzari je postalo jasno da nakon četiri godine aktivnosti u istom gradu treba pronaći svježije zemljište na kojem bi Dadina anarhoidnost zadržala efektivnost. Već se neko vrijeme pripremao za odlazak u Pariz: u siječnju 1918. počeo se dopisivati s grupom koja će kasnije (u ožujku 1919.) pokrenuti časopis "Littérature": André Breton, Paul Eluard, Philippe Soupault, Louis Aragon i ostali. Nadao se da će mu oni poslati svoje radove za Dada 3 i time pružiti prešutnu podršku Dadi. No, samo Soupault je odmah odgovorio kratkom pjesmom i premda mu je kompletna grupa, baš kao i Pierre Reverdy i Jean Cocteau, poslala brdo materijal za dvobroj *Dada 4-5* (svibanj 1919.), postalo je jasno da čak ni energični Tzara nije mogao s te razdaljine potaknuti Parižane na dodatnu suradnju. I tako se Tzara 1919. godine zaputio prema Parizu.

SMRT FOTOKOPIRANIH SVEŠČICA

Piše: Jurica Starešinić

Još prije nekoliko godina apsolutni standard za zanimljiva istraživanja mogućnosti izražavanja stripom bio je fotokopirani svešćić omanjeg formata koji se prodavao poštom, na stripovskim druženjima ili preko poznanika. Zatim se počeo prodavati putem Interneta, što je višestruko proširilo tržište i znatno unaprijedilo distribuciju

najistaknutijih predstavnika, da bi taj isti Internet doveo do pitanja zašto uopće trošiti novac na papir, fotokopiranje i slanje? Zašto strip naprosto ne bismo skenirali i postavili na web stranicu?

I dok uspješniji strani alternativci u zemljama snažnijeg tržišta stripa, gdje još uvijek postoji publika za često nedorađene, ali svježije i originalne stripove, izbjegavaju Internet zbog sumnje u naplativost svog truda¹, kod nas se fanzinska scena rapidno seli na

¹ Već godinama, naravno, postoji i nekoliko uspješnih internetskih strip portala koji naplaćuju svoje članstvo ili prodaju čitave sveske u .pdf ili nekom drugom formatu. U zadnje vrijeme se čak pojavljuje sve više novih, besplatnih portala koji se sponzoriraju prodavanjem reklamnog prostora, a čak i neki stariji portali koji su prakticirali plaćanje članarine prelaze na taj model. Međutim, među autorima naviklim na tradicionalniji način prodaje svojih radova, čini se da vlada određeno nepovjerenje prema novim medijima.

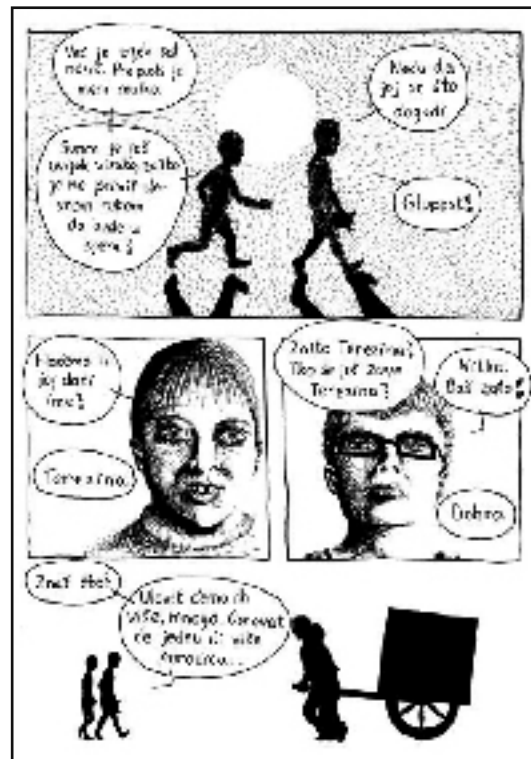

Internet. Zapravo, čitava subkultura stripofila iz korijena se promijenila pojavom pionirske stranice **stripovi.com** i naročito foramskog dijela iste. Nekad razbacane skupine ljudi koji nisu znali mnogo jedni o drugima, odjednom su se počeli masovno upoznavati, razmjenjivati iskustva, mišljenja i znanja, vrhunac čega je, čini mi se, sve veći broj članova foruma koji su se okušali ili se planiraju okušati u izdavačkoj djelatnosti. Korisni savjeti iskusnijih u tom poslu, osjećaj da se na velikom uzorku stripofila prisutnih u raspravama može dobiti dobar uvid u tržište, čak i povremeni eksplicitni animozitet između članova, koji su i izdavači i onih koji to tek žele postati, pukim prkosom omogućuju onima koji, prije pojave foruma, ne bi znali gdje i kako početi baviti se izdavaštvom. Međutim, ta izdanja su redovito prijevodi omiljenih stranih stripova.

Put autorskog stripa je, kao i obično, sasvim drugačiji. Dok je glavni motiv ovih malih izdavača nostalgija prema «boljim» vremenima kad su gomilali jeftine roto stripove ispod kreveta u roditeljskom domu, te im je strip na Internetu neprihvatljiv, često i degutantan, budući da prostituira njihovo sjećanje na djetinjstvo i miris jeftinog papira, amaterski autori prigrlili su Internet kao mogućnost da uštede na troškovima umnožavanja i da lakše dođu do očekivane publike, što su, naravno, njima slični autori. U svijetu je sve više stranica

specijaliziranih za strip hosting gdje se razvijaju čitave zajednice najčešće zanatski nevještih autora koji misle da imaju nešto prenijeti drugima i spremni su zauzvrat primiti poruke svojih kolega. Kod nas je još uvijek najznačajniji pokret u tom smjeru strip grupa *Komikaze* koja redovito objavljuje raznolike internetske fanzine na svojoj web stranici. Osim *Komikaza*, stripove na Internetu objavljuju i prije spomenuta stranica *stripovi.com*, kao i brojni portali i internetske novine.

Kako je naš običaj zaostajati za svijetom, neke očigledne mogućnosti prezentacije stripa na Internetu čine se potpuno

zanemarene od domaćih autora. Tako na primjer rijetko nailazimo na, sad već gotovo standardnu, mješavinu stripa i animiranog filma kroz pojedine animirane sličice. Nisam siguran da sam igdje vidio pokušaj domaćeg autora da na internetskoj stranici ponudi *soundtrack* svojeg stripa (radi se o također čestom fenomenu koji samo vrlo rijetko rezultira uspješnim brakom slike i zvuka). Interaktivni strip prisutan je samo kroz nekoliko analiza i razmišljanja (traži se *hiperstrip* - strip čije sličice ne bi slijedile obvezatan redoslijed, nego bi se kroz radnju navigiralo proizvoljnim, složenim i isprepletenim nizovima), ali ponovno - u praksi ništa. Čini se da će trebati proći dosta vremena prije nego što domaći autori počnu razmišljati izvan samozadanih ograničenja koja im je nametao papir, a koje su nepotrebno prenijeli i u novi, otvoreniji medij. Pomalo porazno za fanzinsku scenu. Autore koji bi te mogućnosti trebali istraživati s puno entuzijazma i želje za kročenjem predjelima kojima nitko prije njih nije.

Primarna uloga Interneta ipak je prijenos informacija. U tom smislu dugo godina nezaobilazne su bile *Strip vesti*, mailing lista koju je pokrenuo Zlatko Milenković, a koja je korisnike tjedno opskrbljivala aktualnim novostima iz domaćeg (ex Yu) i stranog stripa, kao i objavljivala brojne kolumne, pretiske novinskih članaka, pozive na natječaje i suradnju... *Strip vesti* i dalje izlaze, ali čini se da je tjedni ritam postao prespor, s obzirom na brzinu kojom informacije stižu do onih koji ih redovito prate putem foruma, blogova, stranih internetskih stranica i sl.

U novije doba, lakšoj komunikaciji autora i publike, kao i međusobnom pronalaženju, najviše pomaže sustav blogova. Najveći broj blogova održavaju autori kako bi promovirali sebe i svoj rad, a pojavilo se i nekoliko pravih informativnih stranica koje su blogovi samo po tehničkoj pozadini, ali ne i sadržajem. Najistaknutiji, najpoznatiji i

donedavno upravo nevjerojatno kvalitetan bio je *qstrip.blog.hr* kojeg je održavao *dobri duh hrvatskog stripa* Darko Macan. Blog je u to vrijeme redovito i svakodnevno donosio negdje između tri i pet najzanimljivijih kratkih vijesti, poneki link, a sve to napisano opuštenim i duhovitim stilom. Macan se, nažalost, umorio od stalnog traženja novih vijesti, tako da je napušten dnevni ritam i trenutno blog održavaju njegovi prijatelji.

Zanimljivo je da domaći izdavači relativno nevješto koriste mogućnosti Interneta, te da za promociju njihovih izdanja više rade čitatelji sami među sobom, nego što bi se primijetila neka ozbiljnija i sustavnija mreža oglašavanja i reklamiranja. Stranice su im mahom neodržavane i neaktualne ili ih uopće nema.

Možda i najatraktivnija mogućnost Interneta za prosječnog čitatelja je besplatno *downloadanje* inače skupih stranih stripova. Pravila su jasna: ono što ne spada u *mainstream* teže je nabaviti i na papiru i preko Interneta, a za ostalo tu su IRC sobe, *peer to peer* mreže, ftp serveri, news grupe, Rapidshare i sl. Zanimljivo je da većina anketa pokazuje kako razvoj tih mreža za razmjenjivanje digitaliziranih stripova više pomaže nego odmaže prodaji, ali da veliki izdavači ipak troše određene resurse kako bi ih ponekad makar podsjetili kako su im aktivnosti izvan zakona, kad ih već ne mogu zaustaviti. Etički gledano, s jedne strane je žalosno da umjetnost mogu u željenim količinama konzumirati samo dovoljno bogati, a opet bi bilo nezgodno da se umjetnici ne mogu prehranjivati svojim radom. Stvari, naravno, postanu složenije kad se postavi pitanje zarade od reklama i prodaje autorskih prava od kojih najčešće više koristi imaju spekulanti na čelu velikih izdavačkih kuća nego sami autori itd... Na kraju, čini se da zaljubljenici u taj medij ionako na svoje papirnate kolekcije troše svaki novčić bez kojeg mogu, pa ono što skidaju s Interneta, najvjerojatnije

nikad ionako ne bi kupili. Čak obrnuto, ako im se serijal iznimno sviđa, možda se zaraze nečim što nikada ne bi uzeli naslijepo.

Hrvatski strip je pak toliko endemična vrsta da se ne osjeća ugroženim piratizacijom. Domaći su autori vjerojatno sretni kad je netko dovoljno zainteresiran za njihov rad da ih piratizira. Osim toga, na ovako malom tržištu, izdavanje domaćih autorskih stripova ne može biti isplativo, te bi financijski smisao dobilo samo kad bi se radilo o djelima koja se mogu prodati vani. Nešto tako specifično naše, što bi strancima bilo potrebno uvoziti, još nismo stvorili, pa se imena hrvatskih autora i dalje nalaze samo na stranim stripovima nacrtanim za strano tržište. Pitanje koje logički slijedi je - treba li nam onda uopće domaći strip?

Pa, i da i ne.

Treba li nam domaći film? Domaća književnost?

Tek poneka knjiga i rijetki film uspiju se pokriti prodajom krajnjem korisniku. Ostalo je ovisno o otkupu ili državnom sponzorstvu (gdje je HTV samo primjer državnog sponzorstva, budući da je on sam sponzoriran pretplatom).

Komikaze i, recimo, *Elektroničke knjige* jesu zanimljiv model. Kad bi slični projekti zaživjeli i u glavama ljudi koji odlučuju o raspodjeli sredstava za kulturu i u srcima publike, gotovo zanemarivi *troškovi* hostinga ostavili bi dovoljno novca za plaćanje autora. Profesionalizacija autorske scene sigurno bi privukla više ozbiljnijih autora u natjecanje za objavljivanje na takvim stranicama (zbog plaće, naravno), a i garantirala čitateljstvu da će na tom mjestu pronaći samo djela zadovoljavajuće kvalitete (zbog konkurencije).

Takvu kvalitetu već ima nedavno objavljen humoristični časopis za karikaturu i strip, *Kistoon* (www.kistoon.com), projekt nekoliko vrhunskih domaćih karikaturista, uglavnom

na radu u inozemstvu. Časopis je plod čistog entuzijazma i pokazuje kakvu se kvalitetu može postići čak i bez plaćanja suradnika, ali se u njemu, nažalost, može osvjedočiti i da su karikaturisti voljniji ustupiti svoje radove bez naknade od strip crtača, jer je upravo taj segment vjerojatno najtanji u cijelom časopisu (priznaje to i sam urednik, Branko Ricov, čijem se trudu da pronađe što bolje stripove ne može ništa prigovoriti). Teško je sad nagađati koji je razlog tome.

No, vratimo se neuglednim fotokopiranim sveščićima koji su u vrijeme smrti jugoslavenskog strip tržišta održali na životu domaći strip. Njima je nepovratno odzvonilo - jeftinijim digitalnim tiskom za ambicioznije i još jeftinijim Internetom za štedljive. Tek nekoliko neosviještenih zadržalo je želju da svoj rad prezentiraju na ovaj način (uključujući i nesretnog autora ovog teksta) u doba sveopće internetizacije, zaboravivši da nitko više ne kupuje ploče od vinila, koliko god ljepše izgledale kolekcije istih u odnosu na malene i neugledne CD-ove. Ne treba zbog toga žaliti. Nostalgija je bolest slabih, ksenofobičnih i nesigurnih. Nove mogućnosti novih medija otvaraju nove oceane kojima još nitko nije plovio i samo je potrebno svladati malo navigacijske vještine kako bi se njima zaplovilo. A tko zna kakve nas čudesne obale očekuju tamo negdje daleko iza horizonta?

06.11.2006.

BIODIZEL NIJE EKOLOŠKO GORIVO

Postavio sam si vrlo težak zadatak – objasniti na kartici teksta zašto biodizel nije ekološko gorivo. Pod time prvenstveno mislim na komercijalni biodizel koji se proizvodi od uljarica sađenih isključivo za reprodulje iz kojega se transesterificira biodiesel. Kućni biodizel, tj. onaj koji se dobiva od otpadnog jestivog ulja i masti može se donekle svesti pod kategoriju ekološko gorivo jer se dobiva recikliranjem.

Nadalje, važno je definirati pojam «ekološko gorivo» i što konkretno to znači. Ako pod ekološkim gorivom smatramo ono gorivo **koje ne pridonosi razaranju okoliša**, onda biodizel nije ekološko gorivo jer proizvodnja itekako uništava okoliš.

Ukoliko pod ekološkim gorivom smatramo ono gorivo **koje manje pridonosi razaranju okoliša** od sada korištenih naftnih derivata, onda biodizel opet nije «ekološko gorivo», jer se za proizvodnju biodizela prakticiraju itekako po prirodu štetni postupci. Rekao bih da u ovu kategoriju «donekle ekološkoga goriva» spada samo kućni biodizel. No, koliko zapravo ima licemjerja u lupanjima na sva zvona da je biodizel ekološko gorivo? Koga mi to zavaravam?

Evo, stoga, nekoliko najvažnijih točaka zašto biodizel nije ekološko gorivo.

1. **Biodizel utječe na pojačanu sječū prašuma.** Zbog proizvodnje uljarica krče se prašume. Dakle, zbog proizvodnje obnovljivih izvora energije uništavamo trajni prirodni sistem čišćenja atmosfere? Tko je tu lud?

<http://www.monbiot.com/archives/2005/12/06/worse-than-fossil-fuel/>

http://news.pacificnews.org/news/view_article.html

Evo i friške vijesti, pa čitajte između redova. Znanstvenici potvrđuju da je uz brazilsku Amazonu zbog eksploatacije ostalo još samo 23% prašume! Uz SAD i Argentinu, Brazil je zemlja u kojoj se proizvodi najviše GMO-a na svijetu.

2. Ulje za biodizel se dobiva od GMO uljarica.

Tehnologija GMO-a dokazano nije sigurna, a količine pesticida i herbicida koje se koriste na ovakvim usjevima veće su od količine koje se upotrebljavaju u klasičnom uzgoju. Na takvim poljima na kojima se upotrebljavaju i trostruke doze kemikalija, sve se više javlja otpornost korova i štetočina na otrove. No to nije sve, javljaju se i mutirani superkorovi, a na polja i okoliš useljavaju se nove štetočine otporne na korištene otrove. Zbog svega toga, ratari su prisiljeni koristiti nove i sve jače dozirane kemikalije. Tako se sve više uništava zemlja, voda i životni okoliš mnogobrojnih organizama.

<http://www.mindfully.org/Pesticide/More-GMOs-Less-Pesticide.htm>

<http://www.soilassociation.org/web/sa/saweb.nsf/>

3. Povećanje površina zasijanih reprouljaricama za biodizel dovest će do poskupljenja hrane. No

prije toga poskupjeti će jestivo ulje. Poljoprivrednici će se sve više okretati proizvodnji uljarica nauštrb hrane. To vodi k još većoj nedostupnosti hrane i gladi onih koji su i danas gladni i siromašni.

<http://news.com.com/Biodiesel+to+drive+up+the+price+of+cooking+oil/>

<http://business.timesonline.co.uk/article/0,,9065-2302045,00.html>

4. Tijekom proizvodnje biodizela koristi se metanol koji se dobiva iz nafte. Dakle, **biodizel nije oslobođen ovisnosti o nafti**. Osim toga, argument da biodizel nije ekološko gorivo svakako je i podatak, tj. studija koja kaže: **za proizvodnju biodizela, etanola i sl. biogoriva utroši se više energije nego što se na kraju dobije.**

<http://www.news.cornell.edu/stories/July05/ethanol.toocostly.ssl.html>

<http://www.futurepundit.com/archives/002881.html>

:: radikalno komentiraj ::

:: objavljeno: 06.11.2006. 08:01::

SadisticoShy

svejedno, mislim ako napokon počnemo proizvoditi vlastite biodizel uljarice i malo podignemo ekoomiju Slavonije...nekako sam uvjeren da u zapuštenoj Slavoniji ta "nova" ekonomska grana neće uništiti niti jednu prašumu. Licemjernije je uz mogućnosti koje imamo i dalje uvoziti nešto što nas na ovaj ili onaj način vodi u propast...

06.11.2006. (09:43) - #

radicalelement.info

time se otvara cijeli niz problema koje treba sagledati. slažem se da bismo sadnjom uljarica pokrenuli zemljoradnju, rataru dali prihode.. ali, ALI! ne zaboravi na problem GMO-a i GMO uljarica koji nam neće pobjeći! misliš li da se neće saditi GMO za biodizel? želiš li se ti voziti na GMO biodizel sa zatrovane slavonske zemlje?? pa o tome ti ja pričam, GMO traži više pesticida i herbicida, a trajno se uništava bioraznolikost širenjem GMO peluda koji kontaminira ostale biljke.. uljarice neće u Slavoniji uništiti prašume, ali će trajno uništiti slavonsku zemlju i slavonskog ratara. okrupnjivanje gospodarstava i prelazak na "novu" GMO ekonomiju već je prokazano u Argentini i Brazilu i ništa se dobro nije dogodilo u tim zemljama. više GMO-a - manje života, a biodizel se dobiva i iz GMO uljarica. korporacija Monsanto već je u Hrvatskoj, širi posredništva i čeka da krene sjetva. dakle, biodizel nije ekološko gorivo, a licemjerno je Slavoniji pomagati GMO-om i biodizelom. bolje na slavonskoj zemlji uspijeva biopovrće, biovoće, biokrumpir.. to je smijer kojim trebamo ići, a ne ovo što se sprema.. biodizel nije ekološko gorivo!

06.11.2006. (10:10) - #

paor

U postojećim uvjetima, repica ne uništava tlo i okoliš ni više ni manje od ostalih kultura. Međutim, kad bi stvarne potrebe za njom ekstremno porasle (vjerovatno ne u skoroj budućnosti), onda bi to bila druga pjesma. Većinu tih biogoriva bi trebalo jednostavno nazvati - obnovljiva goriva, to ima je najvažnija karakteristika. Hrvatska ima izvrsne uvjete za proizvodnju kukuruza, i ne bi bilo zгореga virnuti preko bare pa oslušnuti njihove planove oko etanolenergije. Bez komentara je mladi jurišnik, pun energije, odrastao na MTV i RTL reklamama i nije kriv što je pobrao stav money but money. Ja mu zbog toga u biti i ne zamjeram. Samo bih mu poručio da se u svijetu mijenja globalna svijest, jako, jako sporo, ali sigurno...
06.11.2006. (10:11) - #

radicalelement.info

paore, slažem se, ali kako problem približiti upravo takvima (ne mislim ništa loše) koji sve sagledavaju površno i kroz novac (value 4 money)? a što bi se dogodilo sa zemljom da nametnu GMO repicu, GMO soju, GMO kukuruz.. koji traže više otrova i okrupnjavanje imanja? što bi tada bilo sa Slavonskom zemljom? biodizel nije dobar, to nije pravi smijer, biodizel se pravi zbog profita, a ne zaštite okoliša! (i drugih globalnih planova, ali to je druga tema). Slavonija treba menagere koji će očuvanu zemlju i vodu znati iskoristiti za ekoproizvodnju, a ne ju zbog kratkotrajnih provizija i profita rasprodati zagađivačima i trovačima svijeta! Biodizel nije rješenje.
06.11.2006. (10:19) - #

budalacobanin

zutim debelim dugackim statrackim noktom pritisce crno dugme na upravo završenom anulatoru i reverzibatoru gravitacijskog polja u koji je asiatent predhodno ubacio kantu smeća iz kantine.□o , da . kazaljka na voltmetru je pokazivala max.
06.11.2006. (11:40) - #

Lupi glavom o zid

i još jedan magični krug...
06.11.2006. (18:35) - #

leuro

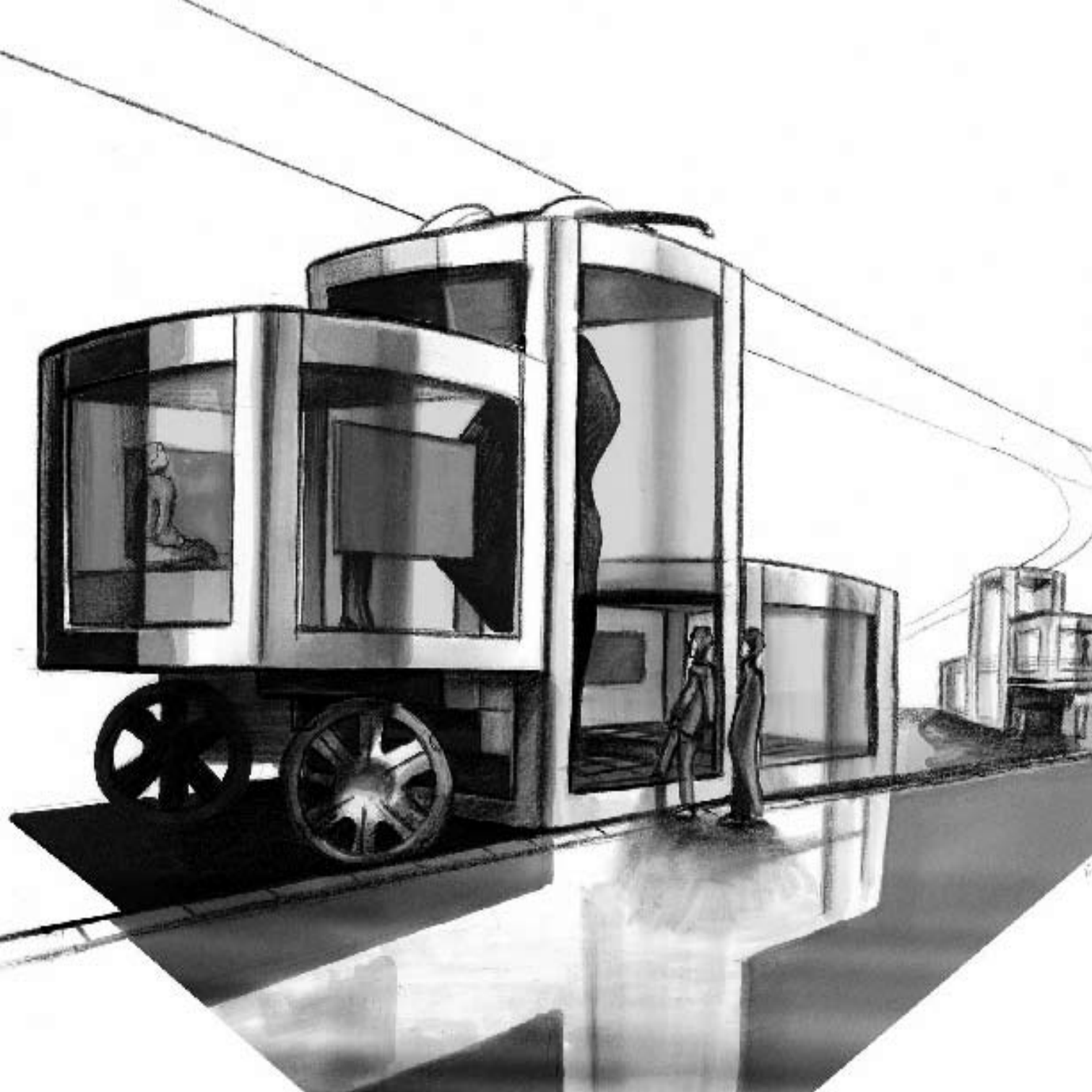
ovaj post će mnoge na mom faksu prosvjetliti jer su dva lapana upravo danas uzela za seminarski rad biodizel kao "eko" gorivo... kaj misliš o vodiku kao gorivu budućnosti? onak generalno, ne želim davit? ima ga ko u priči. pozdrav..
06.11.2006. (21:53) - #

radicalelement.info

nisam proučavao vodik kao što sam proučavao biodizel, ali ono što sam čuo do sada i pročitao o vodiku - to je prilično čist energent! kako svašta pročitam tako sam svojevremeno čitao i da su automobili već trebali voziti na vodik, ali nedaju ovi iz naftnog lobija.. svašta se da pročitati :) he, he seminar o biodizelu kao eko gorivu.. ma može biodizel biti eko gorivo, ali neće jer će osim kompromitacije u prašumama vrlo brzo biti kompromitiran i kod nas zbog sadnje GMO uljarica, koje opet traže više pesticida i herbicida.. bio bih najsretniji kada bi Hrvatska zabranila GMO i odlučila Bez GMO! uljaricama zasaditi onih 300 000 hektara neobrađene poljoprivredne površine.. no, nekako mi se čini da to nije pravac kojim smo krenuli, pa otuda moje loše prognoze! tvorica biodizela već postoji u Hrvatskoj, a čuo sam da se ulje za tu tvornicu uvozi iz zemlje u koju se izvozi uljana repica!!! to je primjer kako funkcionira naša država i poljoprivreda, pa ne vidim neku budućnost u biodizelu kao eko gorivu..
07.11.2006. (08:21) - #

Autor: Radical Element (flop.blog.hr)

*Napomena: tekstovi s blogova objavljeni su u izvornim verzijama - bez sadržajne, stiliske, pravopisne ili bilo kakve druge izmjene radi dočaravanja autentičnosti istih tih odrednica u jezičnom izražavanju blogera.
op. ur. Tiješke griješke*

DJEDOVINA U NOVOM RUHU

Piše: Siniša Golub

Iz zraka se to lijepo vidi, a na zemlji - na terenu - jako je praktično. Međimurski je poljoprivredni (h)atar, naime, vrlo pravilno premrežen putevima i puteljcima, prilaznim stazama i poljskim kolosijecima. Do svake oranice ili livade vodi put iz najmanje jednog pravca, s jedne strane, a neke su plohe omeđene čak s dva, pa i više puteva. Kako je kroz stoljeća rastao broj pojedinačnih nasljednika pojedine velike parcele, tako je rastao i broj sve manjih i manjih parcela, no rasla je i potreba za sve više poljskih puteva. Pa tako današnji veliki broj poljskih puteva odražava ovdašnju praksu nasljeđivanja, prema kojoj je svaki potomak dobio jednaki udio u svim oraničnim i livadnim hatarima, te u šumama. Ponekad je u obitelji s brojnim potomstvom postignut dogovor oko toga da svu herbiju preuzme tek jedan nasljednik no, sudeći prema današnjem stanju usitnjenosti parcela, takva je praksa bila više izuzetak nego pravilo. Pa onda, sukladno takvoj praksi, danas imamo Međimurje premreženo poljskim putevima i puteljcima.

Nekad su, i ne tako davno, tom mrežom puteva prometovale zaprege s konjima i kravama, da bi ih (kroz razvoj društva) onda naslijedili traktori. No, jedna je konstanta na tim putevima uvijek prisutna. To je čovjek. Na samom početku prisvajanja prirode i prostora, neki je hrabri junak prvi ucrtao pojedine

pravce te putne mreže kako bi tim pravcima lakše došao do željenih koordinata. S vremenom, i drugi su ljudi prihvatili te puteve kao nešto zadano, a danas, mnogo generacija kasnije, prolaznici i ne razmišljaju o njihovom postanku. O postanku tih puteva. Tek su u međuvremenu lokalne općine preuzele brigu o njihovom održavanju, pa na te puteve godišnje troše dosta proračunskog novca. Još i više od dosta, ako je u općini na vlasti jedan od onih koji posjeduje i aktivno obrađuje svoju poljoprivrednu djedovinu, pa su mu ti putevi svakodnevno potrebni, odnosno praktično vrijedni.

E sad, priroda mojeg posla je takva da se relativno često zateknem na tim putevima, pješice ili u vozilu. Svaka godišnja sezona, primjećujem, prepoznatljiva je po drugim korisnicima tih puteva. U proljeće i jesen poljskim putevima vladaju agrarci, poljoprivrednici sa svojim traktorima i mehanizacijom. U kasno proljeće, ljeti i u ranu jesen putevi su prepuni šetača, pojedinaca i cijelih obitelji koje žele upiti što više prostora izvan betona i asfalta. Zimi pak na putevima možeš sresti lovce s hranom za divljač i tek rijetkog šetača (rekli bismo: čudaka).

No, prolazeći tim putevima, može se uočiti još jedan trend kojeg je svakako važno registrirati. Važno zato da bi se jednog dana u još nedorečenoj budućnosti lakše otkrilo vrijeme kada je započela ta prostorna pojava koja će u toj budućnosti biti zadana stvarnost, baš kao što su danas zadani poljski putevi. Tadašnja (buduća) sadašnjost bit će, naime, takva da će umjesto kukuruza i pšenice na poljima (do kojih vode poljski putevi) rasti drvene vikendice, vikend-utočišta stresom i poslom izmučenih ljudi. Nama, danas živućima, taj trend izgradnje drvenih objekata u prirodi (na oranicama i livadama) ima neku svoju logiku, pa ću je probati objasniti onako

kako je ja vidim. Višegodišnjim cijepanjem hatara na sve manje i manje parcele, došlo se do stanja u kojem je na maloj čestici neisplativo bilo što sijati odnosno baviti se poljoprivredom kao osnovnom djelatnošću. Lakše je raditi isplativije poslove u urbanim središtima, a hranu kupovati u velikim trgovinama. Ali gle, mnogo je privatnih čestica upravo na idealnoj (idiličnoj!) poziciji, pokraj neke šume ili uz potok, a dodatna je prednost i ta što je čestica izvan naselja, dakle udaljena od buke i urbanog smrada. Ne treba smetnuti s uma niti činjenicu što do čestice vodi najmanje jedan poljski put! S obzirom na to da je mala, čestica se uz isto tako malo truda i uloženog vremena može pokositi motornom kosilicom kakvu već imamo i koristimo za naša dvorišta. I - eto

ideje! Zašto ne bismo na toj maloj parceli uredili odmorište, postavili neku drvenu kućicu, zasadili stablo ili više njih, i konačno izvukli neku (pa makar duhovnu) korist iz nekretnine na koju ionako plaćamo i porez i vodnu naknadu? Ako je tako mogao onaj iza drugog šumarka, mogu valjda i ja! Osim ideje, povezuje nas i isti poljski put.

I eto trenda, eto kako započinje svaka nova prostorna (ili duhovna) pojava. Idejom jednog uma koji se samo prilagođava kontekstu vremena i prostora u kojem živi.

Nije mi poznato kako na taj fenomen gleda poljoprivredno-savjetodavna služba, niti poznajem službeno stajalište prostornih planera. Općine i gradovi (zasad) toleriraju rastući broj takvih (drvenih, a gdje gdje i zidanih) objekata i u prostoru stvarnu, iako ne i katastarsku (papirnatu službenu) promjenu kulture.

Mogu pretpostaviti da su ljudi oduvijek na svojem poljoprivrednom zemljištu, na svojoj djedovini, gradili nekakve drvene bajte i spremišta za alat. Lako mi je zamisliti da ta pojava nije proizvod našeg vremena i zemljopisnog prostora. Ipak, ako ovo današnje vrijeme, prema uočenom stanju na terenu, označimo kao vrijeme transformacije poljoprivrednog zemljišta u prostor za individualnu rekreaciju i odmor, postavlja se pitanje: kakvu će djedovinu herbatiti naša djeca? Dakako, većinu tih drvenih objekata i ono malo betonskog temelja ispod njih lako je ukloniti. Ali, kad jednoj cijeloj generaciji u kolektivnu svijest uđe činjenica da je onaj prostor između dvaju bagremika “privatna zona odmora”, pitam se koja će to generacija takvo zemljište, tu

svoju djedovinu, nanovo pretvoriti u poljoprivredno zemljište, u taj resurs na kojem smo mi Međimurci stasali materijalno i duhovno? I neće li nam taj trend pretvaranja oranica u odmorišta pomalo izmijeniti i regionalni identitet, materijalno i kulturološki?

Srećom - ta pojava još nije poprimila razmjere epidemije, ali je (za svaki slučaj) ja ipak bilježim. Jer, možda u toj pojavi postoji i trun pozitive! Da na njima nisu drvene vikendice i voćke, vrlo je vjerojatno da bi po tim parcelama rasla ambrozija ili koja druga invazivna vrsta. (Jer, kao što sam već zapisao, poljoprivreda tu nije isplativa.) To bi onda smanjilo lokalnu bioraznolikost, povećalo broj alergenihi čestica u zraku i rezultiralo još kojekakvim drugim negativnim posljedicama. Ovako, dok vikendaši još ne traže strujni priključak i ne proizvode mnogo otpadnih voda, dok svoju djedovinu omeđuju tek drvenim kolcima ili gredama s krovišta stare hiže, čini se da su svi sretni, zadovoljni i na dobitku.

Pa onda, zašto mrgotati?

SOTONA SPAŠAVA, SOTONA ZAVARAVA!

drugi dio

preveo: Konvertibilni Identitet(ec)

*(Uvod u "Knjigu o Sotoni"
velečasnog Adtriana Caina)*

PROMETEJ

Prometej je jedan od titana grčke mitologije koji je ukrao svetu vatru od Zeusa i dao je ljudima. Držao je u tajnosti svoje proročanstvo u kojem Zeus biva svrgnut s trona od jednog od svojih budućih sinova. Za kaznu, Zeus je naredio da ga zavežu na planini Caucasus, gdje mu lešinar izjeda jetru koja se svaki dan obnavlja. Time je patnja za Prometeja bila vječna, sve dok Heraklo nije ubio pticu. O simboličkim Prometejeve jetre možemo samo nagađati.

Neki tvrde da je Sotona u potpunosti invencija židovsko-kršćansko-islamskog monoteizma, što je točno i netočno. Za njih (navedene monoteizme) je sve što nije njihova religija sotonsko, tako da sve što se prije njih prihvaćalo kao jednako vrijedan dio prirode i nas samih, osobito seksualnost, afirmacija jastva, tjelesna i svjetovna egzistencija, je ocrnjeno kao sotonsko. Stari poganski bogovi koji su postali oličenje Vraga, kao npr. Dioniz, hermafroditiski bog Užitka i Božanske intoksikacije, i dobar i loš, te **PROMETEJ** – prkosnik bogovima i donosioc vatre ljudskomu rodu, predstavljali su divlju slobodu Prirode u svom bezumnom nasilju i seksualnosti, opijenosti drogama i požudom, okrutnošću, hedonizmu, amoralnosti, egzaltaciji, raskalašenosti i užasu. Oni, kao i sve iz prošlosti, Svijet, osobito ženska seksualnost i tjelesnost, uključujući osobnu higijenu, osuđeni su kao sotonski i strpani u jedan pojam – Vrag. Ako netko nije prestao s obožavanjem svojih Bogova bivao je progonjen, potisnut u podzemlje i prisiljen na ulogu subverzivne oporbe, koja će kasnije postati temelj srednjovjekovnih antikršćanskih sotonskih kultova i preporod Wiccane (vještički kult). Oduvijek je bilo marginaliziranih tradicija štovanja Sotone u svim kulturama, od obožavatelja Seta, mračnog blizanca Horsa u Egiptu, ubojica Thuggee kulta (vjerska organizacija ubojica) božice smrti Kali u Indiji, obožavatelja Sotone perzijskih Jezeda, obožavatelja Smrti Asteka Centralne Amerike, Hekate i Crne božice u Grčkoj, primalnih štovatelja Sotone u Africi i Aziji, te, u šamanskim tradicijama, općenja s demonima širom svijeta, a osobito u Tibetu i Japanu. Ona se obično referiraju na Drakonske ili Tifonske ('Typhonian') tradicije drevnog Egipta te Bliskoistočne štovatelje Primalne snage Kaosa i Velike

Noći. Osim navedenih bogova tu spada i mnoštvo drugih bogova i Vragova kao što su Kraljice Kaosa Tiamaat ('Chaos Queens Tiamaat'), Ershkigal, i Eris, monstruoza beskonačna zmija Leviatan, Lilith – antieva koja rađa demone, Smashan Tara krematorijskih polja Mrtvih, Azazel žrtveno janje na koje je sva krivnja Svijeta položena, Bast – bestijalna kurva iz Egipta, Loki destruktivni prevarant koji je nudio velike poklone bogovima ali su ga raskrinkali te je otišao živjeti s deformiranim gigantima gdje je kotio čudovišta veličanstvenija od bilo kojeg junaka, Pluto, Hades i Hal, Majka Podzemnog svijeta čije je ime postalo naziv za zabranjeno Nepoznato kamo su slani otpadnici. Njihove su Misterije zvane Zlima kako bi sakrile njihovu Svetost kad su padale u ruke kršćanskih ugnjetavača koji su stremili za monopolom na

definiranje i manipulaciju sa Stvarnošću, tj. na sve vidove duhovnosti. Sve suparništvo im je bilo sotonско po definiciji pa je s opravdanjem mogla biti ubijena, no mudrost Misterija je držana u tajnosti neoskrvljena. Bog i Sotona su jedna transcendentna cjelina, ali lažno predstavljeni kao dva ograničena i besmislena bića zarobljena u otužnom sukobu za vlašću nad Svemirom – ta slika reflektira i perpetuira psihičke i emocionalne konflikte u samim tvorcima takve ideje.

Ono što se u nedavnoj prošlosti i sadašnjosti smatra sotonizmom je ustvari antikršćanska pobuna, izokretanje kršćanske prakse i vrijednosti koje su, zapravo, i same izokrenuti poganski, prirodni simboli i ideali. Za te sotoniste Sotona je stvarno zlo biće s čijom suradnjom mogu izvući profit za sebe. Kršćani smatraju da je takva većina sotonista, ali je to ustvari najmanji segment,

s najplićim i najmanje sofisticiranim nazorima. Ostali sotonisti Sotonu većinom smatraju arhetipskim idealom ili uzorom – oličenjem neovisnosti, slobode, udovoljavanja sebi, materijalizma, putenosti i osobne moći. Više se identificiraju sa Sotonom nego što je obožavaju kao biće iako to može uključivati ritualne invokacije i klanjanja Vragu u smislu teatralne psihodrame.

Crowley je pisao: " *Prema tome 'Vrag' je ... Jarac koji skače po najvišim planinama, vještica božanske naravi, ako se počne manifestirati u čovjeku, čini ga 'Aegipan(om)', Svime... On je Otvoreno Oko uzvišenog Sunca pred čijim pogledom sve sjenke*

ANTONA LAVEYA

Osnivač Crkve Sotone, prve organizirane crkve u modernom vremenu koja je idolizirala Sotonu kao simbol vlastite slobode i individualnosti. Za razliku od ostalih religijskih osnivača koji su se pozivali na božansku intervenciju kao izvor svoje inspiracije, LaVey je upotrijebio vlastita učenja za sintetiziranje Sotonizma. O pitanju njegove uloge kao osnivača rekao je sljedeće: "Da crkvu nisam osnovao ja, osnovao bi je netko manje kvalificiran."

bježe; on je i Tajanstveno Oko koje stvara sliku svojega Boga, Svjetlost, i daje moć objelodanjenog proročanstva, prosvjetljujući um. Stoga je on Bog stvoren od čovjeka, uzvišen, neobuzdan..." To je seksualni simbolizam tijela koje je naša osobna veza sa Životom i Smrću.

U modernom sotonizmu postoje neke zasebne škole misli, prilično različite među sobom, od kojih svaka tvrdi da je ona prava sotonistička. U Americi je vodeća grana doktrina **ANTONA LAVEYA** i njegove Crkve Sotone. Njegov rad smatra se ortodoksnim sotonizmom, međutim, oni ustvari nisu uopće sotonisti, nego ateistički materijalisti koji koriste sotonizam kao pozu za promociju, udovoljavanje samome sebi, elitizam i putenost. Ali, to je religija isto koliko su to i ateizam, humanizam i psihoterapija. Oni se drastično razlikuju, bez obzira na javno prikazivanje, od većine iz svijeta sotonizma koji najviše pokušavaju oživjeti predkršćanske divlje bogove da im pomognu osobno evolvirati i steći moć nad njihovim osobnim životima i životnim prostorima, te koji u svom djelovanju sadrže i različite socijalne i političke agende. Uglavnom neamerički sotonisti traže duhovne moći obožavajući Sotonu u različitim formama identificirajući se s njim, dok LaVeyevi sotonisti koriste psihodramu da probude svoje unutrašnje snage koje smatraju psihološkima. Te grupe promatraju jedna drugu s prezirom.

Osim velike podjele na duhovnjake i materijaliste, postoji i politička podjela između uglavnom fašističkih i uglavnom anarhističkih frakcija. Fašisti su većinom, ali ne i uvijek, materijalisti koji su uvjereni u vlastitu superiornost i u njihovo pravo da vladaju i ubijaju manje vrijedne u *Darwinovskom ratu* ("tko jači taj kvači") preživljavanja. Za njih je Sotona simbol njihovog bijesa i osvete, njihovog uništavanja slabih i neprilagođenih, te njihove strasti za materijalnom moći i dominacijom. Ako su dovoljno rasistički, skloni su savezništvu s neonacistima, pa čak i klanovskim grupama. Čak i takve, te grupe su najdirektnije antikršćanske te najviše streme k počinjenju blasfemija i vandalizama protiv kršćanskih religija i njihovih simbola. Ostali sotonisti imaju većinom vlastite svojstvene aktivnosti. Anarhistička frakcija je uglavnom spiritualno orijentirana k natprirodnoj Sotoni koja predstavlja slobodu, bezakonje, pobunu, samostalnost, udovoljavanje vlastitom jastvu i evoluciju. Takva Sotona ne mora

biti personalizirano biće, već kozmička sila Prirode - i kreativna i destruktivna. Vrag je, u svojoj najširoj simbolici, Rogati bog koji predstavlja sile Prirode i njenu hirovitost. On je pobunjenik, autsajder, stranac i predstavlja onostrano zabranjeno, skrivene i zasjenjene, mračne i neželjene, neodvojive dijelove nas samih za koje smo bili uvjetovani da ih projiciramo na naše imaginarne neprijatelje u drugim rasama, nacijama, vjerama i subkulturama, te na niže zlo ili nečiste životinje, posebice na Pse, Svinje, Zmije, Crve, Šišmiše, Vukove i Zmajeve. On je neustrašivi individualist, opozicija establišmentu, (Anatema = protiv propisanih zakona), heretičko odlučivanje za samog sebe (heresis = izabrati). On je veliki junak potčinjenih, izopćenih, nadvladanih. On je omraženi, zastrašujući autsajder koji razbija društveni poredak i izvodi svoje ljude iz monoteističke tiranije. On potkopava autoritete i navodi ljude na sumnju u njihove tradicionalne vrijednosti i vjerovanja unapređujući, na taj način, kulturu i ljudske slobode. On je prevarantski Zec ili Vrana koja izaziva konfuziju i nevolje koje te dovode do viših nivoa samosvijesti. On je razbijač slika i idola

koje stvara Um, oslobađajući njihovu Nevidljivu Esenciju, jer svi su bogovi istinite manifestacije Jednoga koji je Nijedan. On je kaos koji baca izazov pred ukalupljene poglede institucionalizirane dogovorene stvarnosti koja skriva Nedokučivu Beskonačnost. On je Crno i Crveno, simbolizira Noć, te Vatru i Krv. On je uzrok straha i panike (od Pana), teror tame, bezdan divljine te nepoznato i neukrotivo. On je Paun, Misterij Požude, žudnja za moći, gordost, sloboda, užitak, ekstaza i opijenost divlje živuće prirode. Kao takav, On je najstariji od svih bogova, prvi koji je izašao iz primalnog nedefiniranog TAO-a, Beskrajnog oceana Katoničkog ('Chthonic') kaosa koji je njegova Majka, Zmaj-Božica. On je dvostruk, kao blizanci Jin i Jang u Kini, svjetlost i tama, **HORUS** i Set u našem sustavu, On je gospodar Svijeta, Svijeta koji nam se suprotstavlja tako izravno da ga ne možemo gledati bez želje za bijegom, ali kojem ne možemo pobjeći, i kojeg moramo voljeti da bi nas učinio cjelovitima. On je oporba koja uništava stagnaciju, izazov tvojim strahovima i tihi savjetnik za njihovo nadilaženje. Omraženo trojstvo naš je transparent: Svijet, Meso i Vrag. U ime Majke i Sunca i Svetog Vraga mi proglašavamo naše sotonsko savezništvo Slobodi. Tjelesno

HORUS

Egipatski Bog. Sin Ozirisa i Izide. Drevni Grci su naprotiv vjerovali da je on njihov Bog šutnje, upravo zbog slike na kojoj Izida drži Horusa koji siše palac, što je protumačeno kao simbol šutnje. Vidimo na kakve sve zanimljive i čudne načine su nastajala božanstva, pa čak i nesporazumom među ljudima.

i duhovno su jedno i moraju biti štovani zajedno. Ovo je takozvani Put Lijeve Ruke izveden iz hinduističkog i budističkog Tantrizma koji ukazuje na praktikante fizičkih obreda tjelesne i seksualne manipulacije, koji je u kontrastu s Putem Desne Ruke gdje su isti obredi samo vizualizirani ili predstavljeni samo simbolički ili zamjenski. Štovanje Sotone predstavlja eliminaciju posrednika između Svetog i Profanog, između Tebe i tvog Boga, te konačno između Tebe i tvog vlastitog života. Ono vraća moći ljudske duše, prisvojene od Crkve, natrag ljudima. Samo preko prihvaćanja, asimilacije i integriranja odbačenih psihičkih dijelova nas samih, kroz obožavanje Sotone, možemo postati cjeloviti. Samo idući cijelim putem do kraja, čineći konačan korak, možemo otključati Konačna Vrata naše egzistencije.

TIPOLOGIJA URBANIH NASELJA SREDNJEG I NOVOG VIJEKA

- tipovi i strukture gradova Evrope (prvi dio)

Piše: Damir Jaklin

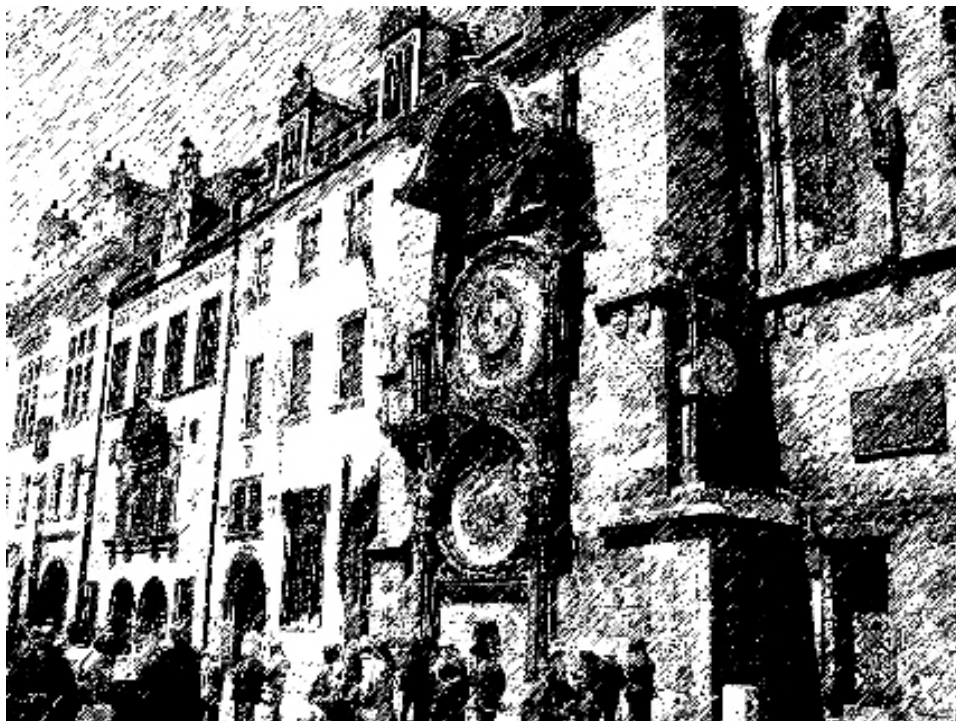
Cijela kulturna povijest čovječanstva transponirana je kroz grad. Od samih začetaka, i prije nego što je postojao grad u pravom smislu, kad se radilo samo o pogodnom lokalitetu na križištu prirodnih putova (gdje su se ljudi sastajali da bi vršili obrede te izmjenjivali kulturne tekovine), preko utvrđenih citadela i zigurata starog svijeta, srednjovjekovnih burgova i gradića, do današnjih megalopolisa - grad je bio žarište kulturnih zbivanja, privlačeći ljude da se u njemu okupljaju i razmjenjuju ne samo robu, već i misli, iskustva i znanja, te da ih prenose dalje. To stjecište i križište materijalnog i duhovnog stvaralaštva pojava je koja - sa svim

metamorfozama i previranjima što se tijekom vremena zbivaju u njoj - biva ključnim čimbenikom razumijevanja socijalnih, kulturnih i političkih povijesnih procesa.

SREDNJOVJEKOVNI GRAD

Prostorna struktura

srednjovjekovnog grada vrlo je složena; mnogi su se gradovi razvijali postupno, tijekom nekoliko stoljeća, prilagođavajući se različitim društvenim prilikama i tehnološkim mogućnostima. Uočavaju se jasno izražene genetske, morfološke i

funkcionalne cjeline: zamac, kao sjedište svjetovne vlasti, kompleks vjerskih institucija (katedrala, crkva, župni dvor, samostan), zgrade gradske uprave, objekti vezani za gospodarski život grada (tržnice, zgrade cehova i gildi, obrtničke radionice) te stambeni dijelovi.

Zamak je jezgra razvoja mnogih srednjovjekovnih gradova - sjedište je političke vlasti te kulturni centar u kome su mnogi umjetnici nalazili utočište. Položaj zamka u odnosu na ostale dijelove grada ovisan je o konfiguraciji terena, mogućnostima obrane i vremenu izgradnje. U pojedinim gradovima zamac je u središtu grada (prije svega u onima koji se razvijaju na ostacima rimskih gradova), kod drugih je položaj zamka ruban, a kod nekih je zamac udaljen od naselja i nalazi se na posebno izabranoj lokaciji (visokoj stijeni, brežuljku, otoku i sl.); trgovačko-obrtničko naselje tu se razvija kao podgrađe uz riječne ili kopnene prometnice. Od vjerskih zgrada najveće značenje ima *katedrala*, koja se posebno ističe funkcijom, veličinom i položajem. Osim za vjerske obrede, služi i kao opće sastajalište, mjesto na kojem su se održavali govori i propovijedi, gdje se svetkovalo i sl. Veličina i raskoš katedrale najbolje pokazuju kakvo je ona imala značenje u srednjovjekovnom društvu. U mnogim gradovima katedrale su imale svoj obrambeni sistem, vlastiti bedem, te su, zapravo, bile samostalni zamci.

Uz katedrale postoje i *crkve*, a njihov broj ovisi o veličini grada. Svaka župa ili crkvena općina ima crkvu kao svoj centar okupljanja. Uz nju se obično nalazi trg.

Samostani u gradu čine zasebne komplekse, s vlastitom crkvom i obrambenim zidovima. Razvojem gradske autonomije i samostalnih

gradskih tijela podižu se novi urbani sadržaji; za potrebe uprave, vijeća i gradonačelnika grade se vijećnice. U XIII. st. vijećnice postoje u svim slobodnim gradovima.

Gradski trg ima više namjena i specifičan položaj u gradu: služi za razmjenu dobara (znači, kao gradska tržnica), za javne skupove, vjerske obrede, vojne smotre, svečanosti itd. U većim gradovima postoje i manji trgovi u pojedinim četvrtima.

Tijekom srednjeg vijeka funkcije gradova stalno se proširuju: dok su *škole* ranije bile vezane isključivo za samostane i crkve, puno novoizgrađenih škola dobiva zasebne lokacije, a kasnije se osnivaju i sveučilišta. Grade se i bolnice.

Obrambeni sistem srednjovjekovnog grada u početku su činili nasipi, jarci s vodom i drvene palisade. Postupno se drvo zamjenjuje kamenom; pri izgradnji kamenih zidova maksimalno se koriste prirodne pogodnosti - padine, vodene površine, stijene itd. Gradske zidine najznačajniji su element obrambenog sistema grada, simbol srednjovjekovnog urbanog naselja.

Planovi srednjovjekovnih gradova (raspored ulica, zemljišnih parcela i zgrada) također imaju svojih specifičnosti. Na njih su dosta utjecali obrambeni sistemi i fiziografska obilježja, ali odlučujuću ulogu ipak je imao način gradnje: u planski građenim kolonizacijskim gradovima nastale su pravilne pravokutne mreže ulica, dok se u spontano razvijenim gradovima pojavljuju nepravilne strukture koncentričnog oblika.

Socijalna struktura srednjovjekovnog grada obilježena je stvaranjem i razvojem novog, građanskog sloja društva. Načinom života, kao i položajem na hijerarhijskoj društvenoj ljestvici, on se značajno razlikuje od seoskog stanovništva. Prvi

pravi građanski sloj društva, koji se kasnije etablira kao treći stalež (ispod klera i vlastele), bili su trgovci i obrtnici. Postupno nastaju i druga zanimanja, vezana za upravu, vojsku i zdravstvo. Izrazite socijalne zonalnosti nema, iako, naravno, postoje stanovite stratifikacijske razlike.

DOBA HUMANIZMA I RENESANSE

Pojmovi humanizam i renesansa, često izjednačavani s pojmom novog vijeka, kao nerazdvojni pratioci tog historijskog razdoblja, doživljavaju tijekom vremena mnoge metamorfoze, ne dopuštajući stvaranje čvrstih i nepomakljivih odrednica. U knjizi *Povijest Francuske*, izdanoj 1855., **Jules Michelet** iznosi mišljenje da je sa XVI. stoljećem - stoljećem renesanse - započelo „doba otkrivanja čovjeka i svijeta“, a **Jacob Burckhardt** preuzima tu misao u knjizi *Kultura renesanse u Italiji* (1860.). Tada se vjerovalo da je nađena formula koja tumači postanak modernog mišljenja.

S vremenom, kad je novoromantička struja stavila u centar novu, kršćanski shvaćenu sliku renesanse, smanjujući u njoj ulogu antike, cijelo se pitanje isproblematiziralo. U knjizi *Likovna umjetnost dr. Jadranka Damjanov* kloni se izravnog ulaženja u filozofijski problem izraza, objašnjavajući renesansu nazivom za talijansku umjetnost XV. i XVI. stoljeća, te za umjetnost sličnih značajki u ostalim dijelovima Evrope. Ovom se lako pridodaje misao da „renesansa znači uspon Zapada u doba kad je evropska civilizacija ostavila daleko za sobom ostale usporedne civilizacije“.¹

Pojam humanizam, često vezan uz renesansu, u suvremenim razmatranjima uopćeno znači izgradnju života uređenog prema stanovitim moralnim i

pravnim načelima, pri čemu se taj život, u skladu s općeprihvaćenim pogledom na svijet, ravna prema raznim normama. No, ovakvo shvaćanje nije primjereno humanizmu XIV. do XVI. stoljeća; pravim, školovanim humanistom tog razdoblja mogao se nazivati čovjek koji studira *trivium* (gramatiku, retoriku i dijalektiku) te se ujedno bavi i pitanjima filozofije morala. Navedeni skup predmeta dobio je, naime, prema Ciceronovom izrazu, naziv *studia humanitatis*.

Takvo objašnjenje humanizma dugo se smatralo revolucionarnim pokretom koji se odmetnuo od „mračnog“ srednjeg vijeka, da bi se tek kasnije vidjelo i priznalo da su sve oblasti humanističke djelatnosti imale mnogo više veza sa srednjim vijekom nego što se ranije htjelo priznati.²

Lewis Mumford u svom kapitalnom djelu *Grad u historiji* već na samom početku poglavlja o raspadanju srednjovjekovlja konstatira da ljudska kultura ne umire u jednom času kao biološki organizam, i, premda često izgleda kao jedinstvena cjelina, njezina nedjeljivost je samo prividna - pojedini dijelovi mogu postojati i zasebno prije nego što uđu u cjelinu, a isto tako mogu i nastaviti živjeti i nakon što cjelina u kojoj su nekad funkcionirali prestane postojati. Tako navike i oblici srednjovjekovnog života ostaju u gradu još najmanje tri stoljeća - ako se XVI. stoljeće prihvati kao prijelomno razdoblje.³ Štoviše, neke se srednjovjekovne institucije čak i obnavljaju prihvaćanjem stila novog vremena: redovništvo, npr., oživljava novim životom tek kad se reorganizira na vojničkim principima. Isusovački red više se ne zadovoljava samo propovijedanjem ili davanjem primjera pobožnosti, već nastoji konkretno udovoljiti novim potrebama na području obrazovanja,

osnivajući novu vrstu škole, između osnovne škole i sveučilišta.

Miješanje starog i novog vidi se svuda u Evropi: dobar dio nove gradnje, praktično sva renesansna arhitektura, počiva na srednjovjekovnom planu ulica unutar zidina, a pokretači gradnji su gilde i cehovi, koji su još uvijek organizirani na srednjovjekovnim principima.⁴

U doba renesanse na svjetlo dana iz prikrajka izlazi ideja idealnog grada, kao tipičan odraz vremena u kojem je nastala, kao refleks konačnog oslobođanja misli i ideja. Grad je u doba renesanse bio ne samo ono što je doživljavano, već i ono što je mišljeno.⁵ Naravno, kad renesansni arhitekti razmišljaju o gradu, oni ni u kom slučaju ne odbacuju modele do kojih je njihove empirijske prethodnike doveo možda kakav slučaj, možda tapkanje u mjestu, a možda i specifičnost prirodnog položaja. **Leon Battista Alberti**, s kojim u XV. stoljeću zapravo počinje znanost o urbanizmu, nije odbacio krivudave ulice, iako je uglavnom težio uniformiranosti ravnih ulica s kućama jednakih veličina.

Francesco di Giorgio rasuđuje na sličan način - on prihvaća da se nacrt ulica razlikuje prema položaju mjesta, dajući za to konkretne prijedloge: npr., u slučaju da se grad nalazi na brežuljku, ulice se mogu penjati spiralno ili koso, ali i slijediti pravu liniju ili biti raspoređene radijalno-koncentrično. S vremenom se volja za „apsolutnom“ gradskom geometrijom, od koje su još i Alberti i di Giorgio odstupali, uspjela rasprostraniti. **Albrecht Dürer** i talijanski arhitekti ostali su, doduše, vjerni kvadratnom rasporedu, no oni više ne zamišljaju novi ili obnovljeni grad a da on ne podliježe krutim matematičkim načelima i da nije racionalno nacrtan. Idealni grad, koji je Dürer opisao u djelu *Vještina*

utvrđivanja gradova, klasičan je tip takvih strogih elaboracija koje podrazumijevaju da se život ljudi mora podvrgnuti strogoj disciplini urbanizma. To je četverodijelni prostor čije je središte rezervirano za kraljevsku palaču kvadratnog oblika. Grad je podijeljen na četrdesetak pravokutnih blokova, čije su duže strane paralelne s obrambenim zidinama.⁶ Model pravokutnog rasporeda doživio je u XVI. stoljeću i kasnije takav uspjeh da su i danas prisutna razna svjedočanstva o njemu. Primjer: *La Valetta*, glavni grad Malte. Sagrađena između 1566. i 1571., La Valetta je jedno od glavnih ostvarenja talijanskog vojničkog urbanizma u XVI. stoljeću.

LITERATURA:

1. Jean Delumeau, *Civilizacija renesanse*, Književna zajednica Novog Sada, 1989.
2. Više autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 1990.
3. Lewis Mumford, *Grad u historiji*, Naprijed, Zagreb, 1988.
4. Jadranka Damjanov, *Likovna umjetnost*, Školska knjiga, Zagreb, 1982.

---

¹Jean Delumeau, *Civilizacija renesanse*, Književna zajednica Novog Sada, 1989., str. 6 (dalje: Delumeau)

²Više autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 1990., str. 433 (dalje: *Povijest svijeta*)

³Lewis Mumford, *Grad u historiji*, Naprijed, Zagreb, 1988., str. 348 (dalje: Mumford)

⁴Mumford, str. 348

⁵Delumeau, str. 284

⁶Delumeau, str. 287

GRADIĆ U KOJEM SE ODRŽAVA IZBOR ZA NAJLJEPŠU KOZU KAKO BI SE POTAKNUO NJIHOV UZGOJ

piše: Viktorija Vučetić

Da smo moja bolja polovica i ja jednostavno “mamci” za izlete, u to smo se već davno uvjerali. No, krajnju smo potvrdu svakako dobili običnim odlaskom kod automehaničara, kojeg nam je ugovorio moj tata, i to samo nekih 20-ak km od Rovinja prema unutrašnjosti Istre, u mjestu Svetvinčenat (ili još poznato kao Savičenta i San Vicenti), jer, navodno, tamo postoji jedna radionica s odličnom opremom.

Ostavivši auto mehaničaru koji nam je rekao da će popravak potrajati, odlučili smo se na šetnju umjesto da nam raznorazni zvukovi paraju uši u radionici.

Nismo imali pooojma da je to malo mjesto tako posebno!!! Jednostavno smo ostali zapanjeni i ugodno iznenađeni novim otkrićem.

Tiho.. mirno... zeleno.. nešto sitno ljudi na ulicama... dok smo pogledom na povijesne građevine odmah dobili dojam da nekad i nije baš bilo tako tiho i mirno!

Prvo smo, naravno, primijetili Kaštel, jer je najveća građevina. Iako je nastao još u 13. st., današnji oblik dobiva 1589. g. Ta mletačka građevina pretrpjela je mnoge ratove, uništavanja, obnavljanja i mijenjanje vlasnika. *(pogled sa stražnje strane)*

pogled na Kaštel s glavnog trga, Place:

Kaštel ima čak tri kule i jednu palaču.

Zamislite si sve što ste znali vidjeti u srednjovjekovnim filmovima: konjanici u željeznim oklopima, pokretni most kao ulaz u tvrđavu, vlastela, običan puk, sajmovi, trgovci, vitezovi... Svemu tome su Kaštel i Placa bili svjedoci kroz mnoge godine, a usred Kaštela spaljena je i jedna vještica 1632. g. Spaljivanje vještica bio je jedan od rijetkih procesa u Istri.

Svetvinčenat je poznat po pravilnoj renesansnoj arhitekturi, pa je tako i glavna Placa renesansnog izgleda...

...okružena renesansnim kućama iz 16. st. ...

...i gradskom ložom iz 18. st. ...

...dok na sredini Place stoji cisterna iz 1808. g. ...

[venč] jesen/zima 2006.

...a istočnu stranu Place krasi renesansna crkva iz 16. st. s trolisnom fasadom od domaćeg klesanog kamena, koja je ujedno i župna crkva Svetvinčenta u kojoj se štuje tijelo sv. Viktorije, preneseno iz Rima 1669. god.

Odmah do Place nalazi se još jedna manja crkva, u stilu gotičke pučke arhitekture, koja čuva drveni kip sv. Antuna Opata iz 14. st.

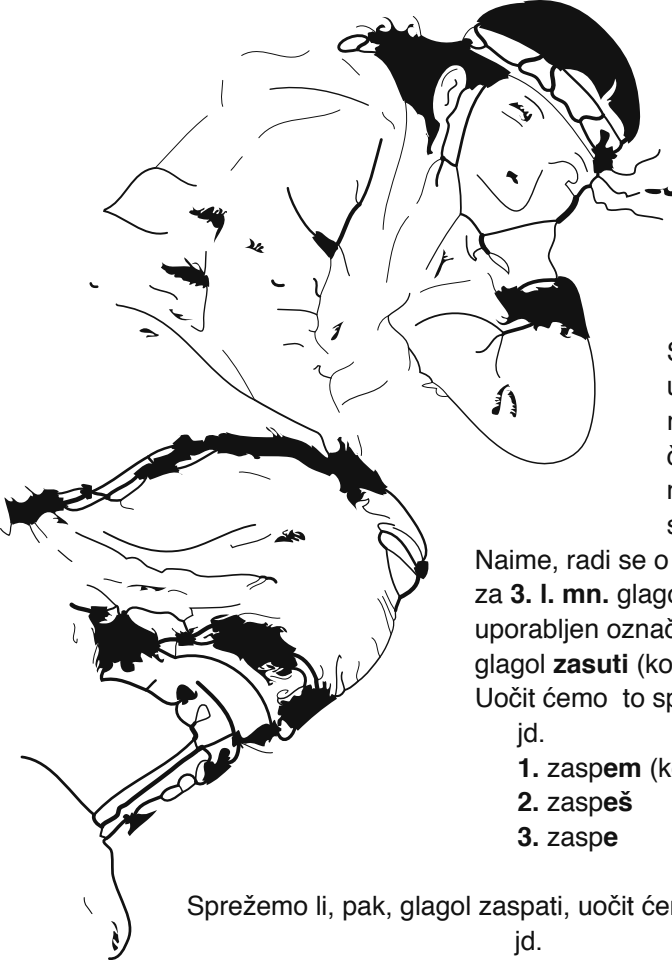
...a od nje se širi pogled niz ulicu kroz koju, što se više udaljavate vlastitim koracima - udaljuje se i samo vrijeme, jer vas odmah nakon gotike neugodno isprepada friška bijela fasada!

12. st., 15. st., 18. st. Mleci, Francuzi, Talijani, Austrijanci, burni ratovi, vitezovi, patricijska venecijanska obitelj Grimani di San Luca, benediktinci, vještice, konji, bučni sajmovi, freske, sveci, srednji vijek, renesansa, gotika....

Itekako da je mjesto samo prividno tiho i mirno! Vjerujte mi, predivno je! U tih sam se sat vremena skroz stopila s burnom prošlosti Svetvinčenta, a na to su me doslovno natjerale sveprisutna tišina i mir, koje čovjeku u takvim okolnostima jednostavno potpiruju maštu.

A nas smo dvoje išli samo popraviti auto tog sparnog, ljetnog prijepodneva...

GLAGOL ZASPATI

Piše: Irena Gomezelj

Svojedobno nas je s radioprijemnika i televizijskih ekrana uveseljavala milozvučna melodija razdraganih stihova pod naslovom “**Kada zaspu andeli**”, pa smo njezina izvođača čak odabrali za predstavnika na Euroviziji. Njegov uspjeh na ovome natjecanju manje je bitan od jezičnog problema koji se u ovome primjeru javlja.

Naime, radi se o pogrešnoj uporabi glagola **zaspati**. U ovoj je rečenici autor za **3. l. mn.** glagola zaspati uporabio oblik **zaspu**. Međutim, glagol ovako uporabljen označava jedan potpuno drugi sadržaj i odnosi se na glagol **zasuti** (koga, što).

Uočit ćemo to sprežemo li glagol zasuti kroz lica:

jd.	mn.
1. zasp <u>e</u> m (koga, što)	1. zasp <u>e</u> mo
2. zasp <u>e</u> š	2. zasp <u>e</u> te
3. zasp <u>e</u>	3. zasp <u>u</u>

Sprežemo li, pak, glagol zaspati, uočit ćemo jasne razlike u oblicima između ovih dvaju glagola:

jd.	mn.
1. zasp <u>i</u> m	1. zasp <u>i</u> mo
2. zasp <u>i</u> š	2. zasp <u>i</u> te
3. zasp <u>i</u>	3. zasp <u>e</u>

Naoko ne toliko velike fonološke razlike bit će dovoljne da zbunimo sugovornika uporabimo li u razgovoru nepravilan oblik jednog od ovih dvaju glagola.

Naslov bi, dakle, naše pobjednice na Dori trebao glasiti “**Kada zaspe andeli**”, dok bismo glagol **zasuti** mogli uporabiti u rečenici: “**Zaspu me riječima čim progovorim.**”

Isto tako, ako glagol **zaspati** stavimo u **3. l. jd.**, dobit ćemo ovakvu rečenicu: “**Gledat ćemo televiziju kada Mila zaspi.**”

Utjecaj samoglasničkog sustava međimurskog dijalekta na služenje standardom i osvješćivanje tog utjecaja

Piše: Đuro Blažeka

Izgovor samoglasnika kajkavcima izgleda najlakše usvojivi segment u učenju standardnog jezika jer nema kajkavskog fonološkog sustava u kojem ne bi uz ostale samoglasnike bilo i 5 «temeljnih» samoglasnika iz standarda. No većina će kajkavaca kada govore standardnim jezikom u trenutku nepažnje izgovoriti neko *e* ili *o* otvorenije ili zatvorenije nego što treba. Čak i ako kajkavac uspije svjesno reducirati sve *o-* i *e-* samoglasnike iz svojega mjesnoga govora na «srednje» *o* i «srednje» *e*, još uvijek na njegov izgovor utječu i brojne druge kajkavske fonološke i fonetske osobine o kojima će biti riječ u ovom radu. Jednom riječju, samoglasnici u služenju standardom često se nesvjesno artikuliraju po uzoru na mjesni govor. Takve će greške, naravno, biti najviše prisutne kod leksema kod kojih je u prijevodu na standard dovoljna samo fonološka prilagodba (u ovom radu ne govorimo o govornicima koji imaju poteškoća u služenju standardom na leksičkoj razini – oni će u nepoznavanju adekvatnog ekvivalenta iz standarda upotrijebiti riječ iz dijalekta i najčešće neće napraviti fonološku prilagodbu).

Zbog toga je vrlo važno osvijestiti kategoriju otvorenosti / zatvorenosti samoglasnika. Kod objašnjavanja te kategorije učenicima treba objasniti da pri izgovoru otvorenih samoglasnika zračna struja ide prema grlu i takav samoglasnik možemo duže i lakše reproducirati (*ž'ęęęna, gl'ոոոոոva*). Kod zatvorenih samoglasnika zračna struja ide prema van (*vr'ęęęęęme, r'ոոոոոոka*) i ne možemo ga reproducirati tako dugo kao otvorene samoglasnike. Vrlo je važno shvatiti tu kategoriju jer će se na taj način izbjeći izgovaranje *e* i *o* u standardu zatvorenije ili otvorenije.

Vrlo je važno prepoznavanje različitih *o*- i *e*- samoglasnika u naglašenoj poziciji. Vrlo je važan korak prema tom prepoznavanju vježba pravljenja nizova riječi koje počinju sa slogovima koji počinju istim suglasnikom i srodnim *e*- ili *o*- samoglasnicima različitog stupnja otvorenosti ili zatvorenosti. Profesor odabere jedan suglasnik s kojim se naprave sve varijante s *o*- ili *e*- samoglasnicima. Dovoljno ih dugo reproducira u svim varijantama (*l'ęęęęęęęęęę, l'ęęęęęęęęęę, l'eeeeeeee, l'ę'ę'ę'ę'ę'ę'ę*). Nakon toga se učenici trebaju sjetiti riječi iz svojega mjesnoga govora koja će početi skupom koji se sastoji od te kombinacije suglasnika i samoglasnika (*npr. l'ę, l'ę, l'e, l'ę: l'ępj „lijep“, l'ętu „ljet“, l'et „led“, l'ęđjna*). Kad se to već dovoljno uvježba, dovoljno je da profesor kaže jedan slog na standardnom jeziku, tj. sa srednjim *e* ili *o*. Učenici će sami artikulirati ostale varijante i nalaziti odgovarajuće kajkavske riječi.

U početku će gotovi svi primjeri biti s traženim slogom u inicijalnoj poziciji, a samo će se napredniji sjetiti primjera i na medijalnom i finalnom slogu. U trećoj se fazi može uvjetovati da traženi slog ne smije biti inicijalni, npr. --'be...(*zab'ęljtj se, zab'ęčj, deb'elj, pųb'ęrj imp. 2.l.jd.*), --'ro... (*zar'ųbjtj, zar'ųbjtj, par'ųda*). Četvrta će faza biti još zahtjevnija jer će se zadavati početna skupina od dva suglasnika i jednog samoglasnika što će dosta smanjiti broj mogućih rješenja, npr. sve (*sv'ętjtj, sv'ętel, sv'ęzatj, sv'ęga „svoga“, pro (pr'ųbatj, pr'ųdatj, pr'ųvda*). Čak ako se primjeri u nekim kombinacijama i ne nađu, cilj je postignut jer su učenici osvijestili principe artikulacije kajkavskih samoglasnika.

Profesor pomaže tako da dugo artikulira te samoglasnike. Evo nekoliko primjera:

RO:

r'ooooooo.....: r'oka, r'obec, gr'ozdje, vr'očj, r'objtj "rubiti"
r'oooooo.....r'obača, r'osa, r'ok "rog", ybyr'ožen, r'oda
r'ooooooo.....r'oma, r'ojšj "radije", r'ostj "rasti", r'okač "obrtnik koji izrađuje mrtvačke sanduke"

VO:

v'ooooooo.....:v'olja, v'oskj "uzak", v'ok, v'oščjtj "hlepjeti", v'ozlatj "zamrsivati", v'os "mjerna jedinica za prijevoz tereta" (Dyp'eljal sam dv'q v'oze s'ena.)
v'oooooo.....: v'oda, v'očka, pyv'ozjtj "pregaziti nekim prijevoznim sredstvom", v'ogel, v'oxatj "mirisati", v'ozel "uzao"
v'ooooo.....: v'oga, dyv'ožatj, v'oljek "valjak", v'ontratj "lutati", v'opny

NO

n'oooo.....: n'orj, n'oš, n'os, n'ovj, yn'ot "onuda", n'oč
n'oooo.....: n'oga, n'očj (G jd. od n'oč), n'osj (imp. od nys'itj), n'orčjtj se, n'ovet "nokat"
n'ooooo.....: n'odra "njedra", n'ojža "tavan", n'opak, n'ojtj, n'ogel, n'osjp

LE

l'eeeeee.....: l'epy, l'ek, l'enj, l'etaj, l'ek, pyl'evatj
l'eeeeee.....: l'ety, l'esa, l'etrika "električna struja", kyl'eny
l'eeeeee.....:l'et "led", l'en "lan", l'ecatj se, l'epanj "plosnat"
l'eeeeee.....: l'ečj se, l'etva, l'efek, kyl'esljin "vrsta jednostavnih kolica"
b'eeeeee.....: b'elj, b'esen, b'ersa, b'ežatj, b'ednj (u b'edna m'eša)
b'eeeeee.....: b'ezek "bazga", b'etva "stabljika kukuruza ili pšenice", b'egatj, pyb'ečj, b'elešj (komp.)
b'eeeeee.....: b'eljtj se "kesiti se", b'ekljati "mucati", deb'elj
b'eeeeee.....: b'etek "bolest", b'errek "močvara", pyb'erj (imp. od pybr'atj)

Jasno, ako se zada slog u kojem se nalazi dva suglasnika, izbor je manji i teži. Dovoljno je ako studenti uspiju pronaći i jedan primjer. Čak ako se primjer i ne nađe, cilj je postignut jer studenti usvoje artikulaciju kajkavskih samoglasnika.

VRE

vr'ẹẹẹẹ...: vr'ẹme, yvr'ẹdjtj

vr'ẹẹẹẹ...: vr'ẹče “vreća”, vr'ẹzatj “kotačima upasti u mekani teren ili manju udubinu”

vr'eeee...: vr'edjtj, vr'e “uskoro”

vr'ẹẹẹ...: vr'ẹčj “ureći”

PRO

pr'ọọọọ...: pr'ọbatj, pr'ọstj

pr'oooo...: pr'oč “u stranu”, pr'osjl (gl.p.r.m.r.jd. od prys'itj)

pr'ọọọọ...: pr'ọvj, pr'ọvda, pr'ọštj, pr'ọzen, pr'ol (gl.p.r.m.r. jd. od pr'atj)

Vrlo su dragocjene reakcije onih u čijim se mjesnim govorima kaže drugačije nego što to većina tvrdi, a to je za istraživača dijalektalnih govora izvrsna prilika za nova otkrića. Cilj ovih vježbi je da se nesvjesno znanje zavičajnog govora pretvori u svjesno. Posljedica toga će biti bolje služenje i standardom i zavičajnim govorom.

ZOVEM SE DRAGAN

Zovem se Dragan. Radim u šoping centru. Posao mi je više-manje jednostavan. Razvrstavam artikle po policama i slažem ih na hrpe, u redove i slično. Sve ostalo vrijeme na poslu barim Sirelinu hostesu koja svaki dan, ne baš previše uspješno, pokušava uvaliti ona sranja od sireva ekipi koja pored nje prolazi s kolicima punim svakakvih gluposti. Nisam još oženjen, iako se i to sve više bliži. Prošle sam se godine u prosincu izdrko u neku fukaru na kumovoj zabavi, ona je ostala trudna i sad ću je morat ženit, jebiga, sve u duhu vjere. Nisam baš ni siguran kakva budućnost nas čeka s obzirom na to da ja baš i nemam neku bogznakakvu plaću – soma i pol kuna, a ova još nije završila srednju. Ali šta je tu je. Ponadaš se da je bar Hercegovka, ali eto ti kurčina. Stara švelja, stari pijanac. Zgodno je baš bilo cugat s njime u Oazi kad smo morali obznaniti sranje koje nam se dogodilo... Zapalit ću pola Velkog Komlenovca!

Jučer sam u skladištu jebo. Ona ima nekih 20 godina, plavu kosu, šuć-muć facu i dupe puno celulita. Srušili smo neke kutije s viličara. Cijedila se niz noge i potihlo jaukala. Bilo je brzo gotovo, fala bogu, jer da je bilo duže, Frix bi nas ulovio. Na kraju sam je pošprical po dupetu i križima. "Kak ti je vruća!", prosiktala je. E, al' sam je izjebo... Ona je kasnije otišla slagat šampone, a ja i dečki smo kod riba pojeli po sendvič i zalili ga pivom. Malo sam im pričao i većina me gledala s gađenjem. Kurca oni znaju. Ja sam kralj jebačine! Šta, pa mlad sam, a sve skliske rupe ovog svijeta samo čekaju da ih neko popuni. E pa, dečki; ko prvi skoči – taj će da umoči. Svaka je dobra, samo da nije baš prepametna. Takve bi poslije još pričale i šta ja znam šta. Najbolje su one koje više manje šute kad ih jebeš i poslije bok. Bok. Potihlo stenjanje se još može prožvakat, makar me i to smeta. Šta ti imaš cvilit kad te ja jebem, daj me pusti da se koncentriram...

Ne volim se baš žvaljekati previše. Većini smrdi iz usta. To mi se gadi. Nije baš da im pica fino miriše, ali to se nekako još da pretrpit. Volim kad mi puše. Na živce mi idu one šta misle da su sad kad su ti popušile napravile veliku stvar, pa bi sad ono, ja tebi – ti meni. Ja da ližem pičketine smrdljive, kisele? Odjebi! Kurčina je tu da se puši. Nema pička rupu da se po njoj balavi. Rupa je da se popuni i da se po njoj ruje. Šta da se slina zasuši pa mala dobije začepljenje. Uf, što mrzim te takve...

S nama radi Martin. Jebeni drogiraš. Ja sam neki dan poslije posla otišo iza da popijem pivu. Došo on, izvadio neki papir, pokido kutiju cigareta, nešto malo brljavio s njome po prstima, izvadio neku vrećicu i nešto počeo slagat. Pitam ja njega šta on to jebe, a on će meni: "Motam đoku. Oš? " Čuo sam ja da po gradu oni neki puše te neke đojteve. Znam ja. To kad jednom počneš, za čas te uzme i više nikad nisi isti. A i rekli su mi da ti se više kurac neće dić kako valja. Jebeni drogiraš. Reko sam mu ja da nek odjebe od mene s tim, neću još ja da se navučem pa da ne mogu jebat kad bude trebalo.

Ona Sirelina hostesa me danas pogledala. Pitam je jel bi ona malo poslije na cugu, a ona se počela nešto meni praviti fina, kao, ona ne pije, loše je za ten i mučno joj je. E pa, ako neće da pije cuge, mora da pije sokić. Pito ja, al ne bi ona ni to. Pa šta onda hoće? Ona će se meni praviti dama. Mislim ja sebi, možda je zauzeta ili tako nešto, pa kažem ja njoj sve o djetetu na putu i onoj mojoj fuksari; postavio se onako... kao slobodan sam ali eto, snašlo me. "Koji si ti kreteni!" A, reko, dobro... Šta me gledaš kad mi ne daš?

E, danas navečer idem u grad. Sam samcat. Ekipa mi smeta, jer me zajejavaju kad probam dobit pičke. Samo se vi smijte. Nego, recite kad ste ono zadnji put jebali... Obuć ću one hlače šta sam kupio prošli tjedan kad je Levi's imo rasprodaju u Trabljinama. S 500 na 250. Šta ja ne bi kupio. To je danas moderno, a mesu su bitni ti neki brendovi, kako ih one već zovu. Ne znam ja baš engleski. Šta ta moda ne govori njemački? Bio moj otac gasterbajter, u Njemačkoj radio na baufšteli. Znam ja tako malo njemačkog. E tako. Na te hlače ide ona crvena majica Dyzel s onim poglavicom crnim i na to sve jakna od one kože šta nije u stvari koža nego neki drugi kurac, ali šta, ne vidi se razlika, uopće. Kupio ja i onaj gel za kosu, paten pro ve, pa ću je malo razdivljat, to isto vole. Takav kad dođem u Divlju lipu... Pazite se pičke!

Sutra moram do ove. E, šta mi to ide na živce. Njezina stara misli da sam ja kao lud za onim njenim kurvinskim izrodom. Šta me koji kurac jebel?! Ova se drži tog djeteta ko pijan plota; moram je ženit, moram je ženit; nije red, Bog sve vidi, jadno dijete i tako ta sranja. Najviše me živcira to šta tamo onda moram jest. Pa daj ajde ovo, pa daj ajde ono. "Ima salame, kobasa, buđole, špeka. Svega ima. Ti samo reci šta očeš i ja ću skoknit pa narezat. Ajde sine, nemoj ti da se sramiš. Samo ti, de, reci punici svojoj šta bi ti najrađe." Ja kad njoj probam objasniti da neću ništa jest, onda se ona počne ponavljat. "Pa ajde sine, svega ima. Špeka, kobasica, salame, buđole. De, nemoj ti da se praviš. Reci ti punici šta ćeš." Onda već polako ispizdim pa nek joj bude. Uzmem malo buđole, onako, preko kurca, a ova me gleda i ceri se. Ko da mi hoće reć: "Jel vidiš ti kako si ti sretan što si me napumpo." Jebo ja i tebe i sreću kad vam buđola ima okus po nekrvavim ćurkama.

Vozim Moskvich. Bijeli. Ko će da mi odoli. Živi bili, vidjeli, jebali.

Dejan Lončar, 23. 12. 2004.

CAR ZEMLJE SUNCA KOJE NIKADA NE ZALAZI

- Jednostavno, ja to nemam...

- Što to?

- Pa način... mislim... sintaksa mi zadaje poteškoće. Je li tome razlog samog slijed mojih misli ili nešto drugo, nemam pojma...

Regrart je potegnuo gutljaj iz šeste flaše Ožujskog piva. Oči su mu bile mutne. Dok je pričao, slina bi mu se razvlačila između gornje i donje usne. No, i unatoč činjenici da je bio mrtav pijan izražavao se prilično uredno.

- I tako... to su neki od ra-azloga zbog kojih sam prestao pisati...

Osmjehnuo se kao da on mene tješi. Drhtavim pokretom izvukao je cigaretu iz kutije i pripalio je u opravdanom strahu da ne osmudi kosu. Bila je to duga, siva kosa, s nekoliko sjedina, kovrčava.

- Tada... ma mislim, ja i nisam bio neki pisac. Samo sam želio izraziti neke od svojih osjećaja. Ali... - podigao je prst. – Ono što sam istinski tre-ebao biti, jest - nogometaš!

- Trebao sam igrati za Dinamo, da me nije sredila... – tada se zanio i posrnuo preko stola. Zatim se trgnuo unatrag i uhvatio za čošak zida, pustio kosu preko lica i ljuljao kao u transu.

Ljudi su se pravili da ga ne vide: žamor ga je pobijedio. Pogledao je oko sebe. Cigaretu mu je ispala iz ruke pa se sagnuo, podigao je s prljavog poda i ponovno utaknuo između usana.

- Mislio sam da je to i više nego što ti život može pružiti. – nastavio je fokusirajući čašu. – Radio sam u obradi drva, tvornici namještaja. U slobodno vrijeme igrao sam u drugoj ligi, dok me nisu pozvali iz Dinama... Ali ona nije htjela. Nije htjela da budem slavan i bogat! Mislila je da ću trčati za manekenkama. A mi muški... što sve ne bismo učinili, što sve ne bismo propustili - da ljubav našeg života bude sretna...

Štucnuo je kao da će povratiti. Zapravo i povratio je, diskretno ili tek napola, ovisi iz kojeg se kuta to gleda.

Zadržao je rigotinu u ustima i opet je progutao. Zatim je potegnuo iz čaše i sve to lijepo isprao.

- I odbio sam ih, što ćeš... Mislio sam - pa bolje i ovo što imam, ono - golub u ruci, i tako to...

Naslonio sam laktove na stol.

- I... što je dalje bilo?

Regrart se strese: netko ga je doista i slušao. Nešto u pogledu mu je bljesnulo. Tada se osmjehnuo i zagrlio me preko stola.

- Reći ću ti. – reče – A to nikada nisam nikome rekao...

Držao me za rukav desne ruke, a oči su mu ovlažile.

- Dao sam otkaz, tamo u pogonu, da se mogu sasvim i u potpunosti posvetiti njoj...

- To nije bilo dobro. – rekoh.

Zatresao je glavom.

- Ne, ne... to nije bilo dobro...

Tada se nasmijao. Ramena su mu se podizala i spuštala dok se tako smijao, a nekoliko glava okrenulo se u našem smjeru.

- Naravno da sam bankrotirao. Uskoro sam se pronašao na cesti kako prosim, prvo za kruh, a potom i za piće... što ćeš... čovjek mora nekako ublažiti bol... Shvaćas li...

Shvaćao sam ga. Nisam se mogao poistovjetiti, ali shvaćao sam ga.

- Na kraju je završila u ladici. – nastavio je. – Nisam joj mogao prići onako jadan. Trebao sam prihvatiti onu ponudu. Kao da je nestalo strasti. – riječi su se gubile u gustoj buci.

Tada podigne pogled. - ...i gledaj me sad. – reče. Ramena su mu se počela podizati i spuštati. Plakao je. Pogladio sam ga po toj rudlavoj kosi.

- Ma nije tako strašno. – šapnuo sam. – Evo...

- drugom rukom posegnuh u džep. – Evo pedeset kuna, za hranu... i što ti srce želi. Moj savjet: idi doma, otuširaj se, kupi nešto za jesti i popiti, napuši je i reci joj da je voliš...

Klimnuo je glavom uplakanih očiju.

- Hvala ti. – reče. – Mislim da ću poslušati tvoj savjet. Moja Mimica, ona me čeka tamo doma, uvijek vjerna, uvijek tu...

Platio sam i izašao na ulicu. Njegov obris nazirao se kroz ukrasno staklo. Zatim je ustao i ponosnim koracima, odmičući kosu s lica, krenuo prema izlazu.

Požurio sam da me ne dostigne.

I dok sam koračao kući, sav izvan sebe i zbunjen do krajnjih granica ljudske zbunjenosti, nešto čudno motalo mi se po glavi...

«Lutka na napuhavanje!»

«Lutka na napuhavanje!!!»

«Savješću mučeni Harpag* prodao mi je priču o lutki na napuhavanje!»

Otključao sam ulazna vrata.

Fontana je prskala.

Osvrnuh se.

- Dušo, stigao sam doma.

Kao i uvijek, ni riječi.

Ušao sam u dnevnu sobu... i tamo je bila.

Moja žena, Le Fay** u danima svoje najistančanije ljupkosti i zlobe. Šest tisuća eura vrijedan primjerak erotskog pomagala (ona je bila i mnogo više od toga), u halterima i crnom čipkastom rublju, crne kose i punih usana, silikon, metalni kostur, prava kosa, nokti...

Više nisam razmišljao o Harpagu: njegovoj financijskoj i seksualnoj bijedi.

- Ovdje si, malena. – rekoh. Zastadoh.

- Ja bih se igrao. – šapnuo sam napokon, progutao slinu i sporim pokretima otkopčao remen.

Marko Marcioš

* Harpag – pastir kojega je okrutno proganjala savjest (grč.)

**Morgana iz Excalibura, koja čarobnjaka Merlina mami u svoju špilju

Napomena: sljedeći tekstovi s blogova objavljeni su u izvornim verzijama - bez sadržajne, stiliske, pravopisne ili bilo kakve druge izmjene radi dočaravanja autentičnosti istih tih odrednica u jezičnom izražavanju blogera.
op. ur. Tiješke griješke

02.01.2006., ponedjeljak

Jutarnja psovka. Žena. Miš. Tubitak. Sivo. Kenjanje vještice.

Jutro je podastrijelo sivilo, rasprsnulo se preko prozora u obliku teških, razvaljanih kišnih kapi, doslovno se usralo preko cijelog malog grada tako da se čini da tamo gore neka pradaвна vještica s tisuću otrovnih napitaka u svome plaštu, miješajući oblake kenja sve što stigne tamo dolje, od zgrada do malih promrzlih ptica u grmovima. I hihoće se, ali taj smijeh ne dolazi do nas. Osluhnite malo kroz otvoren prozor, to je kiša, to šuštanje, to je jeka njena smijeha. Ubojica- da; ali podmukla zvijer- tek rijetki mogu shvatiti ovo prikrivanje, pa im se čini da ništa doli kiše ne čuju, ali to jest njen smijeh prikriven licemjerjem kiše. I ona žena koju promatram kroza zamagljen prozor, ne naslućuje ovu grozotu koja para srce. Ona se okreće oko svoje osi kao da traži miša iz svoje mašte koji se prikriva oko njenih nogu. Ona se okreće i traži sitnu životinju koja joj ispade iz glave, pa kako je ne vidi (ona misli da je zvjerčica samo malko ispred njena obzora, te će, ako samo malo ubrza rotaciju, locirati spodobu, a što će onda biti, tko zna...)- tako se čini da ovo okretanje biva beskrajno, kao da će ova žena do beskraja postojanja provesti svoj život u rotaciji koja zamagluje njen lik brzinom okretaja, te se sada čini da je to vjetar, mala pijavica, što je odlučila okupirati četvorni metar pred trgovinom, bez misli da ikada umakne. Očerupane krošnje, samodostatni kolektori na zgradi mtč-a, kišobrani koji klize ulicom i nestaju iza uglova, oblak pare, sve je to usrano i tako tužno. Možda bismo se

trebali nasmijati, onom mudrošću koja rađa spokojstvo i udaljuje od zabluda, pričekati proljeće, kazati sebi kako je ovo tek privremeno, kako je sunce zagarantirano, i zlatni sjaj, i svo ono navikom stečeno očekivanje... Ali to je san promrzlog čovjeka o toploti prije rođenja. Zapravo nema povratka, pa čak i kada osvane sunce i obasja ovo nevidljivo nebo iza odreda sivih krpa, veselit ćemo se tek jednoj prisposobi, baš kao što i prisposobom sada bivamo bačeni u vlagu tmurnog siječnja, i zapravo niti tada nema razloga... u kurac... jebem mu mater... svi smo mi ona žena koja lovi miša, koja rotira samu sebe do nerazpoznatljivih kolobara spiralnog sivila, traži miša a miš je neuhvatljiva zvijer, poput smisla... kvragu... i nikada ga nećemo ugledati, tu poantu našeg okretanja, koja umije poticati tako lijepe snove samo ako nam se ukaže barem vrh repa, a zatim tako hitro odmaknuti, ostavljajući nas same, usred jednog sivog dana, posranih površina, uginulih ptica i drhtavih pasa koje su dobre obitelji, odlazeći na skijanje, pobacali kroz prozore, ostavljajući nas bačene u ovaj svijet, gdje je sve tek san u snu (kvragu, zar sve je tek san u snu?), u pičku materinu... u pičku materinu...

- 11:05 - Komentari (2) - Isprintaj - #

*zakaj niko ne komentira ovak lepe stvari? kaj vam je, ljudi?! na blogu ove male dvornikove britney spears milijun komentara, a čovek koji ima nekaj suvislo za reći, njega niko ne sluša! ([josip broz](#) 04.01.2006. 16:21)

*nemoj bit nadobudan...josipe... briga ti ljude za ovakve stvari... ([aukanija](#) 04.01.2006. 18:08)

Autor: Plesač po oblacima (novazemlja.blog.hr)

NEKA BACI KAMEN ONAJ KOJI JE BEZ GRIJEHA!

Stajala je na uglu ulice. Spustila je pogled u zaobljene vrhove svojih balerinki, a u ruci je držala malu platnenu torbu punu šarenog kamenja i raznih krhotina keramike s Krete. -Uh- uzdahnula je u sebi osjećajući težinu torbice i poželi baciti dio kamenja koje joj je donio Igor još sa svogavnog putovanja po Grčkoj. -Uh- uzdahnula je drugi put radi kiše koja ju je zarobila ispod tende jedne cvjećarne.

- Konačno da sam ispunio obećanje, dugujem ti to već dvije godine. Pa nikako da se nađemo! - kaže Igor smiješeći se napola sramežljivo, i pogleda na drugu stranu ulice. Ona osjeti nelagodu radi tog pogleda i instinktivno pogleda u istom smjeru. - Hvala, stvarno nisi trebao - rekla je sa smiješkom i ovaj ga put pogleda ravno u oči. Vidjela je isti onaj sjaj koji je poznavala od prije, isti onaj sjaj koji ju je često obasjavao, onaj sjaj koji joj se urezao u sjećanje samo tako. Njegove smeđe oči su i dalje bile duboke i nedorečene, toliko duboke da se nije niti usudila pomisliti što se sve krije u njima. Bojala se, iako je odmah u idućem trenutku nakratko u mislima proživjela proljeće njihove minule veze. Shvatila je, sviđao joj se još uvijek. Bila je zbunjena i Igor to osjeti: - A nisi mi rekla kako ti je s novim dečkom - reče

on, a ona se isprepada. Odakle zna? Odakle zna da je ona opet zaljubljena? Mada... sad joj je odjednom pojam zaljubljenosti postao stran, i nije više bila sigurna što to znači. I ona i Igor su bili zaljubljeni pa su prekinuli. Nije znala što da kaže. Nakon toliko vremena našla se s njim radi tog prokletog kamenja i sad on nju propituje o njenom novom dečku.

- Pa... zasad je dobro - zucne, i tek poslije shvati kakav je glup odgovor dala. Lagala je, jer joj je s Markom bilo više nego dobro, štoviše, fenomenalno. Bio je predivan prema njoj, a ona ga je istinski voljela. Ali nije to htjela Igoru priznati, ne u ovom nedorečnom susretu. Prošlo je mnogo vremena od zadnjeg susreta i jednostavno nije znala kako se ponašati, a misli joj i dalje nisu davale mira, gutala ga je očima kao kad ga je prvi put vidjela. Opet je zaključila: on joj se sviđa! Ne zna na koji način, ali sviđa joj se... Na zemlju su je spustile hladne kapi kiše po njenom licu. Na trenutak je proklela svoj bolesni um, sve kamenje i kišu.

- Krasno! Moram ići Igore, ne želim pokisnuti.. - rekla je više nego pribrano.

- Ajde onda... čuvaj se! - Igor zastane i, ne znajući što reći na ovu njenu naglu odluku, prozbori: - I javi se koji put!

Ove zadnje riječi nije čula jer je već potrčala niz ulicu. Stigla je otrčati samo do ugla druge ulice, do jedne cvjećarne gdje je stala pod njenu tendu jer je kiša počela padati sve jače i jače. - Uh, teška je torbica - pomisli u sebi, i na to je otvori pa prođe okom preko njenog sadržaja. Vidjela je krasne oblike i boje kamenja, baš za njenu kolekciju! U mislima ih je već smjestila, razmjestila.

- Neću baciti ni jedan, izdržat ću do kuće s njima- pomisli nakon što joj se u jednom trenutku učinilo da bi joj moglo zafaliti kao dekoracija za neke vaze

ili za njen fikus kojeg je dobila od Marka zasvoj 27. rođendan.

By Nika

----- Nakon što sam za ovaj današnji ispit (prošla ga!!!) pročitala oko 1700 stranica beletristike, došlo mi je da i sama napišem koje slovce..hehe.. Možda je ovo tek početak, a možda će tu sve stati..hehe..

Nema autobiografskih elemenata, sve je izmišljeno!

P.S. Ne stignem do vas još kojih tjedan dana :((Nadoknadim;)

- 21:30 - Komentari (7) - Isprintaj - #

*Najs!!!Ajde, očemo još! (dinamitna 25.10.2006. 00:28)

*uuuu...zanimljivo...aj napiši još nešto...ja te čitam... (...
Malena butterfly... 25.10.2006. 01:07)

*Intresting...veri intresting... Ide to tebe draga moja...
Nadam se da će biti toga još (feniks 25.10.2006. 10:39)

*I love stories ;) (Hrki 25.10.2006. 13:22)

*po ovoj sudec, nadam se da neces tu i stati (pklatovi
25.10.2006. 15:21)

*slojevito, sjebano, kak već završene ljubavi jesu. čudno je to. kak se možeš odljubiti i zaljubiti gotovo prek noći. moja bivša me ubila u pojam zbog toga. mislil sam da nisam normalan i da sam zlo. a još uvijek je volim na neki čudni način. no, dakle, kaj se tiče tvojih ne-literarnih radova, pošalji ih ireni, ali čim prije jer smo u stisci s vremenom. sve se zavuklo, suradnici su proklete lijenčine i svakog moram potezati za rukav da preda tekst deset dana nakon dogovorenog roka. (josp broz 25.10.2006. 17:14)

*dobro da je kiša padala pa je mogla i zacmoljit, a da se ne vidi:) bravo ženo, budi vrijedna! idem i ja!!! (bosonoga
26.10.2006. 10:50)

autor: Nika (addictedtoyogurt.blog.hr)

jesen/zima 2006.[venø]

utorak, 31.01.2006.

Zamjena

Jedne večeri, baš pred zatvaranje, u činovnički ured upao je jedan gospodin. U uredu je zatekao samo jednu gospođu.

-Idemo se jebati!!!-prozbori nestrpljivo gospodin.

-Molim?!?!?!?-zgroženo odgovori gospođa.

-Nas dvoje - nastavi on - idemo se jebati!!!!

-Gospodine, odlazite smjesta!! - gospođa će gnjevno.

-Ali, gospođo, svidjet će vam se, možemo isprobati sve poze, ja mogu dugo izdržati, idemo se jebati odmah, molim vas!!!!

-Upravo zovem redarstvenika.

-Ali, gospođo, još se nijedna dama nije požalila nakon što se jebala sa mnom.

-Vi ste najobičnije smeće!!!

Nakon 10 minuta nagovaranja, stigao je redarstvenik i odstranio pohotnog gospodina.

Možda će se mnogima ova priča učiniti čudnom, ili čak neukusnom, ali ako znamo da se priča zbiva u 19. stoljeću u Carskoj Rusiji, i to za vrijeme ledene ruske zime na -35 stupnjeva celzijusovih, još ako znamo da gospodin živi u trošnoj drvenoj kolibici koja nema grijanje (jer nema ni peći u njoj), onda je valjda jasno da gospodin nije htio seks, već mu je gospođa bila zamjena za peć na drva, a možda i na ugljen.

benko

- 11:12 - Komentari (7) - Isprintaj - #

*ooooohohohoodlcino!!! zakon. svidja mi se! (pero!
31.01.2006. 11:24)

*dobra, ali me je prisjetilo na jednu situaciju z subote (prvi dio priče)... pozdrav (engri edrab 31.01.2006. 12:18)

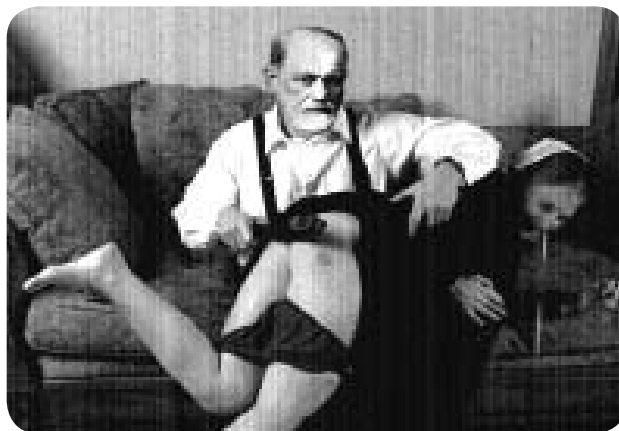

25.08.2006., petak

I POSLIJE TITA... KITA!

Daleke 1972. g. je prvi puta zamjećena pojava živih frižidera na području polja pored današnje zgrade čakovečke policije. U društvu su bila dvojica sumanutih frižidera koji su polako na svijet donijeli sa sobom misterioznu tajnu. Baka Ana koja jedina ima kuću u tamošnjem posjedu bila je odista prenerazena ponašanjem dvaju frižidera koji su je uporno ometali u njezinom ritualnom obredu puštanju pijavica na rane te mrmljanjem sotonskih stihova tokom njene crne mise. Pokušavala je i toga puta na svijet vratiti svoga starog ljubavnika Metuzalema kojeg je uspjela nadživjeti. Sve do zime 1974. g. kada je u čakovcu primjećeno društvo od dva vesela šporeta, nije zabilježen ni jedan sličan slučaj, a razgovor sa bakom Anom vodili su dvojica agenata za paranormalne pojave, tajnog odsjeka zloglasne UDBE. Zanimljiv je detalj da je jedan od šporeta 1974. g. bio onaj samo na struju dok je drugi osim na struju bio i po vašoj želji na plin gdje ste u 5 sati ujutro prije odlaska na usrani posao mogli skuhati kavu. Redukcija PLINA!

Usrana stvar! Socijalni slučaj! Nezaposlenost! Sve se drži u tajnosti te tadašnji SZUP slučajeve povezuje sa misterioznom imperijalističkom i emigrantskom organizacijom ostataka hrvatskog proljeća takozvanom anarholiberalnom gerilom ustaških šestdesetasmaša. 1977 pod povećalom KPJ prvi se puta bilježi slučaj od tri godine zaredom svakih nekoliko mjeseci pojavljivanja raznih živih kućasnih aparata budući su frižideri viđen samo po jednom po zime 1972. i 1974. g.

Poznat je i slučaj 1975 godine koji bilježi u tajnim udbinim spisima o dva frižidera vidovnjaka kako su za sebe tvrdili, koji su ustopali umornog radnika u fićeku koji se vraćao sa noćne smjene u Trikotaži na putu kući za Mačkovec. Dotični drug radnik M.G. (46) je odveo dvojicu frižidera do Šenkovca jer su htjeli razledati kapelicu Sv. Jelene. Zbunjeni vozač fićeka nije mogao pojasniti predviđanje frižidera o najezdi maslinastih pasa, porodice divljih mačaka. Svoj je događaj ispričao ženi koja je nakon toga sve uspjela izlajati kolegicama iz ulice za vrijeme ispijanja jutarnje kavice i gaćanja iz istih šalica. Jednog je jutra žena uzalud čekala muža da se vrati sa noćne smjene. Na poslu te kobne noći, tamo kažu, nije ni bio. Nekoliko je svjedoka ispred glavnog ulaza u Trikotažu zamjetilo kako M.G. oko 21:50, prije noćne smjene, ulazi u crni auto njemačke marke mercedes. 1977 eksplozijom Punka u Londonu ispred policijske postaje u Čakovcu eksplodirala su dva miksera od kojih je jedan prije eksplozije vikao nepovezane parole vegetarijanske sadržine. 4. 5. 1980 godine poslije sto dvadeset dva dana teške bolesti u Ljubljani je umro drug Tito. Koliko je bio snažna ličnost za

života poznato je pa su tako i njegovi trenuci umiranja bili vrlo snažni te su uzrokovali mnoge kozmičke smetnje. U udbinim je spisima između ostalog i zapis ispitivanja cijelog tima liječnika koji su sudjelovali u liječenju Josipa Broza. Tako je nekoliko njih izjavilo da se cijela soba počela tresti i bila obavijena nekakvom svijetlošću poput vatri nekih davnih svetkovina. Tito je prilikom umora mrmljao nešto o Rankoviću, mikserima, kubanskim cigarama, berlinskom zidu i nekakvim maslinastim psima a zatim počeo urlati: IZDAJA! Za javnost je dakako to usješno zataškano. Navedeni tim liječnika dao je agentima udbe izjavu da je Tito prilikom umora odaslao snažne vibracije putem bolničkog kreveta te su u mnogim bolnicama primjećene neobjašnjive paranormalne pojave a na psihijatrijskim odjelima duž cijelog saveza nesvrstanih agenti bilježe potpuno sumanuto ponašanje pacijenata: Sada su totalno poludjeli! vikao je liječnik psihijatrijskog odjela u Kairu! Sa čakovečkog bolničkog traumatološkog, kirurškog i psihijatrijskog odjela pobjegla su 73 kreveta sa pacijentima no samo je jedan pobjegao sa patološkog odjela koji je na obližnjoj glavnoj cesti podletio pod auto. Bizarna je činjenica da je (događaj se desio 34 minute nakon smrti Josipa Broza) truplo čovjeka na krevetu pripadalo čovjeku koji je rođen na isti dan i čak u isti sat kao Tito imenom Josip Skroz. Na taj je dan baka Ana imala ukazanje srpa i čekića istetoviranog na robotskoj ruci usisavača marke gorenje. 14. 7. 1980. rođen je čovjek koji također ima mnogo sa navedenim slučajevima a i njegovo je postojanje obilježilo podrivanje sistema, podjebavanje oporbe, svinjarije, sukobi sa malograđanšinom, perverzije svakavih oblika, ekstaze ludila i jebenje u glavu... Od 1972 podaci govore o velikom porastu izvoza frižidera sa kanarskog otočja što Udbi i nebi

bilo zanimljivo da 1980. godine, četiri mjeseca nakon titove smrti drug Josip Broz nije viđen na istom otočju u društvu dvije egzotične crkinje, a u istom se dosjeu nalazi i slika jedne od dviju ljepotica kako jeca 12.5.1977. na staljinovom grobu. Godine 1983.

godine ponovno je zabilježen slučaj ukazanja frižidera i žirafa u bake Ane koja si je tada ponovno stvaljala pijavice na rane tokom crne mise prilikom slušanja kompilacije norveških black metal bendova i

country folk bendova iz pakistana i indije. Milicija je morala intervenirati zbog remećenja javnog reda i mira prilikom kojeg su se žirafe i frižideri potukli zagovarajući svatko stranu Indije ili Pakistana. 1985 čakovcem se svako malo pojavljuju grafiti: MASLINASTI PSI. Sve do kraja osamdesetih nije u udbinim spisima zabilježen ni jedan slučaj bezobraznih ili veselih kućanskih aparata do pada berlinskog zida kada je ulicama čakovca trčao poludjeli mikser vičući: vratite nam Himmlera! Na sam dan pada berlinskog zida zabilježen je slučaj od 76 ukazanja kućanskih aparata na području poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu kraj policijske postaje.. Drug Tito je ponovo viđen u pjevačkom zboru Las Palmasa «Moje Pjesme, Moji snovi» prilikom snimanja njihovog albuma «Ne pijte vodu» na otoku Gran Canaria koji se nalazi u kanarskom otočju. Početkom devedesetih prilikom trajanja rata na balkanu kolala je priča o skupini gerilaca «Maslinasti psi» a činili su je hrabri ratnici svih bivših republika SFRJ a čiji cilj nije poznat osim da su na zgarištima uvijek krali kućanske aparata i odlazili u nepoznatom smjeru. Mnogi su posljedice pripisivali napoleonovom bavljenju crnom magijom u čijim je molitvama prokleo slavene. Jer poznato je da je Napoleon provodio noći u razgovorima sa svojim frižiderom u kojem je čuvao odrubljene glave svojih zakletih neprijatelja britanskih generala a i isti ga je frižider upućivao u strategiju ratovanja duž europa. Isti je frižider kasnije pao u ruke Heinrichu Himmleru a dotični je vrhovni svećenik trećeg Reicha uživao u smišljanju pakosti za pokolj židova i slavena čiji je frižider bio veliki mrzitelj no nikada se nije doznalo zašto. Navedeni je frižider bio prisutan u svim spisima o balkanskim ratovima u posljednjih tisuću godina

prilikom kojih je balkanske krvnike huškao poput krvoločnih pasa jedne na druge. Kakve veze imaju Tito, maslinasti psi, frižideri, komunizam i kanarsko otočje pitajte Sanadera, Račana, Teslu, Cezara, Malnara, Attilu, gospodičnu Bathory, male mrave u svojem susjedstvu ili Baba Jagu. Oni su udbini posebno istrenirani roboti. Vi se pazite da vam zmija otrovnica ne uskoči u krevet, pogledajte je li vam ostalo malo kave, koja cigareta, krenite na posao, po kruh i jeger, po djecu u vrtić, po zdravlje, po svoju ljubav u neki razred srednje škole, po razum u zadružni dom, po zdrastveno na groblje, po gemišt u lokalnu krčmu, po predsjednika u knjižnicu i čitaonicu a ja ću vas rado saslušati kako ste se danas lijepo proveli. Nek vam je sa srećom i dobar tek, živjeli i jebem vam mater po balkanski najljepše čakijom i rakijom pa zdravo. Baka Ana noćas šalje trupe fetusa u oklopima na invaziju ljudskih bića i stampedo kroz Vatikan. Na vašim prozorima grimizne slike njihovih marševa najljepšim akvarelomna staklu. Drek je najveći simbol! Četvrti Reich počinje od Austrije i Karpata do Irana. Plemena se ujedinjuju. Uzdiže se tiranin. Žene, kuće, hramovi i sela padaju pod nama a glave i sjekire lete ljepše i dalje no ikad. Kupamo se u životinjskoj krvi a Hitler se okreće u grobu. Odred za odmazdu kreće u lov. Teror u izvedbi najboljih svjetskih uspješnica najpoznatijih izvođača. Suzuki i Džingis Kan, Vlad i Adolf, Sead i Tito živi kuhaju ljude i čekaju vas iza ugla na putu kući. Laku noć vam želim. A za sljedeći put pripremite mi sendvič i malo vina. I s vremena na vrijeme nahranite svoje kućanske aparate.

- 22:35 - Komentari (15) - Isprintaj - #

*blog ti je odličan!!!!!!!!!!!! idi na ovaj link-predobar je!!!!!!!!!!!!
(kdo 26.08.2006. 11:18)

*josip skroz :D :D :D dobra prica! ([pero!](#) 28.08.2006. 12:01)

*ti uvijek iznenadiš mitovima i tajnama naše prošlosti.toliko pitanja,a odgovora nema,trebal bi ja svoju tajnu službu malo potaknut da istraži to.budu prekopali stare dosjee i preispitali zarobljene(još uvijek) beriju i himmlera ([panker kanibal](#) 29.08.2006. 15:21)

*Zanimljivo. ([pre](#) 31.08.2006. 14:13)

*masturbacija kao kompilacija....da je tito ziv nebi imao nogu..... ([DR.OLJA](#) 10.09.2006. 16:27)

*Da Titio nije umra.....100% bi bija živ !!! ([Dino_St](#) 20.09.2006. 15:37)

*Veliki pozdrav svima!!! Evo, već se 2 tjedna jebem sa svojom stranicom novom koja ima pun kurac tekstova na engleskom pa ta privlači publiku s Googlea, a dok dojde na nju, ima tam njihove reklame i ako na njih neko stisne ja dobim oko 5 centi, a njega ništ ne košta! STRANICA: <http://dolenc.blogspot.com/>, a ko ode na nju i stisne na neki oglas gornji, od srca mu zahvaljujem! Pita se neko kak je to sve počelo. Pa ovak, slučajno sam našel jen oglas dok sam tražil riječi pjesme Knocking on heavens door. Hehehe! I onda sam išel na tu stranicu i dobro to najprije proučil i na kraju naručil CD s detaljnim uputama i dodatnim programima za 180 čuna! A dok se posel taj uhoda, tolko bi trebal dobiti svaki dan, ali dolara(\$)!!! Fakat sam ful hepi kaj sam na to naletel, jer sad bum se s tim bavil malo, a lova bu frcala. Jer glavninu posla sam napravil u ta 2 tjedna kad sam to sve proučaval i delal jer još niš o tome nisam znal. A sad sam tata-mata. Ak koga to zanima malo konkretnije kak to sve funkcionira, nek slobodno pita. Ja bum mu drage volje objasniti. I za kraj, pozdrav svima koji su već na to išli i naravno onima koji buju išli. Fala!!! [http://dolenc.blogspot.com/Zahvalan do groba! Dolenc](http://dolenc.blogspot.com/Zahvalan%20do%20groba!%20Dolenc) ([DoLeNc](#) 21.09.2006. 21:33)

*no super!sad budem sanjala frižidere i kućanske aparate kak naganjaju malu djecu i stare bakice... ([nasty girl](#) 25.09.2006. 10:38)

jesen/zima 2006.[venø]

*p.s.-isplatilo se pol sata otvaranja tvog bloga ([nasty girl](#) 25.09.2006. 10:39)

*hm....to je sve.....jebene pičke imaš gore. ([Nevina Drolja](#) 06.10.2006. 14:43)

*OI.KAD ĆE NOVI POST=?OBOŽAVAM TVOJ BLOG. E KOLKO KOŠTA TVOJA KNJIGA?DAJ PLEASE ODGOVORI.PUNKS NOT DEAD!OI! ([punk](#) 06.10.2006. 20:41)

*e sebo ovo moram sprintati :))) pusek ([hurma \(ksantipa\)](#) 12.10.2006. 17:49)

*dobar si sebo,jesi. (jedna fetiš cura 14.10.2006. 16:28)

*.....well hello hello hello!!!! evo ti link od jednog vrloooo zaaaaaaniimljiiivooooooooog bloga: www.latexfetish.blogger.hr UŽIVAJ, CMOK ([VG pankerka](#) 15.10.2006. 10:38)

*dugo sam cital i procital, zanimljivo je to. ali to sam si mores tak ispricati ([Misel](#) 21.10.2006. 11:37)

Autor: Punk Fetish Droljica Petra Pank
(avetpetarpank.blog.hr)

srijeda, 28.09.2005.

Dnevnik 13

13, moj sretan broj.

Možda je ovo i zadnji dnevnik trudnog muškarca. Od sutra možda već krene dnevnik neforsiranog tate! Ili: Ribafish – kako sam obrao bostan; Ribafish na kvadrat; Kako se kuhao griz?

Prema svim informacijama, od četvrtka sam tata, padre, očka, babo... Nažicao sam Mihaelu da ipak rodi u subotu iza 11 jer je u četvrtak navečer najvažniji koncert godine – Lačni Franz u Tvornici (još i da ovi novi Franzi oće doć...), a u subotu ujutro plivam za firmu na korporativnim igrama. Gutanje jarunskih lopoča i tupi udarci praznom glavom u one tikvice što označavaju put veslačima. Dali su mi trenirku, tenisice, kapu, ruksak, dres i šorc. Nisu kupaće gaće ni naočale. Šteta. A i vazelina bi mi trebalo za pod pazuh. A ne da mi se opet ić u apoteku i gledat užasavajuće zgrožene face svježih farmaceutkinja koje su potpuno drugačije zamišljale svoj poziv od ispunjavanja čudnih želja sumnjivih stranaka za pultom.

Ona zadnja me čak i pitala: A šta će vam vazelin?

Rekoh: Pa za plivanje.

Cinično se nasmiješi: Ma da, za plivanje... Znam ja vas s televizije...

I sad ti budi normalan. A kad je trebalo iskoristiti to što sam 6 mjeseci vodio nečiji nekad dobar kviz, i nešto baciti pod jaja - nigdje žive duše.

No život ide dalje. Ionako je Miha u takvoj memli od nerada i nemogućnosti ičega (danas je izbušila žice za zvučnike, postavila zvučnike i vodilice, namjestila akvarij za kornjaču, palila grijače, iskuhala kornjaču, oživila kornjaču, vratila kornjaču u oklop, kupila novu kornjaču, podigla zvučnik iz akvarija, kupila novi akvarij, učvrstila zvučnik, namjestila grijač i krivo mi prekucala fuš – fala, ljubavi), te shrvana prognozama da se prvo, pa muško dijete prenese do desetak dana (jel tako, Žare, izljubi Nikolinu i juniora!!!), da će mi vjerojatno izići u susret. Ja sam ionako stalno na stand-byu, (opet ja i englizmi, iako me Martina jučer oprala za napad na Accounte – ma ja bi samo htio da Account i Kreativac budu u istoj osobi koja će primat dvije plaće, a ne da se igra pokvarenog telefona), pa kako trudovi traju 16 sati, taman stignem otplivat i poslušati bar jedan bis... Zadnju večerju, npr...

Šatro. Već vidim facu i trzaje zbunjenog tuljana kad mi javi, pa shvatim, pa popizdim, pa krivo skrenem, pa se zgubim... Ima Igor pravo. DHL!

Na porodu spermodavac služi za održavanje konverzacije s roditeljom, kako bi joj dodao vodu i da mu žena u nastupu trudova može stisnuti ruku kako bi si olakšala bolove. Voda, ok. Ipak je babica na drugom ulazu, doktor negdje za televizijom ili na sestri, a tehničari ko tehničari (kakvi mrtvi tehničari? Za ton? Svjetlo? Jel im mali???), vjerojatno nisu plaćeni da bi svakoj koja tamo legne dodavali neku bocu vode. Znaš ti kakav je to napor! Konverzacija pogotovo. Koji penis da joj pričam. Nju ne zanima sport, mene sapunice. Gotovo. A najgore od svega je držanje za ruku. Iz principa ne dozvoljavam ni Terri Patrick, ni Jenni Jameson ni Pameli Anderson da me drže za taj ud. To mi je fuj. Isto kao i Peteru

Northu kad mu cura prčka po kosi (tko zna za Petera Northa, ima pivu). Ili kad mi netko kopa po pupku... Isuse, odbij! Fuj to! I sad ja moram izdržat 16 sati da me stišće za moju desanku, koja će mi još itekako trebati sljedećih mjeseci za obavljanje onog što ne obavljam zadnjih devet, a njenu sam sliku stavio i u novčanik. A vi ne znate moju Mihaelu koja na svojih 180 centimetara ima i 94 kile (samo sad, inače je vita poput jele), i bogami jak stisak. Pa kopam po internetu ne bi li našao neku prikladnu zaštitu za sebe, a bogami i nju, jer će joj biti lakše ako stisne jače. Kao i ja kad se užderem kulena i ajvara kao onomad u Kolažu, pa ujutro moram ić srat s kuhačom u zubima i lupkat pimpekom po daski da me guza manje buba...
Rukoštit 1 / Rukoštit 2 / Rukoštit 3 - Protukandžnik

I tako, sutra je vojničkim žargonom - 00noć, vjerojatno zadnji dan u životu kad sam po sili prirode dužan se brinuti samo za jednog majmuna. Samo da sve dobro prođe i da vidim Mihinu sretnu facu i malog smežuranog Aliena da mogu početi lokat. Jer tada počinju dani otvorenih piva kod mene doma i traju 48 sati, i onda «Leteća smena». Duga noć. Laku noć.

02:10 - reci sad bledoliki ili zauvek ćuti (9) - printaj, printaj - nije tvoj papir... - #

*Mr.Piton - 28.09.2005. u 03:39 kaže: Laku noc ribafish.

*cranberry - 28.09.2005. u 07:53 kaže: nekaj je tvoja Miha postala turbo aktivna, onomad na tv mi se činilo da samo leži i komandira. tebi, naravno. hehehehhe

*Herostrat - 28.09.2005. u 08:14 kaže: Pojma ti nemaš što te čeka. Poojma ;)

*divljakuL_a - 28.09.2005. u 10:14 kaže: samo da

jesen/zima 2006.[venq]

razjasnimo nejasnoće, nije istina da se samo muška djeca prenose, mene je mamica prenjela čak 3 tjedna.... u tom slučaju odadit ćeš ti i više koncerata, a ne samo Lačnog Franca!!!!

*sheet - 28.09.2005. u 10:57 kaže: zar nije čika Pero Sever meštar porno branše?

*Iva - 28.09.2005. u 14:14 kaže: Vazelin imas za kupit u DM-u, marke Balea. Osjećala sam se dužnom obavjestiti te o tome... :)

*ribafish - 28.09.2005. u 14:50 kaže: Bobice - Telka ti uvijek laže. kao i novine...////////7 Divljo! Tri tjedna? pa nismo slonovi??? kolika si onda, pobogu????////// Pero Sever je kralj! jedini koji može 4 i više mlazadi ispustiti kad svršava! Dođi si po pivu! i donesi neki dvd...//////// Ivo, ljubim ruke. Ali kako proć tetu na blagajni....

*sevacjaku - 28.09.2005. u 15:05 kaže: ....kad već budeš tam...nemoj se samo čudit vokabularu....i zvukovima koje će proizvoditi....miha....a doktora i babice.....nigdje....ajd.... nek vam samo što kraće traje taj sešn....i da bude sve 5...

*ribafish - 29.09.2005. u 14:16 kaže: sad ce gledat u zastor, a ja cu kopat nos u cekaonici...

Autor: Ribafish (ribafish.blog.hr)

21.10.2006., subota

povijes naroda o romima

postoji jedan narod koji je jako siromašan u . svemu tomu i srtan ato su romi rom oni nisu nikat .izasivali. rat akat je došao rat unda su se raspišili po svijetu prvi svjetski rat. no glavnom romi potiječu. iz indije romi voliju plesati i pijeovati dakle . što reći voliju i piti ali su bili.stalno dosiljenici .kros glasbu i pijeovanje romi su bili jako . sretni jer trašilis u utijehu . uvinu i pijeovanju no sad romi i romkinje i romi suse ženile lil ženili jako mladi udobi od do15g 15ogodina svadba je bila jako vesela mlado ženjec je morao doći kot njezinih ali je to bilo veselo to je .biti snalo cijelo selo uglavnom morali su biti i starešine okji su bili glavni u tomu selu ali nijezin . tata mora reći cijenu sa .koliko svadbu koliko novaca i kat je bili sve dobro unda je bilo veselo . pijeovanja i plesa poštovani čitatijeli to je sve sa sad

- 15:21 - Komentari (0) - Isprintaj - #

25.10.2006., srijeda

priča o jednoj curi koja je lijepea jako

posnam jednu curu koja je jako dobra i jako je zgodna ima lijepe oči i ima lijepu kosu crnu ima čak i lijepu fikuru tijelea ali toliko je blesava i glupada jednostavo ona misli da se svijet okreće oko nijeona je i šminekirica to sam svatio nakon tugo vremena i godinajer je posnam deset godina kat tata se ponaša ne pristojno ali svijedno ja je poštujemjer ona nije kriva krivi su njesini prijatelji kako se oni ponašaju tako se i ona ponaša no uglavnom čak su i njesini roditelji su krivi tomu svemu sad smo samo na bok ali meni je jako žao što nemogu po rasgovarati sa njom neku subutu sam išašao malo van u neki birc i tamo je ona bila sa njesinim prijateljima i bijo je tamo jetan moj profesor iz infomatike ja sam htiju juj teći da je on moj prof iz informatike ali ona se jako ne pristojno ponašala prema meni tat je mini bilo jako žao što se nije lijepo ponašala no dobro ali ona je bila malo pijan pa sam joj oprostijo ali ja sam se tat napojopašnju na njunisam obrato bašnju jer sam bio pijan dragi čitatieli ja volim biti iskren večre mi je bila dobra ali stalno me je gledala jedno stavno ja nisan mogao odolijeti da je ne pogledam morao sam je poglatati u tom terenutku mislio sam da je bar po jebem li poljubiti to je sad sva molim lijepo dragi čitatilji

- 16:58 - Komentari (1) - Isprintaj - #

*sam tak naprijed! ;) ([Marina](#) 26.10.2006. 17:08)

02.11.2006., četvrtak

nekativnisi u ponašanju

jedne subote izašao sam sa prijateljima . van i bilo nam ja . jako dobro lijepo smo se zabavli naravno .da smo se i malo napili ja . i moj priatlje bil smo jako dobro raspoloženi i da . smo pijevali a. aunda krenuli.

u u kafić boli je jako veselo.pijeavlo se i plesalo se nakon nekoliko čaša vina ispijenog naleti gasda kafića i zagleda mene i velim mi da moram isaći van jer će posvati zaštitare da me izbazca van.tog gasdu tug kaviča ja posnam još prije sam. mogao ući tamo a sad . mi je sabranio. nije da nisam ništa takvog učinio jer ja sam dobar dečko ja se ne. volim tući il raditi pisdarije ljudi. ovdije diskrimiraju bilo koju naciju pogotovo. rome ja sam se . osijećao jako. povrijeđen se morao rasplakati jako bilo je tako teško da sam. bio ogorčen ali kros tu ironiju srceme je jako bolilo unda sam ja i moj prijatelj krenuli u drugi kavič ali tamo je bolio.na sreću dobro i bilo je super sapravo taj . čovjek nije . kriv što on ima takav .mentalitet krivi si nijegovi roditelji jer su ga oni tako odgojili da mora diskrimirati ljude što snači i bilo koju naciju ovo je jako tužno i jako mi je bilo bolno.ja to mogo osijetiti i poglet . kat me neko pogleda ispot oka.to je čista diskriminacija hvala bogu da imam prijatelje okje jako volim i oni mene voliu i poštuju i ja njih ja sam sretan da miam ti sve dragi čitatijeli to ja sa sad sve

- 15:27 - Komentari (0) - Isprintaj - #

03.11.2006., petak

imam jednoga prijatelje kojek jako volim

jednog dana sam uposnao tog dečka imao je dobar konflikt uposnavanja.i nakon. dugok. vremena . vidio sam da je jako dobar čovjek. prema . meni i da me poštuje kao roma . je snao da sam ja druge nacije i on nema nikakve. diskriminacije prema meni no uglavnom on sana.da sam ja dobar a drugi put smo se sreli u gradu i tako smo šetali parkom. i pričali o svemu o životu. putovanju.sapravo on bih htio da od putova nijgdije gdje mir i tišina. ovdije je sve.bučno.ali taj .dečko ima. srce. i dušu isto. kao i ja ja nijemu. nemogu lagati jer. im je prijatelj .jednom drugom. pričamo sve. što nas muči jer imaom tkliko povijernja u jednog . i drugog sapravo on mi je kao brat . i mi se shvaćamo. i sapravo ija nijega . volim jako kao . prijatelje mogu reći da sama.ene snači prijatelj biti.u. dobru i slu jer bostiji. prijteljsi osječaji ja se bar nadam da se budemo. danas .nevečer, van ali je stvarno. jako dobar. dečko isad se posnajemo svega već godinu dana.om se pono puta sa usimao. sa mene kat je bilo jako .loše. čak ja i om. samo. išli slaviti. novu godinu u zagrebu kot. ostalih. prijatelje koji me isto . voliju i ja. njih volim. bilo je jako. dobro na slavlju. nove godine.uglavnom.tu novu.godinu neću nikat saboraviti. bilo je veselo pijevalo se i plesalo se.ja sam tat.došao u jutro doma.pijan ja se nadam . da budem slavio. novu godinu da. prijateljimaa unda sam krenuo. doma.bio.sam. dužan i to jako jer sve što je lijepo. kratko traje.dragi čitatijeli ti je sve

- 16:29 - Komentari (3) - Isprintaj - #

*Krizni stožer Nove Zemlje za uhođenje blogera poručuje: Hej, Joe. Posjeti nas. Kako si? ([novazemlja](#) 04.11.2006. 21:40)

*Ja sam dobro hvala ([janesov blog](#) 07.11.2006. 14:55)

*volijo bih snati. tko je to is poštovanja molim lijepoda mi . se pretstavi hvala ja želim ugodnu večer.joo ([janesov blog](#) 07.11.2006. 16:43)

07.11.2006., utorak

nisam snao što bih od dosade

jedne večeri bilo mi je jako dosadno pa sam krenuo u grad i tamo sam se šetao po parku. ijedna gospođa dolazi sa mog suprotnoga. smijera. pa . sam ja posdravio . i ona je mene posdravila.nakon nekoliko. prošetao. kruga po parku. opet. smo se sreli i .tada ona je sijedila. na klupici. a. pored je i. bilo svijetla pa sam. gledao nijezine. oči . bile su jako lijepe . i nisam mogao . odolijeti. da joj nešto . nabacim. sa kompliment. jer ja. sam takav .da se moram nabaciti curi. nekom spikom volim bariti. čak je i imala lijepe. krudi onako srednje velike i male i tako smo pričali tugu vani bilo mi je. zima . a i. njoj je bilo zima pa. sam je pitao. dali slobodno. da je. zagrlim. jer sam vidio da mi. dršće od zime. tada mi je rekla da je .slobodno. da je zagrlim. i tako smo dugo pričali zagrljeni. i bilo mi je jako lijepo. sa njom. jooooo

- 16:20 - Komentari (0) - Isprintaj - #

fali mi ljuubav

svima . nama fali ljubav. pogotovo. meni jer. ja najviše jako.dobro.ali ja volim. bariti svaku .curu koju. vidim.

prisnajem.
da sam kad
tad.tužan
jer znam.
da činim
neispravno.ito
pot hitno cure.
javite. se.
brso. molim
lijepo. sad jer
ja haluciniram.
to jako

- 15:41 -

Komentari (0)
- Isprintaj - #

Autor: Janes
Joe (janes25.
blog.hr)